

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

POLİS MECMUASI (1913-1928)'NDA

POLİS VE CİNAYET

Ahmet Yeşilyurt

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

POLİS MECMUASI (1913-1928)'NDA POLİS VE CİNAYET

Ahmet Yeşilyurt

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2013

KABUL VE ONAY

Ahmet Yeşilyurt tarafından hazırlanan “Polis Mecmuası (1913-1928)’nda Polis ve Cinayet” başlıklı bu çalışma, 20.06.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Oktay Özel (Başkan)

Doç. Dr. Rüya Kılıç

Yrd. Doç. Dr. Hakan Kaynar (Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf Çelik

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun 3. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

20.06.2013

Ahmet Yeşilyurt

TEŐEKKÖR

Tezin her satırını titizlikle okuyarak bana yol gösteren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hakan Kaynar başta olmak üzere, yazım sürecinde sağladıkları rahat çalışma ortamı ve verdikleri moralle Ailem'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca akademik yaşamın merdivenlerini çıkarken Yurtiçi Yüksek Lisans Bursiyerliği programı kapsamında maddi olarak beni destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK)'na da şükranlarımı sunuyorum.

Haziran 2013

Ahmet YEŞİLYURT

ÖZET

YEŞİLYURT, Ahmet. *Polis Mecmuası (1913-1928)'nda Polis ve Cinayet*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

1913 yılında çıkmaya başlayan Polis Mecmuası, suç ve suçluya dair bildiklerimize kurumun gözünden yeni bir bakış getirmiştir. Tez, Mecmua'nın cinayet vakalarını çözümedeki yeteneklerine, yöntemlerine odaklanmaktadır. İçeriği itibariyle polisiye özellikler gösteren bu yayın, aynı zamanda parmak izi, antropometri gibi yöntemlerle de okuyucularını tanıştırmıştır. Bu yöntemlerin tarihi gelişimi araştırılırken, sıradan insan hikâyelerinin anlatılması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler

Polis, Cinayet, Parmak İzi, Antropometri.

ABSTRACT

YEŞİLYURT, Ahmet. *Police and Murder in the Polis Mecmuası (1913-1928)*, Master's Thesis, Ankara, 2013.

Polis Mecmuası that began to emerge in 1913, all what we know about crime and criminals have a new look at the eyes of the organization. Thesis focuses on solving abilities of murder cases and methods of Mecmua. As the content of this publication is crime characteristics, but also introduced fingerprint and anthropometry methods to readers. While the historical progress of these technics are searched, was planned to explaining stories of ordinary men.

Key Words

Police , Murder , Fingerprints, Anthropometry

KISALTMALAR

a. g. e: Adı geçen eser

a.g.m: Adı geçen makale

bkz: Bakınız

BOA. DH. EUM. EMN: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Emniyet-i Umumiye
Emniyet Kalemı

der: Derleyen

PM: Polis Mecmuası

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
1.GİRİŞ	1
1.1. KABİL'DEN GÜNÜMÜZE CİNAYET	1
2. POLİS MECMUASI VE POLİSİYE	5
2.1.NEDEN MECMUA?	5
2.2.NEDEN CİNAYET?	8
2.3.NEDEN POLİSİYE	11
2.3.1. Dünya'da ve Türkiye'de Polisiye Edebiyat	12
2.3.2. Polisiyenin Varlığı	15
3. BİNANIN İÇİNDEKİLERİ DÜŞÜNMEK	17
3.1.POLİSLER YA DA MEŞRU GÜÇ ÜZERİNE	17
3.2.MODERNDEN ÖNCE	19
3.3.MODERN POLİS	20
4. KELİMELER YA DA ŞEYLER	23
4.1.KRİMİNAL OLANLAR	24

4.2. ALPHONSE BERTİLLON VE ANTROPOMETRİ	26
4.3.PARMAK İZLERİNE DAİR	28
4.4. FOTOĞRAFLARA DAİR	30
4.4.1. Cinayetin Fotoğrafı	32
4.5. OLAY YERİ İNCELEME	33
4.5.1. Katil Nereden Kaçtı?	34
4.5.2. Kan İzleri	35
4.5.3. Cesetler Konuşuyor	37
4.5.4. Sahte Kanıtlar	40
4.6. SOKAĞIN İÇİNDEN GEÇERKEN	40
4.6.1. Parmak İzinden Ulaşılan Katiller.....	42
4.6.2. Para İçin Öldürmek	45
4.6.3. Kıskançlık ve İntikam	51
4.6.4.Öldürülen Polisler ve Katiller	55
4.6.5. Değişen Dergi	58
4.6.6.Hapishanedeki Katiller	59
4.6.7. Cinayetin Geleceği	60
SONUÇ	62
EKLER	66
KAYNAKÇA	75

1. GİRİŞ

Cinayet ve onun düşündürdükleri üzerine düşünmeden önce, tezin sınırlılıkları ve kapsamına dikkat çekmek gerekmektedir. Polis Mecmuası'nın başlıktan da anlaşılacağı üzere metnin tek kaynağı olarak kullanılması, dolayısıyla Mecmua dışında kalan bütün etkenlere ilgisiz kalmak sonucunu doğurmuştur. Mecmua'nın Avrupa'daki örneklerine bakma ve değinme fırsatı olmamıştır. Tezin özellikle tek bir kaynağı ve konu başlığını seçmesi yazarın bilinçli tercihi olmuştur.

1.1. KABİL'DEN GÜNÜMÜZE CİNAYET

Tez, insanoğlunun ilk hesaplaşması ya da kan dökmesi olarak bilinen çıkış noktasıyla başlıyor. Kabil'den sonra doğan Habil koyun çobanlığı, Kabil ise çiftçilik yapmaktadır. İlk ürünlerini Tanrı'ya sunmalarından sonra Kabil'in ürünlerine hiç bakılmayıp, Habil'in çobanlık ürünlerine bakılması üzerine Kabil öfkelenerek kardeşi Habil'i öldürmüştür. Tek nedeni kıskançlık gibi görülen bu ilk kan dökme Tevrat'ta "... *Ve vaki oldu ki, kırdada oldukları zaman, Kain, kardeşi Habil'e karşı kalktı ve onu öldürdü.*"¹ ifadeleriyle anlatılır. Kur'andaki bir başka versiyonunda ise, iki kardeş kurban sunarlar fakat Kabil'in kurbanı kabul edilmez ve Habil'i yine kıskançlık duygusuyla öldürür, "*Nihayet nefsi onu, kardeşini öldürmeye itti ve onu öldürdü...*"² Kabil'in eline bir taş alarak, Habil'in kafasına atmasıyla gerçekleşen yeryüzündeki bu ölüm, binlerce yıllık insanlık tarihinin ilk adam öldürme vakası olacaktır.³

Ebeveynleri Âdem ve Havva kendilerine hakim olamayarak yasak olan "elma"yı yemişlerdir. Belki bu yönüyle bakıldığında çiğnenmemesi istenen bir kuralı bozanlar olmaları sebebiyle de suç işleyenlerin ilki olmuşlar ve oğullarıyla da bu devam etmiştir.

¹ *Kitab-ı Mukaddes*, Tekvin Bap 4/8.

² *Kur'an-ı Kerim*, Mâide Sûresi, 30.ayet.

³ Sümer mitolojisindeki örnekleri ve daha geniş bilgi için bkz. Mustafa Öztürk, "Kur'an, Kitab-ı Mukaddes ve Sümer Mitolojisinde Hâbil-Kâbil Kıssası" *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s.147-164.

Habil ile Kabil, polisiye bir hikâyenin iki aktörü haline gelmişlerdi. Bizlere bu polisiye hikâyeyi anlatan kutsal kitaplardır.⁴ Eğer olay yerini incelemeye giden birtakım adamlar olsaydı büyük ihtimalle üzerinde kan lekesi olan taşı inceleyecekler ve cinayet aletinin bu taş olduğuna kanaat getireceklerdi. Ve bu öykü, aslında insanlık tarihinin de en süreklilik gösteren suçlarından birisi olacaktı. Bu suç, bugün bütün dinlerin kutsal kitaplarında ya da bir kutsal kitaba bağlı olsun olmasın bütün insanlar tarafından en büyük suçlardan birisi olarak gösterilen “adam öldürme” suçuydu. İnsanlık tarihi bu ilk suç’u son defa işlemeyecekti.

Cinayeti güzel sanatların bir dalı olarak gören De Quincey’e göre de, insanlık tarihindeki ilk adam öldürme vakası, Kabil’in cinayet sanatını icat eden kişi olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur⁵. Kabil, cinayet sanatını icat etmekle kalmamış, bundan sonra yeryüzünde nefes alıp verecek tüm canlılara da, şiddetin gelebileceği son adresi göstermiştir. Bilerek ve isteyerek bütün öykünün başlangıcına “katil” olarak geçecektir. Ondan sonra gelecek ve bu suçu işleyecek olan herkese örnek olacaktı.

Bu anlatının ardından insan toplulukları yeryüzünün her yerine dağıldı. Uygarlıklar kurdu, birbirleriyle iletişime geçti. Bütün bu iletişimin en önemli meselesi hep güvenlik oldu. Topraklarını savunmak, genişletmek dertleriydi. Bir taraftan yaşadıkları alanları korumaya çalışırken, diğer taraftan buldukları yerde nüfuslarının ihtiyaçları olan şeyleri bir başka toprağı istila etmek yoluyla kazanıyorlardı. Ordular kurmak, bu planın en önemli parçasıydı. Fakat diğer taraftan çok daha önemli bir başka mesele ortaya çıkacaktır: kendi insanları arasındaki hesaplaşmalar.

Büyüyen ve iktisadi olarak derin ayırımlara uğrayan kentin en önemli sorunlarından birisi güvenliği sağlamak olmuştur. Çağlar boyunca adları polis ya da zabıta olmasa da kentin güvenliğini sağlamayı amaçlayan kuvvetler her zaman olagelmıştır. Modernleşme sürecinin içerisinde, modernleşen kentin ve onun yönetim organının en önemli dayanak noktalarından birisi de “jandarma ve polis” olarak görülmeye başlamıştır. Bizim için önemli olan ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde

⁴ Bu hikâyenin anlatılışı üzerine daha farklı yorumlar için bkz. Özdemir İnce, “İlk Polis Tanrı’dır” *Hürriyet*, 14 Ocak 2001.

⁵ Thomas De Quincey, *Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Cinayet*, çev. İsmet Birkan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s.27.

göreceğimiz, geleneksel yöntemlerin terk edilerek global çapta bir değişim ve dönüşüm başladığında, polisin etkinliğinin daha fazla artması ve daha fazla rol çalması üzerine olacaktır.

Özellikle, 1789 Fransız İhtilali'nden sonra şehir içerisindeki emniyet güçleri önemini artırmaya başlamıştır. Daha doğrusu Fransız İhtilalinde şehirlerin ortaya çıkardığı karmaşayı önlemenin tek yolunun, emniyet kuvvetlerinin şehir içerisindeki sayılarını ve etkinliklerini artırmak olduğu görülmüş olabilir. O yılın, Ağustos ayında kaleme alınan İnsan Hakları Bildirgesi vatandaşların haklarını korumak üzere bir kamu gücünün yani polisin kurulmasını öngörmekteydi⁶.

Şehir havası insanı özgür kılarken, suç ve suçluyla mücadelenin en yakından hissedildiği bir ortamı da teneffüs etmek zorunda kalmıştı. Şehrin havası, insanı suçlu da kılabilirdi. Şehir departmanlaşmayı, ayrışmayı ve bireyciliği ön plana çıkarmasıyla, insanlar ve özellikle gelir düzeyi farklı olanlar arasında bir rekabet ortamı da doğuruyordu.

Çalışmanın yıllarını kapsayan söz konusu tarihsel aralık (1913-1928), içerisine Balkan Savaşları, I.Dünya Savaşı, Millî Mücadele gibi savaşları sığdırmıştır. Yirminci yüzyılın hemen ilk çeyreği, sadece bu coğrafya için değil insanlığı büyük bir savaş ve yıkıntının eşliğinde bırakmıştır. Dolayısıyla, şiddetin, cinayetin, savaşların her türünün fazlaca yaşandığı bir yüzyılın başında cinayeti dolayısıyla ölümleri bir çalışmaya konu etmek, şaşırtıcı olmasa gerektir.⁷

Tez, Polis Mecmuası'nın cinayetleri çözme yöntemlerine, cinayet haberlerine odaklandığı için cinayetin ortaya çıkışına odaklanmak gerekliliği doğmuştur. Dolayısıyla polisin uygulamaları, cinayetleri çözmek üzerinde ne kadar becerikli olduklarının gösterilmesi çabasını da yansıtmaya çalışacaktır.

II. Bölüm'de çalışmaya kaynak olarak ele aldığımız Polis Mecmuasının sacayağının en önemli parçası olarak, nasıl ve ne şekilde çıkarılmaya başlandığı ve ne için önemli olduğu tartışmaları yapılacaktır. Mecmuanın içerisinde yer alan suçlardan neden sadece

⁶ Vincent Denis "Eski Kumaştan Yeni Elbiseler Çıkarmak ya da Devrim'in Başlarında Paris Polisinin Çelişkileri (1789-1792)" *Jandarma ve Polis*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2011, s.117.

⁷ John Keane, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, çev. Bülent Peker, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 1998, s.13.

cinayeti ve cinayet yöntemlerini ele aldığımızı açıklayarak, derginin polisiye bir özellik göstermesinden dolayı dünyada ve ülkemizde “polisiye” edebiyatın ortaya çıkışına dair kısa bilgiler verilecektir.

III. Bölüm’de adı itibariyle polis kurumunu başlığı ve içeriği altında taşıyan bu derginin, çıkarılmaya başlandığı yıllarda içinde üretildiği mekanizmaya bakılacak, polisin varlığı, polisin meşruiyeti, polis çalışmalarının durumu hakkında bilgiler verilecektir. Esasen bu bölüm, bütün dertlerimizi anlatacağımız son bölüme gelmeden önce kısa bir duraklama ve söz konusu kurumun tarihi üzerine çok kısa bir bakış atma yeri olacaktır.

IV. Bölüm’de ise tüm dünyada cinayetle, suçla uğraşma şekillerinin kökten bir değişim geçirmesine sebep olan yeni yöntemlerin kısa bir tarihini görme imkânı bulacağız. Hemen ardından, Mecmuada dosyalar halinde sunulmuş olan cinayet vakalarının para için, kıskançlık için işlenmeleri göz önüne alınarak kategorize edilecektir. Bunun sonucunda satır aralarında tek tek hikâyelerin kaynağına inecek, üstte alınan kararların, alttaki “sıradan” insanı ne şekilde etkilediğine dair görüşlerimizi sunulacaktır.

2. POLİS MECMUASI VE POLİSİYE

Çalışmanın son ve en önemli bölümünü temel teşkil eden, yazılarını seçtiğimiz, 1913-1928 yılları arasında Osmanlıca çıkan bütün sayılarını taramaya çalıştığımız *Polis Mecmuası'nın* neden seçildiği üzerine durarak başlayabiliriz.

2.1. NEDEN MECMUA?

Çalışmanın odak noktası olarak *Polis Mecmuası'nın* seçilmiş olmasının makul ve mantıklı bir açıklamasını yapmak zorunluluk hâline gelmiştir. *Mecmua* ilk sayılarını çıkarmaya başladığı 1913 yılı ve sonrası için resmi ve aynı zamanda polisiye bir yayın organı olma özelliğini göstermektedir. Kurumun kendi meslek üyelerine, kendi diliyle seslenmesinin bir örneğidir. Derginin amacı çıktığı ilk sayıdan itibaren “*polisin tenvir-i fikrine ve mesleğin terakkisine hadim olmak*” olarak belirtilmiştir.⁸ Dergide, polis köpeklerinin kurum hizmetinde kullanılması, ünlü sabıkalı ve hırsızların resimleri, suç türlerine dair yazılar, Avrupa polis teşkilatlarının çalışmaları gibi geniş bir yazı kataloğu bulunmaktadır.⁹ Çeşitli sayılarından derlenmiş katl cinayetleri başlığı altında toplanmış cinayetle uğraşma yöntemleri, vukuat-ı zabıta başlığı altındaki aktüel cinayet hikâyeleri tezin en önemli bölümünün konusu olacaktır.

Polis Mecmuası, Ağustos 1909'da Zaptiye Nezareti'nin yerini almış olan, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından çıkarılmaya başladı.¹⁰ 15 günde bir yayınlanan mecmua “Polis Mecmuası Müdürlüğü” tarafından çıkarıldı ve 1924 yılına kadar yayın hayatına İstanbul'da devam ettiğine ve sonra şehir değiştirdiğine dair bilgiler olsa da,¹¹ derginin şehir olarak olmasa da yeni kurulan Cumhuriyet'in İçişleri Bakanlığı'nın

⁸ *Polis Mecmuası*, sayı 1, 1 Temmuz 1329.

⁹ Erol Üyepazarcı, *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2008, s.492.

¹⁰ Carter V.Findley, *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire*, Princeton University Press, New Jersey, 1980, s.314.

¹¹ Eyüp Şahin, “Polis Dergisi'nin Tarihçesi” *Polis Dergisi*, c.35.

bünyesine devredildiği görülmektedir. 1930 yılından sonra ise dergi Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne nakledilmiş ve 1937 yılına kadar bu müdürlük tarafından neşredilmiştir.¹² Bugün yayınlanan Polis Dergisi, bu mecmuanın devamıdır.

Mecmuanın çıkışından kısa bir süre önce, kısa süreli bir dergi deneyimi daha vardır. İstanbul Umum Polis Müdürlüğü yapan Mazhar Bey'in kendi girişimleri ile başlattığı *Polis* adlı gazete, 1911 yılında yayınlanmaya başlamış ancak otuz sayı sürmüştür. Bu özel girişimin hemen ardından, 25 günde bir yayınlanmak üzere İstanbul'da çıkarılan bu mecmua devreye girmiştir.¹³

Mecmua, bir taraftan anlattığı ya da inanmamızı beklediği olaylar dizisini gözümüzün önüne getirirken, diğer taraftan polis teşkilatının geldiği aşamayı, polisler uyarılarda bulunmayı hiç unutmayan bir meslek dergisidir. Dönem, Osmanlı devleti ve toplumunun 1903'ten başlayarak, 1914'e kadar daha fazla şiddet ve ızdırabın tecrübe edildiği bir dönemle kesişiyor. Ve çıkış noktasını da bu trajik tarihlerin arasında buluyor. Bu tarihler de, mecmuayı araştırmanın merkezine oturtmak için oldukça makul bir sebep sunuyor.

Yoğun çatışmalar ve değişimlerin odağında, suç ve suçluyla uğraşan kadronun da kendisini dönüştürüp değiştirmesinin çabalarını görebiliriz. Mecmuanın, söz konusu Emniyet Müdürlüğü ya da iktidar kadroları için ne kadar önemli olduğunu anlamamız çok zor değildi. Öyle ki, 1923 yılındaki ödemeler listesinde, Mecmua müdürüne 3500 kuruş ve I.sınıf kâtibin 1500 kuruş maaş aldığını görüyoruz ki bu rakam Emniyet Genel Müdürünün maaşının 6000 kuruş olduğunu gördüğümüzde daha bir önem kazanmaktadır.¹⁴

Mecmua aslında Polis kurumunun geçirdiği değişimlerden nasibini alıyordu. TBMM'nin açılmasından kısa bir süre sonra Ankara'da da 24 Haziran 1920'de Meclise bağlı bir Polis teşkilatı faaliyete geçti. Böylece iki yıl sürecek bir emniyet teşkilatının

¹² Derviş Okçabol, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, Polis Enstitüsü Neşriyatı, Ankara, 1940, s.97.

¹³ Halim Alyot, *Türkiye'de Zabıta*, İçişleri Bakanlığı Yayınları, s.769.

¹⁴ Fethullah Eraslan, İsmail Metin, *Türk Polis Tarihi*, c.1, EGM Yayınları, Ankara, 1984, s.177.

iki ayrı elden yürütülmesi söz konusu oldu.¹⁵ Ortaya çıkan ikili hal çok uzun sürmeyecektir. İki ayrı emniyet teşkilatının olduğu bir yerde dergi bir süre daha, İstanbul'da yayınlanmaya devam etti. 1924 yılında Türkiye Cumhuriyeti Dahiliye (İçişleri) Vekaleti bünyesine alınan derginin yayın politikasının değiştiğini savunmak makuldür.

Mecmua ölümü, öldürmeyi, ölümle uğraşmayı sayfalarına taşıyor. Belki de, dergiyi çok özel kılan sebeplerin başında da bu geliyor. Devlet dairelerinde iki-üç kişinin görebildiği belgelerin ötesine geçme durumu vardır, basılı haldeki bu dergiyi bir polis memuru evine götürebilir, dergiyi hane halkından herkes okuyabilir. Dergide gördüğümüz üzere, ölümlerin başında bir takım siyah giymiş adamlar vardır. Burada tabii ki meşhur bir Hollywood filmine gönderme yapmıyoruz. Olayı çözmeye çalışan ekipleri kastediyoruz.

Motivasyon şununla gerçekleşmiştir ki, Mecmua hem resmi bir yayın olması ancak aynı zamanda basılı bir materyal halinde, arşiv belgesini dosyaya işleyen birkaç kişinin görmesinden ziyade daha fazla insanın, ki bunlar her ne kadar meslek içinden insanlar olsa da, bu materyalle haşır neşir olması derginin resmi tarafını biraz olsun törpülemektedir. Dergi dosyalar halinde katl vakalarına ağırlık vermiş, öyküler anlatmış, kriminal bilgiler vermiş bunlardan emniyet teşkilatı tarafından hemen çözümlenen vakalara yer vermiştir. Tabiki sadece bu tarz dosyalara da yer vermediğini, birden fazla suç çeşidini anlattığı, hatta bazen mesleğin batıdaki örneklerinden hatıratlar da koyduğunu belirtmekte yarar vardır. Burada dikkati çeken noktalardan en önemlisi budur. Teşkilat özellikle sonuçlandırdığı hikâyeleri okuyucularına göstermeyi seçmiştir. Başarısızlığa uğradığı, çözemediği davaları, bulamadığı katilleri sayfalarına taşımalarını beklemek belki de haksızlık olur. Dolayısıyla, teşkilat dergisini bir diğer açıdan da bu vakaları reklam malzemesi olarak kullanmıştır.

---

¹⁵ Ali Arslan, Abdurrahman Bozkurt, Ramazan Erhan Güllü, *Millî Mücadelede Polisler*, Paraf Yayınları, İstanbul, 2011, s.136.

2.2. NEDEN CİNAYET?

Bir mecmuanın bir tez çalışmasının merkezine konulması sıklıkla rastlanılan bir şeydir. Peki, bir çalışma adam öldürmeyi neden merkezine koyar? Bu aslında insanlık tarihinin özetiyle de yakından ilişkilidir. Suç dediğimiz kavramın içine yüzlerce tanım sokulabilir. Evrakta sahtecilik, vergide usülsüzlük suç olduğu gibi, hırsızlık, adam yaralama, tecavüz, adam öldürme de bir suçtur. Her ne kadar hepsi tek bir tanım altında toplansa da, hepsi de aynı şekilde değerlendirilmemekte, her birinin cezaları da birbirinden farklı olmaktadır. Fransa’da Annales ekolünün tüm dünyada etkisi ve katkısının tartışmaya yer bırakmayacak şekilde genişlemesinden sonra sosyal bilimlerde büyük bir değişim gerçekleşti. Bir köyün tarihi, bir değirmencinin mektuplarından yola çıkarak minimal toplum tasvirleri, daha doğrusu mikro-tarih yöntemi kendisine yer bulmaya başladı. Bu bağlamda “suç”un tarihi ya da “suçlu” nun tarihini yazmanın ötesinde “cinayet”i yazmak artık dudak bükülecek bir noktada değildir. Cinayeti yazarken de sadece bir teşkilatın bakış açısını yansıtmayı seçmek, eleştirilse dahi bu ekolün verdiği cesaretin bir yansıması olabilir.

Adam öldürme veyahut Osmanlıca terimiyle “katl” bu suçlar içerisinde en önemlisi gibi gözükmektedir. Zira yukarıda saymaya çalıştığımız çeşitlilikte suçların cinayet dışında, hiçbirisi insan yaşamını doğrudan sona erdirmez. Yaralanmanız sizin için estetik ya da sağlık olarak bir problem teşkil edebilir, ancak yaşıyorsunuzdur. Elinizdeki bütün malların bir anda çalınıvermesi yaşam şartlarınızı kökünden değiştirebilir, ancak yine de nefes almayı sürdürüyorsunuzdur. Bu açıdan bakıldığında, farklı çalışmaların konusu olabilecek intihar da yaşamı sonlandıran bir eylem olarak bu pencerede değerlendirilebilir. Burada söz konusu olan bir ölümlünün, bir başka ölümlünün yaşamına kast etmesi, onu diğer kişinin iradesi dışında nihayete erdirmesidir. Bu sebeple her adam öldürme eylemi, kişinin hayatını bitirmesi açısından “katl” olarak adlandırılabilir.

Çalıştığımız alan Türkiye coğrafyası olduğu için cinayete ilintili olarak, bu topraklarda kavramın aklımıza getirdikleri üzerinde biraz göz gezdirelim. Osmanlı İmparatorluğu hukuksal metinlerini Şeriata, dolayısıyla İslamiyetle ilişkilendirdiği

için, İslam Hukukçularına biraz ses verelim. İslâm hukukçuları şahsa yönelik cinayeti adam öldürme, bir kimseye bedenen zarar verme ve anne karnındaki çocuğa yönelik onun ölümüyle sonuçlanan cinayetler olmak üzere üçe ayırırlar.¹⁶ Bu ayrımlar da kasıt veya kaza durumları göz ardı edilmez. Ne olursa olsun, kasıtlı adam öldürme ve kasıtsız adam öldürme arasında büyük farklar bulunmaktadır. Önceden tasarlamak ya da yanlışlıkla olması arasındaki fark, ölüm ile hayat kadar farklı olabilmektedir.¹⁷ Klasik dönemde ölümcül bir silahla işlenen suç için şeriata göre kısas hükmü uygulanır, bazı durumlarda ise para cezasına çevrilebilirdi.¹⁸

Bütün şiddet türlerinde olduğu gibi, cinâyet bazen de bir adaleti sağlamak duygusuyla ve adaletin bozulan terazisini yeniden düzenlemek için tek çıkar yol olarak görülebilmektedir.¹⁹

Haksız yere adam öldürmek, ister Müslümanlık olsun, ister Hristiyanlık olsun bütün dinlerde çok ağır bir “günah” olarak görülmüştür.²⁰ Bunun yanı sıra, herhangi bir dinde günah görülmesi dahi, insanlık onurunun en düşük davranış şekli olduğunu kim göz ardı edebilir. Burada önemli nokta şudur, insanlar ölümden çekinirler. Ölüm çoğu kez korkutucu, elinde tırpanla gelen Azrail betimlemesini çağırır. Bu yüzden ölenler ve öldürülenler üzerine konuşmak bir yapboz haline gelir, oyunlaştırılır. Mezarlıkların şehirlerin bu kadar dışına yapılma sebebi başka ne olabilir? Fakat bizim anlatacağımız hikâye günümüz polisiye dizilerine ilham veren bir damarın her zaman buralarda bir yerlerde olduğunu bilmekten geçiyor.

Cinayet, bazen bir tasarlanma ve onu uygulamaya koyma şeklinde işlenebilirken, bazen anlık bir şiddet sonucu doğabilir. Ancak yine de bu onun “katil” olduğu gerçeğini değiştirmez. Ya da bir başka deyişle, maktül üzerinde herhangi bir tasarruf imkânını yaşam onun için bittikten sonra kullanamaz.

Her insanın aklına gelebilecek basitlikte bir soruyu cevaplandırmaya çalıştıktan sonra, cinayeti işleyenlerin dünyasına kısa bir bakış atma hakkına sahip olabiliriz.

¹⁶ Ali Bardakoğlu, “Katil” *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c.25, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, s.45.

¹⁷ Ahmet Mithat Efendi, *Esrar-ı Cinayat*, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2012, s.62.

¹⁸ Uriel Heyd, *Studies in Old Ottoman Criminal Law*, Oxford At the Clarendon Press, 1973, s.261.

¹⁹ Hannah Arendt, *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s.78.

²⁰ Ali Bardakoğlu, *a.g.m*, s.45.

Michel Foucault cinayetle ilgili bütün genel tanımlamaları şöyle özetlemiştir:

“Cinayet yasal olanı ve yasal olmayanı muğlak kılar. Bu durum, kuşkusuz, cinayetin halk belleğinde –haberlerin ve anıların yer aldığı bu broşürlerin dolaşımında örüldüğü haliyle- en önemli olay olması olgusunu açıklar. Cinayet, iktidar ve halk arasında mutlak sadelikte bir ilişki kurmaktadır: öldürme emri ve öldürme yasağı; öldürülmek, idam edilmek; gönüllü kurbanlık, dayatılan ceza: bellek, unutuş. Cinayet yasanın sınırlarında, yasanın ötesinde ya da berisinde, üstünde ya da altında dolanır; bazen karşısında, bazen onunla birlik olarak iktidarın etrafında döner”²¹

Yukarıda insanlık tarihinin her ne kadar sonndan bir önceki yüzyılımı şiddet açısından bu kadar net tanımlayabilsek dahi, insanlık denen türün önceki yüzyılları da savaşız, acısız, ölümsüz değildir. İnsandaki yıkıcılığın kökenlerini arayan Eric Fromm, insanın hayvan atalarından kat kat saldırgan olduğunu ve diğer çoğu memelinin tersine gerçek bir “katil” olduğundan bahsediyor.²²

Yer, zaman ve sebebi bile bazen aramaksızın kendi türlerini çok rahat öldürebilen bir türden bahsediyoruz. Pieter Spierenburg’un da belirttiği gibi adam öldürmek, tarih öncesi iskeletler kadar eski bir şiddet türüdür ve bugün bizimle yaşamaya devam etmektedir.²³ Bize de ucundan, kenarından, köşesinden de olsa onu araştırmak düşüyor.

Cinayet üzerine konuşmak ve okumak çok zevklidir. Her ne kadar bir insan hayatının yitiminden söz ediyor olsak bile, haberlerde karşımıza çıkan, romanlarda hevesle takip ettiğimiz katili bulmaca oyunu, ölen kişinin arkasında bıraktığı acıları hemen yok saymamızı sağlar.

Katili ortaya çıkarmak için oradan oraya koşuşturan dedektifler, ne olursa olsun iz bırakan suçluları son sayfasına kadar merakla ve heyecanla takip ederiz. Ancak, cinayete dair bir şeyler üretmeye çalışmak oldukça can sıkıcıdır. Her ne kadar sözlük anlamıyla hem cana, hem mala yönelik fiiller olarak karşılığını bulsa da, cinayet aklımıza gelen, ilk düşündüğümüz şeydir. Ölüm ve öldürme tek bir basit kategori

²¹ Michel Foucault, *19. Yüzyılda Bir Aile Cinayeti*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012, s.246.

²² Eric Fromm, *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*, çev. Şükrü Alpagut, cilt 1, Payel Yayıncılık, s.235.

²³ Pieter Spierenburg, *Cinayetin Tarihi*, çev. Yiğit Yavuz, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s.9.

altında toplanabilir: yaşamı sona eren ve yaşamı sona erdirenler. Bu eylemi yapanlar farklı olduğu gibi, eylemin kendisi de farklılaşabilir. Cinayeti de bir sanat gibi, yapım aşamasındaki farklılıklara göre ayırmak mümkün olabilir mi? Acımasızca gelebilecek olsa dahi bazen, cinâyetlerin de tıpkı heykeller, resimler, oyma işleri gibi belirli üstünlük dereceleri ve farkları olduğunu aklımıza getiriyoruz.²⁴

Katl, cinayet kavramının merkezinde yer aldığı ve onun en özel türünü teşkil ettiği için cinayet kelimesinin katl anlamında kullanılmasına sık rastlanır. Şiddeti, toplumun bir parçası olarak görmek ve toplumu anlamanın bir parçası olduğuna inanmakla birlikte, şiddetin en görülür yüzü olan adam öldürme de, katiller de toplumu anlamanın önemli parçalarından birisidir.²⁵

2.3. NEDEN POLİSİYE?

Mecmuayı neden seçtiğimizi ve onun içerisinden neden özellikle cinayeti seçtiğimizi yukarıda belirttik. Şimdi ise, içerisinde barındırdığı öykülerle tanımın tam karşılığı olarak tam bir polisiye dergi özelliği taşıyan bu yayına kadar, polisiye olanın nasıl büyüdüğüne kısaca bakalım.

Polisiye hikâyelerini ister Habil ile Kabil'den, ister 1001 Gece Masalları'ndan, ister Voltaire'den, ya da Shakespeare'in Macbeth'inden başlatalım başlangıcın nereden alınacağı sorusu her zaman cevapsız kalabilir.²⁶ Polisiye romanın suç ve bilinmezlikle ilgili iki değişmez ögesi var gibi gözükmektedir. Binbir Gece Masalları'nda, Dede Korkut Hikâyeleri'nde muamma ve suç ögesine rastlanabileceği gibi, Yunan Mitolojisinde de bu ögelere rastlanabilir.²⁷ Polisiye romanların bir alt türü olarak değerlendirebileceğimiz cinayet romanlarının dünyada ve ülkemizdeki durumuna baktığımızda, cinayetin okuyucuların ilgisini çektiğini görebiliriz.

²⁴ De Quincey, *a.g.e.*, s.64

²⁵ Roger Deal, *Crimes of Honor, Drunken Brawls and Murder*, Libra Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.11.

²⁶ Bernhard Roloff, Georg Seeblen, *Cinayet Sineması*, çev. Süleyha- Saliha N.Kaya, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1997, s.87.

²⁷ Erol Üyepazarcı, *a.g.e.*, s.37.

“ Hiç kimse suçsuz değildir; hiç kimse güvende değildir; sonuçta katil saptandığında hissedilen duygu rahatlamadır – ne de olsa katil sizin ya da benim gibi normal bir insan değildir.”²⁸

Ölümlerle sonuçlanmayan şiddet olaylarının sıklığını kestirmek her zaman güçtür, ancak cesedin yattığı her noktada bir hikâyenin başladığını kabul etmek gerekiyor.²⁹

2.3.1. Dünyada ve Türkiye’de Polisiye Edebiyat

Profesyonel olarak cani sayısının artışı, Fransız yazar Honore de Balzac, kapitalizmin yükselmesi ve işsizliğin bir sonucu olmasına bağlar.³⁰ Yine orta sınıflarda ve işçi sınıfının üst tabakaları arasında suçun giderek yaygınlaşması, Balzac, Victor Hugo, Alexandre Dumas, Dostoyevski, Charles Dickens gibi büyük romancıları da etkisi altına aldı.

Morg Sokağındaki cinayeti çözen Edgar Allen Poe’un yaman dedektifi Auguste Dupin’in, bütün dedektif tiplmelerine örnek olacak bir karakter olduğunu da vurgulamak gerekiyor. Ernest Mandel de ilk büyük dedektif romanı olarak, Edgar Allen Poe’yu sayar:“ *Amatör dedektifin ilk örneği olan Auguste Dupin’in, esrarı, saf analitik uzmanlıkla çözmesi anlamında, bu nitelendirme şüphesiz doğrudur.*”³¹

Modern edebiyatın, polis karakterlerine gerçek bir ismin ilham verdiğini sanmak hata olmayacaktır. Hüküm giymiş eski bir haydut olan ve Napolyon’un İçişleri Bakanı’na muhbir olarak hizmet etmiş olan Vidocq, 1828’de yayımladığı yalan anılarıyla bu tipe öncelik etmiştir diyebiliriz.³² Roman kahramanlarına ilk ilhamı verenin ise, 18 yıl Fransız Emniyet Teşkilatı’nda görev yapmış olan Eugene François Vidocq’un,

²⁸ Edmund Wilson, “İnsanlar neden dedektif romanları okurlar?” *Kitap-lık*, sayı 81, Mart 2005, s.105.

²⁹ Pieter Spierenburg, *a.g.e.*, s.171.

³⁰ Ernest Mandel, *Hoş Cinayet*, çev. N. Saraçoğlu, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.24.

³¹ Mandel, *a.g.e.*, s. 38.

³² Mandel, *a.g.e.*, s.31.

1827'deki istifasından sonra dünyanın ilk özel dedektiflik bürosunu kurduğu söylenmektedir.³³

Ernest Mandel'e göre:

“Ölüm polisiye romanın merkezinde yer alır. Polisiye romanda ölüm, insanın yazgısı olarak ya da trajedi olarak ele alınmaz. Ölüm, orada bir soruşturma nesnesi hâline gelir; yaşanan, acı çekilen, korkulan ya da karşısında savaşılan bir şey değildir. Teşhir edilecek bir ceset, analiz edilecek bir şey hâline gelir. Ölümün şeyleşmesi, polisiye romanın bizzat can damarıdır.”³⁴

Bu satırların yazarına göre de, polisiye hikâyelerin ortaya çıkması için önce bir polis örgütünün varlığı söz konusu olmalı ve daha sonrasında bu polisin bir metin içerisinde anlatılmasını gerekli kılan “roman” türünün varlığı önemlidir. Dünya edebiyatı içinde katillerle, ölümlerle, hırsız-polis kovalamalarıyla ilgilenmek görece 19.yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Böylelikle bizim yazarlarımızın ve okurlarımızın da hemen ardından bu meselelerle ilgilenmeleri yoğunluk kazanmıştır.

Türk edebiyatında polisiye, 1881-1908 tarihleri arasında daha çok Fransız polisyelerinin çevrildiği bir dönem olmakla beraber, özellikle bizim de çalışmamızın zaman aralığı olan 1908-1928 yıllarında Türk okuru Sherlock Holmes, Arsene Lupin gibi türün temel karakteriyle tanışmış ve uyarılma karakterleri de okuma fırsatı bulmuştur.³⁵ Bu mesele toplumun, suç ve suçluya ilişkin bakışını değiştirmede kritik bir rol oynayacaktır. Katili bulmayı, yapbozun parçalarını birleştirmeyi önce çevirilerle öğrendik diyebiliriz. Belki de böylece, cinayetlerinde katillerin de bulunmasına giden yolun ilgi görmesi sağlanmış oldu. Katilin bulunmasına giden yolun bütün bir polis teşkilatı, polisle ilgili çıkarılmış yayınlar, suçla uğraşma yöntemleri başta olmak üzere, değişimi edebiyattan ve okurlar üzerinden başlatmış olduğunu düşünmek gayet doğaldır.

Türkiye’de ilk polisiye roman çevirisi, birçok reform ve dönüşüm hareketinin başlangıcı kabul edilen, Tanzimat’ın ilanından (1839) yaklaşık 40 yıl sonraya tekabül

³³ Üyepazarcı, *a.g.e.*, s.43.

³⁴ Mandel, *a.g.e.*, s.61.

³⁵ Üyepazarcı, *a.g.e.*, s.519.

eden bir zaman diliminde 1881 yılında ortaya çıkmıştır. Batı edebiyatı canı ve suçlu sayısının artışı metinlerine yansıtılmış ve bu bize yansımıştır.

Ahmet Mithat Efendi'nin *Esrar-ı Cinayat* romanı 1884 yılında yayımlanmıştır. Fakat bu kitaptaki öykü 1883 yılında *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde basılmış ve okuyucularla paylaşılma imkânı bulmuştur.³⁶

Bu romanı Türk edebiyatının ilk polisiye romanı olma özelliğini taşır ve çağdaşlarını zaman bakımından hiç kaçırmamış bir çalışmadır. Bizim için en önemli olan şeylerden birisi de, *Amanvermez Avni* serisinin ortaya çıkışıdır. Gazeteci Ebusüreyya Sami tarafından 1913 yılı sonunda yayınlanmaya başlayarak, 1914 yılında tamamlanan bu serinin ana kahramanı Amanvermez Avni'dir. Yardımcısı Arif ile birlikte Beyoğlu'nda Kazancı Yokuşu'nda iki katlı, üç odalı aynı zamanda laboratuvarı da bulunan bir evde yaşayan, sütlü kahveyi ve sigara içmeyi seven bir karakter olan Avni, aynı zamanda Fransızca, Rumca, Ermenice bilmektedir.³⁷ Birçok çalışma Amanvermez Avni'yi Türk dedektifliğinin ilk kahramanı olarak kabul etmeyi tercih eder. Özellikle de, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş döneminde Türk kimliği ve karakterinin bir yansıması olarak sunulur okuyucuya.³⁸

Sherlock Holmes'ün Türk versiyonu olarak karşımıza çıkan Amanvermez Avni, Avrupalıların öğrettiği birçok şeye karşın, bu topraklarda yaşayanların geliştirdikleri birçok şey olduğunu ve onları geçmeleri gerektiğini de söyleyerek İttihat ve Terakki dönemiyle beraber iyice ağırlık kazanmaya başlayan Türk kimliğinin oluşması için mesajlar vermeyi de ihmal etmemektedir.³⁹ Yani polisiye bir suçlu tasviri yaratmanın dışında, karakterleriyle toplumu hâkim ideolojinin yönlendirmesiyle de baş başa bırakabilir.

Ülkemizdeki ilk polisiye öykülerin, belki de en az bilinenlerinden birisi 1914 senesinde Moralızade Vassaf Kadri ve Süleyman Sudi tarafından ortaklaşa ve bir roman serisi

---

³⁶ Üyepazarcı, *a.g.e.*, s.138.

³⁷ Üyepazarcı, *a.g.e.*, s.155.

³⁸ David Mason, "The Role of Amanvermez Avni (No Quarter Avni) the "Turkish Sherlock Holmes" in the Construction of Turkish Identity" *Art Journal*, vol.1, University of Toronto, 2008, s.2.

³⁹ David Mason, *a.g.m.*, s.7.

iddiasıyla yayınlanan *Milli Cinâyât Koleksiyonu*'dur.⁴⁰ Siyah Pençe Hüseyin Bey'in İstanbul'daki esrarengiz cinayetleri çözmedeki maharetlerinin anlatıldığı bu roman dizisi, yine mesleğin Batılı örneklerine atıflar yapmaktan geri durmaz.

Sherlock Holmes'e benzeme ve benzettirme çabası *Milli Cinayat Koleksiyonu* romanının başkahramanı Siyah Pençe Hüseyin Bey'de de karşımıza çıkar. Ancak bazen Siyah Pençe Hüseyin Bey'in meziyetleri Sherlock Holmes'ü de aşacak, Hüseyin Bey'in çözebildiği vakaların aynısına İstanbul'da rastgelse onun çözemeyeceği de vurgulanır.⁴¹ İngiliz edebiyatının sıkça kullandığı dedektif imajı, her zaman zekâsı ön planda olan karikatürize edilmiş bir imajdır.⁴²

2.3.2. Polisiyenin varlığı

Foucault, polisiye edebiyatın da tıpkı gazetelerin ve hatta bugün filmlerinde yaptığı gibi, bütün toplumu suça eğilimli kişiyi mitolojik bir tasvir haline getirerek, onunla mücadele için yaptığı her şeyi, kurumları yani özet olarak polisin varlığını toplumun bütün bireyleri için normalleştirme işlevi gördüğünü belirtiyor.⁴³ Bu, bütün bir iyiniyetli çabayı da yok saymamıza neden olabilecek bir perde indirebilir. Ancak yardıma ihtiyacı olan yalnız ve kalabalık gruplar arasındaki bireylerin “polis” e yardım çağrısında sıkça bulunduğu da bilinir.

Klasik dedektif tiplerleriyle, aradan geçen onca yıla rağmen bu tipin kaynağını da öğrenmiş olduk. Ancak Bernhard Roloff'un ifade ettiği “*Holmes, polisin romantik alternatifidir, aynı zamanda bu kurumun son derece akılsız olduğunu, nihayet pozitivist anlamda düşünme yeteneğine sahip olmadığını gösterir*”⁴⁴ sözü ilginçtir.

⁴⁰ Didem A. Büyükcarman, “Moralizade Vassaf Kadri ve Süleyman Sûdî'nin Ortak Romanları Milli Cinâyât Koleksiyonu” *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sayı 40, Erzurum, 2009, s.192.

⁴¹ Didem Büyükcarman, *a.g.m.*, s.206.

⁴² Bernhard Roloff, *a.g.e.*, s.32.

⁴³ Michel Foucault, *İktidarın Gözü*, çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012, s.82.

⁴⁴ Roloff, *a.g.e.*, s.107.

İnsanoğlunun tanrısallığa en çok yaklaştığı eylemlerden birisi olarak cinayetin ilgi çekmesi kaçınılmazdır. Çünkü katil silahını, bıçağını, karşısındakine doğru uzattığında, onun yaşamı üzerinde bilfiil etkisinin olduğunu hisseder. Polisiyeye olan ilgi de belki tam bu yüzdendir.

*“Elbette bir polisiye romanda, polisten önce suç vardır. Bu suç da cinayettir hemen hemen her zaman...”*⁴⁵

Her gün insanların cinayet haberlerine ya da polisiye romanlar okuma hevesinin, yaşam ile ölümün, suç ve ceza ile insan ile doğa arasında yaptığı mücadelenin dramatize edilmesine bağlı olduğunu düşünen yazarlar vardır.⁴⁶

Polisiye romanların tüketim miktarının, uygarlığın ilerlediği noktayla da doğrudan orantısı vardır. Suç azalmaya ve yoğun şekilde kontrol edilmeye devam ettikçe bu tüketimin yaygınlaşabileceğini düşünüyoruz. Ancak ne olursa olsun en nihayetinde, *“Cinayet hakkında roman okumak bizzat cinayet işlemekten daha iyidir.”*⁴⁷

Polisiye özellikler gösteren Mecmua'nın tarihçesini öğrendik. Birçok farklı suç türü içerisinden seçilen cinayetin, okurlarını cinayetlerin gizemine çekmeye çalışan polisiye türünün kısa ve yüzeysel tarihini, toplum için varlığını tartışma imkânı bulduk. Bir sonraki bölümde bünyesinden Mecmua'yı çıkaran ve ona ismini veren Polis teşkilatına da kısa bir bakış atmayı deneyeceğiz.

---

⁴⁵ Güven Turan, “Nasıl, Neden, Kim?” *Kitap-lık*, sayı 81, Mart 2005, s.79.

⁴⁶ Mandel, *a.g.e.*, s.28.

⁴⁷ Roloff, *a.g.e.*, s.119.

3. BİNANIN İÇİNDEKİLERİ DÜŞÜNMEK

Madde madde, harf harf kurumun tarihiyle uğraşmak sıradan insan'a yönelik ağırlık noktası oluşturmayı hafife almak anlamına gelmektedir. Bir taraftan ortada olan cesetle ilgili, bu cesedin kim ya da kimler tarafından oraya konulduğunu ve ne sebeple bir “cesed”in ortaya çıktığını çözmek polis kurumunun işidir. Bu sebeple cesedin başına toplananlara bakıldığında, bu adamların kimler olduğu, nereden geldikleri ve hangi yetkiyle burada duruyor oldukları gibi sorular akla gelince kuruma da kısa bir bakış atmanın vakti gelmiş demektir.

Uzun uzadıya, tarihsel arka planını vererek polis kurumları ve etiği üzerine düşünmek bu çalışmanın kesinlikle amacı dışındadır. Ancak, okuyucuların kafasında bir şablon oluşturmak üzere ülkemizde araştırmaya söz konusu olan mecmua'nın çıkışı ve çıktığı yıllarda polisin durumunu göstermek üzere kısa bir fragman yazılacaktır

3.1.POLİSLER YA DA MEŞRU GÜÇ ÜZERİNE

Foucault, polisin varlığını ve denetimini bunların sonucunda ortaya çıkan polis kurumlarının aklanabilmesinin tek yolunun suç işleme eğilimi olan insanlardan duyulan korkuya bağlar, ona göre “*Suç işleme eğilimi yoksa polis de yoktur.*”⁴⁸

Ülkemizde polis üzerine eğilen çalışmalardan birisinin yazarı olan Ferdan Ergut, polis üzerine anlatılacak hikâyelerin toplum-merkezli ya da devlet-merkezli olması gerektiğini söyler.⁴⁹ Hem toplum hem devlet merkezli anlatım ise oldukça meşakkatlidir. Yine polislik işi üzerine Türkiye’de analitik çalışmanın pek

⁴⁸ Michel Foucault, *İktidarın Gözü*, s.31.

⁴⁹ Ferdan Ergut, “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve” *Jandarma ve Polis*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009, s.39.

bulunmadığını, kitapların dışında akademik makale eksikliğini de vurgulamaktadır.⁵⁰ Bütün bu eksiklikler bu tezin yazarı için de ciddi bir engel oluşturmuştur.

İyi düzenin korunması için uygulanan polisiye kurallar, polis yönetmelikleri nüfusun devlet tarafından idaresi ve yönlendirilmesine zemin hazırlamışlardır.⁵¹ Her zaman ve her dönemde polis, hükümetlerin ya da ideolojiyi belirleyenlerin işini yapan kişiler olarak düşünülmüştür. Biz ise daha farklı bir seslendirmenin mümkün olduğuna inanıyoruz. Tezin dayanak noktalarını en güzel özetleyen, Nadir Özbek'in güvenlik meselesinin kurumsal bir düzeye hapsedilmeden gündelik hayatın içinde değerlendirilmesiyle geniş yığınların da tarihin kurucu unsurları arasına alınabilmesi görüşüdür.⁵² Gerek jandarma, gerekse polisi teşkilat olarak düşünmenin yanı sıra, onların gündelik hayatla ne kadar iç içe geçtiğini göstermek de bir mecburiyet haline gelmiş olabilir.⁵³

Son yıllarda sosyologlar arasında popülerlik kazanan tanımlamaya göre, polis memuru yasal kuvveti halkla gündelik yaşam arasına yerleştirmeyi çabalayan birisi olarak, devletin diğer öğelerinden ayrı görülmektedir.⁵⁴

Herşeye ve herkese rağmen araştırmanın nirengi noktalarına gelebilecek eleştirileri karşılamak amacıyla, bu çalışma bir “kurum” tarihi olmadığını ancak sözkonusu malzemenin “kurum” içerisinde üretilmesinden dolayı onun tamamen de yok sayılmayacağı bir anlatı inşa etme çabasıdadır. Nadir Özbek'e de göre, son dönem Osmanlı tarihinin güvenlik kurumlarını ele alan çalışma sayısı çok azdır, var olanları ise polisi kurumsal ve kentsel bir olgu olarak ele almaya çabalamışlardır.⁵⁵ Polisi kurumsal olanın dışına çıkarmak belki fazla mümkün değildir, ancak onun kurum içerisinde ürettikleriyle kurumun dışına taşanlarından bir hikâye çıkarabilmek daha kolay bir yol gibi gözükmektedir.

⁵⁰ Ferdan Ergut, *Modern Devlet ve Polis*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s.17.

⁵¹ Mark Neocleous, *Toplumsal Düzenin İnşası*, çev. Ahmet Bekmen, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s.1.

⁵² Nadir Özbek, “Osmanlı İmparatorluğu'nda İç Güvenlik, Siyaset ve Devlet, 1876-1908” *Türklük Araştırmaları Dergisi*, Güz 2004, s.61.

⁵³ Nadir Özbek, *a.g.m.*, s.85.

⁵⁴ Clive Emsley, Haia Shypayer Maykov, *Polis Dedektifliğinin Tarihi 1750-1950*, çev. Ayşe Handan, İş Bankası Yayınları, s.3.

⁵⁵ Nadir Özbek, “Tarih Yazıcılığında Güvenlik Kurum ve Pratiklerine İlişkin Bir Değerlendirme” *Jandarma ve Polis*, s.6.

3.2. MODERNDEN ÖNCE

Suçlarla ilgili araştırmaların, olay-yeri inceleme ekiplerinin profesyonelleşmesinden çok önce de bir cinayetin aydınlanması için çalışan kişi ya da kişiler vardı. Her ne kadar yöntemleri muhakeme, sorgulama gibi beyanı esas alan temellerde seyretse de, olayın üzerine detaylıca gidilmesinin önünde hiçbir engel yoktur. Osmanlı İmparatorluğu'nun Klasik devrinde cinayetleri araştıran ve bu tarz suçlarla ilgili özel görevler üstlenmiş olan Böcekbaşı ile Çuhadarcılar bulunmaktaydı.⁵⁶ Böcekbaşıların komuta kademesinde erkekler ve kadınlar olan eski sabıkalıları yer alıyordu. Sadece suçların faillerini ortaya çıkarmakla kalmıyorlar aynı zamanda diğerk gizli suçlarla da uğraşıyorlardı, eski suçlu takımından oluştukları için de kendilerine böcek deniliyordu.⁵⁷ Asesbaşı ve Subaşı ise, bir suçun sorgulamasını yapar ve suçluların adalete teslim edilmesini sağlardı.⁵⁸ Fakat kullandıkları metotların doğruluğuve sağlamlığı konusu her zaman şüpheli kalacaktır.

Polis ise gerek klasik dönemdeki gerek modern dönemdeki eş ya da benzer teşkilatlanmalarında hep sınıflandırmaya gitmeyi gerekli görmüştür. Hırsızla uğraşanı ayrı, dolandırıcıkla uğraşanı ayrı bir ihtisaslaşma gerektirmiştir. Bu ihtisaslaşmanın doğurduğu birikim de teşkilatın tarihinin bir özetinin yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Dolayısıyla polis'in bir teşkilat ve şemasının tarihini yapmaya gerek yoktur, bu sıklıkla yapılmış, konunun uzmanlarınca mütemadiyen de yapılacaktır. Çatlağın sebebi şurasıdır, polis örgütü ile cinayeti işleyenler arasındaki kum saati nasıl işlemektedir, cinayet öykülerinin satır aralarından bizlere yüzünü göstermeye çalışan "sıradan" adamın hikâyesi neresidir. 18. yüzyılda şehirlerde, köylerde, kırsal merkezlerde kanunun ve düzenin uygulanmasının birer memuru olan subaşı ve asesbaşılarının gece ve gündüz boyunca yaptıkları da elbette bir polislik işiydi.⁵⁹

⁵⁶ Glen Swanson, "Ottoman Police" *Journal of Contemporary History*, Sage Publications, 1972, s.248.

⁵⁷ Abdülkadir Özcan, "Böcekbaşı" *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.2, s.323.

⁵⁸ Glen Swanson, *a.g.m.*, s.249.

⁵⁹ Fariba Zarinebeaf, *Crime and Punishment in İstanbul 1700-1800*, University of California, London, 2010, s.135

3.3. MODERN POLİS

Polis kurumu dünyadaki gelişmelere paralel olarak kurumsal yapısını değiştirmeye başlamıştı. Bunu gerek kanunlar üzerindeki isim değişikliğiyle yapmış ya da sokaktaki varlığının şeklini değiştirmek suretiyle gerçekleştirmiştir.

18'inci yüzyılın sonları ve 19. yüzyıldan itibaren devlet, polis teşkilatında bir yenilenmeye ve modernizasyona doğru gitmeye başlamıştı. Modern ve profesyonel bir polis sisteminin kuruluşunun temelleri ise Osmanlı tarihçilerince “Vaka-i Hayriye” olarak adlandırılan 1826 yılında Yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra oluşmaya başlaması da bir tesadüf değildir.⁶⁰ Diğer taraftan asayişin sağlanması işi Tanzimatla beraber, bu görevi para yolu ile satın alan yasakçı, muhtesip gibi kimselerin elinden alınarak *Zaptiye* örgütünün güçlendirilmesi için çabalandı.⁶¹

Noemi Levy, 1845 tarihinden itibaren polislikle ilgili kullanılan kelimelerin, tüzüklerin ve organizasyonun içeriğine kadar Fransız ve özellikle Paris örneğinin, Osmanlı polisinin oluşum sürecindeki etkisine dikkat çeker.⁶²

Resmi olarak “polis” sözcüğü dilimize, 1845'teki Polis Nizamnamesi ile girmiştir. Birçok Fransız uzman, Osmanlı İmparatorluğu'na gelmiş ve polis hizmetlerinin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunmuşlardır. Polis kurumunda olduğu gibi yakalanan suçluların adaletteki durumları açısından da Fransa'nın Osmanlı örneği için son derece önemli olduğu ortadadır, 1858 başta olmak üzere ceza kanununun ağırlığını Fransız ceza kanunlarının örneklerini taşımaktaydı.⁶³

Jön Türk idaresi şehirlerdeki belediye örgütlenmesini yeniden düzenlerken, itfaiye, toplu taşıma hizmetlerini de yeniden düzenlemeyi kendilerine bir görev bilmişlerdi. Polis teşkilatı da bu değişimden nasibini alacaktı. Osmanlı Devleti'nde ilk polis

⁶⁰ Fariba Zarinebeaf, *a.g.e.*, p.139.

⁶¹ İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008, s.183.

⁶² Noemi Levy, “Polislikle İlgili Bilgilerin Dolaşım Tarzları: Osmanlı Polisi İçin Fransız Modeli mi?” *Jandarma ve Polis*, s.149.

⁶³ Milen V.Petrov, “Everyday Forms of Compliance: Subaltern Commentaries on Ottoman Reform, 1864-1868” *Comparative Studies in Society and History*, vol.46, Cambridge University Press, 2004, s.741.

memurluğu Teftiş memurlarıdır. 1908 yılında Polis teşkilatı kaldırılarak, yerine yaka numarasıyla bugünkü yapısına çok benzer bir şekilde Polis memurluğu uygulamasına geçildi.⁶⁴ Bu yaka numarası uygulamasını da aşağıda göreceğiz.

Jandarma kırsal alanların güvenliğini sağlamakla görevliyken, 17 Temmuz 1909 yılından itibaren Dâhiliye Nezareti'ne bağlandı, 1912 yılında 6.500 civarında olan polis memurlarının yaklaşık 2.500'ü İstanbul'da görev yapmaktaydı.⁶⁵ Bu rakam bize şunu anlatmaktadır, İstanbul sosyal ve ekonomik olarak her şeyi bünyesinde barındıran bir şehirdi. Suçluların en yoğun olduğu, suçla mücadelenin en çetin yaşandığı şehrin, ülkede bulunan polislerin yaklaşık olarak yüzde 45'ine yakını kendi hizmetine ayırması, "suç"un da başkenti olduğunu gösterebilir.

Ancak bu suçluların yakalanması ve suçun ortaya çıkmadan engellenmesi için terk edilmesi gereken bir yol olarak gözüktür. Aslında polis, Cumhuriyet'e doğru modernleşme denilen olgunun içerisine eklenmesiyle fütursuzca silah kullanma özelliğini yavaş yavaş kaybedecektir.

Elbette, bir taraftan işgal altındaki payitahtın durumunu da gözden geçirmemiz gerekiyor. Karmaşık bir bürokrasi yapısı ortaya koyan müttefikler, İstanbul sokaklarında İngiliz üniforması giymiş Ermeni ve Rumları kamu güvenliği ve istihbarat faaliyetleri için çalıştırıyorlardı.⁶⁶ Her ne kadar bu faaliyetlerinde onları kullansalar da, yukarıda da belirttiğimiz gibi polisin günlük faaliyetlerine karışmıyorlardı.

Müttefiklerin İstanbul polis yönetimi İngilizlerin idaresine bırakılmıştı. Ancak personel, istihbarat, kamu güvenliği ve kimliklerle ilgili işlemler Türk polisinin idaresine bırakılmışken, Müttefiklerarası Polis Mahkemeleri, Hapishaneler gibi kurumları ellerinde tutmaya devam etmişlerdir.⁶⁷ Müttefik polis kuvvetlerinin,

---

⁶⁴ Derviş Okçabol, *a.g.e.*, s.97.

⁶⁵ Glen Swanson, *a.g.m.*, s.259.

⁶⁶ Bilge Criss, *İşgal Altında İstanbul 1918-1923*, çev. Ahmet Kaçmaz, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.95.

⁶⁷ Criss, *a.g.e.*, s.104.

polislerin maaşını düzenli alması veya kentin herhangi bir yerinde polisin görevini yapmaması dışında yerli polisin işlerine karışmadı.⁶⁸

Her ne kadar, Türk polisinin günlük hayattaki aksiyonlarına karışmamış olan Müttefik kuvvetlerinin, Türk polisiyle olan iş bölümünden pek memnun olmadıklarını anlamak zor değildir, zira Millî Mücadele'nin başlaması için gerekli olan asayiş bozukluğunun ve zaaflarının Türk polislerince meydana getirilmiş olması bize bunu anlatıyor.⁶⁹

Tanzimat sürecinin Osmanlı İmparatorluğu'ndaki polis örgütlenmesinde, sivil ve rasyonel olan yeni bir dönemin açıldığına habercisi olmakla birlikte, polis örgütlenmesi inişli çıkışlı bir yön izlediği ve zaman zaman durakladığı görüşleri vardır.⁷⁰

Zafer Toprak, Osmanlı toplumunun modernleşme sürecinde toplu bir cemaat duygusundan, bireylerin her birinin farklılaştığı cemiyet olgusuna geçişte Osmanlı zaptiyesinin de bu değişimden nasibini alarak, kendisini “polis” ve “jandarma” ya dönüştürdüğünü belirtiyor.⁷¹ Bizim de en büyük derdimiz bu gözükmektedir. Kurum tarihi yapmaktan sıyrılmaya çalışan bir deneme çabasıdır. Bir sonraki bölümle birlikte tezde asıl söylemek istediklerimize geçiş yapabileceğiz.

---

⁶⁸ *İstanbul 1920*, ed. Clarence Richard Johnson, çev. Sönmez Taner, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2011, s.103.

⁶⁹ Criss, *a.g.e*, s.213.

⁷⁰ Ferdan Ergut, *a.g.e*, s.83.

⁷¹ Zafer Toprak, “Osmanlı'nın Son Döneminde İstanbul Sokaklarında Marjinaller: Hırsızlar, Dolandırıcılar ve Yankesiciler” *İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, sayı 38, Mart 2008, s.276.

4. KELİMELER YA DA ŞEYLER

Suraiya Faroqhi, klasik dönemleri kastederek “*Osmanlı Devleti yolkesicilik söz konusu olmadığı sürece adam öldürme vakalarıyla oldukça az ilgilenmiştir. Dolayısıyla bu konularda çok az araştırma yapılmıştır*”⁷² yorumunu yapmıştır. Ancak Mecmua'nın çıkmaya başladığı yıllarda bu konuya dair ilgi giderek artmıştır ve biz sadece bu hikayeler üzerine araştırmamızı sürdüreceğiz. Özellikle çeşitli vilayetlerden gelen cinayet istatistik cetvellerinin tutulduğu kayıtlar Mecmua'nın çıkmaya başladığı yıl aralıklarında Emniyet-i Umumiye tarafından kullanılmıştır.⁷³ Yine bu cinayet cetvellerinden İstanbul'un Beyoğlu gibi metropol semtlerindeki vaka sayılarını istatistiki olarak ortaya koymak mümkün olduğu gibi, örneğin derginin çıkmaya başladığı ilk yılın Ağustos ayında İstanbul genelinde 3 katil vakası gerçekleştiğini ancak bunların hepsinin Mecmua'da yer almadığı ortaya çıkmaktadır.⁷⁴ Dolayısıyla cinayet ve bunun kayıtlarının tutulmasına dair bir ilginin “canlı” olduğu bir dönemde Mecmua devreye girmiştir ve düşünülebilir ki, aşağıda göreceğimiz gibi her sene 1-2 katili bulunan vakaya yer vererek aslında bir taraftan da başarılarının reklamını yapıyor gibi gözükmektedir. Adam öldürme vakaları sadece adli bir olay olmayıp, katillerin-maktüllerin hikâyelerini de ön plana çıkarmanın gerekli olduğu bir eylemdir. Bireysel şiddetin gelebileceği en üst aşama olarak görülebilecek cinayetin, kültür tarihi çalışmalarında olduğu gibi total bir tarihinin çıkarılmaya çalışılması zordur.

Böylece klasik ve sonrası devir için bahsedecek olunursa, kadılar ve subaşların yeterli yetkilerde bulunmadıkları, bu yetkisizlikle müdahalede bulunamadıkları için resmi belgelerde sıradan cinayet olaylarının azlığı gayet doğaldır.⁷⁵ Şimdi ise, antropometriden, parmak izinden, kan inceleme tekniklerinden, sahte kanıt incelemelerinden ya da bunların tümüne tek bir isim verilerek kriminoloji diyecek olursak, bütün yeni tekniklerden haberdar olan bir polis kurumu ve polisler vardır.

⁷² Suraiya Faroqhi, “Bursa’da Cinayet: Bir Cui Bono Vakası” *Osmanlı’da Asayiş Suç ve Ceza*, der. Noemi Levy, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2006, s.69.

⁷³ BOA. DH. EUM. EMN. Dosya no.31, Vesika No.2, 1331/L/23.

⁷⁴ BOA. DH. EUM. EMN. Dosya no.50, Vesika No.18, 1332/ Rebiyülahir/ 5.

⁷⁵ Faroqhi, *a.g.m*, s.70.

Bu bölümde, tüm dünyada suçla uğraşmanın değişen yönüne bakacak, bütün bu uygulamaların Polis Mecmuası'nda ve Osmanlı sokaklarında nasıl yankılandığını görmeye çalışacağız. Suçun ne olduğunu tanımlayan devlet olduğuna göre, suçbiliminin merkezinde de devlet vardır ve sokaklardaki zaptedici güç olan polisler aracılığıyla bunları uygular.

4.1. KRİMİNAL OLANLAR

Cinayet, her şeyden önce bir “suç” olarak kabul edildiğine göre, bir iki paragraf boyunca bu eylemle ve genel olarak suç olgusunun incelenmesi ve suçluyla uğraşmanın bilimi olarak kabul edilen ancak üzerinde tam uzlaşmış bir tanımla olmayan kriminoloji'den bahsetmek gerekecektir.⁷⁶ Kriminoloji, suçun işlenmesi ve engellenmesi de dâhil olmak üzere, suçluyu ortaya çıkaran bütün şartlarla ilgilenmeye verilen isimdir.⁷⁷ Modern kriminoloji, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Modern kriminolojinin amacının sosyal hastalıkları iyileştirmek değil, polis tarafından proleterler üzerindeki baskıyı artırmak için suçtan yararlanarak onları mahkemelere ve hapisanelere göndermek olduğuna dair görüşler vardır.⁷⁸ Mecmua da, aşağıda göreceğimiz gibi hem suçun tanımıyla uğraşmış, bir yandan da bu suçun sonucunda ortaya çıkan delilleri incelemiştir. Kriminolojinin olay yerindeki kanıtlarla uğraşmasının bir alt dalı kriminalistik olarak kabul edilmektedir. Kriminalistik, fizik, kimya, biyoloji gibi bilim dallarıyla beraber çalışır ve onun değişmez sabit kanunları yoktur.⁷⁹ Dolayısıyla polis kurumu hem kriminoloji hem kriminalistiğin yönlerini kullanmıştır.

1910 yılında İngiltere'de yayınlanmış bir kitapta, eğer kriminolojiyi anlamak istiyorsak öncelikle çocuk işçilerin durumlarını anlamamız gerektiği, bir insanı öldüren bir kişinin

⁷⁶ Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, Beta Basım, İstanbul, 1994, s.7.

⁷⁷ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s.30.

⁷⁸ Hsi Huey Liang, *The Rise of Modern Police and the European State System From Metternich to the Second World War*, Cambridge University Press, Cambridge, 1992, s.155.

⁷⁹ Timur Demirbaş, *a.g.e.*, s.47.

kriminal açıdan suçlu sayıldığı ama binlerce insanın ölümüne yol açan bir insanın da büyük bir devlet adamı ya da kahraman sayılabileceği eleştirileri getirilmiştir.⁸⁰

Kişiyi isteğinin dışında cinsel birleşimde bulunmaya zorlamak, adam öldürmek sadece belirli bir iktidarın tanımladığı suçlar olmamıştır. Bu suçlar, cezai karşılık gerektirsin ya da gerektirmesin insanlar üzerinde negatif düşünceler bırakan suçlardır.

Devlet aygıtının aracı olarak polis, suçun ve kanunun uygulanışındaki ve tanımlanmasındaki çözümlerlerin yanı sıra, suçbilim yani kriminolojinin de birbirine eklenmesinin sonucudur.⁸¹ Bu saptamayı Mecmuadaki kısa bir örnekle açmak gerekiyor. 70. sayıda cinayet yahut başka diğer büyük suçları işleyenlerin fiziksel olarak diğer insanlardan vücut ölçüsü olarak farklı oldukları, faillerin kollarının, göz yuvalarının normal insanlarla benzeşmedikleri üzerine yazılan bir makaleyi çevirip okurlarına sunarak, yukarıda bahsettiğimiz “korkulacak cani tipi” yaratma çabasını da ister istemez ortaya koymuş olmaktadır.⁸²

Polis Mecmuası, kriminal yöntemlerin Avrupa’yla eş zamanlı olarak ülkemize getirilmesi konusunda gözümüze o kadar yalın ve sert bir gerçeği çarpıyor ki, değişim ve dönüşümleri takip eden tek kurum oldukları gibi bir imaj uyanabilir okuyucularının gözünde. Böylece, kriminal olanın ne olduğuna dair çok kısa bir yorum yaptıktan sonra metnin söylemek istediklerimize dayanak sağlayacak satırlarına geçiş yapabiliriz. Mecmua, suç ve suçluyla mücadelesi sırasında kullandığı en önemli iki tasnif yönteminden haberdardır. Yukarıda bahsettiğimiz daktiloskopi ve antropometri yöntemlerini kurum içerisinde uygulamaya çalışmaktadır. Suçun ya da suçlunun kim olduğu veya suçun ortaya çıkışındaki nedenlerin neler olduğuna dair kesin bir yargıya varmak güçtür. Olayların faillerinin kısa sürede bulunmasını sağlayan sistem şudur. Dergide örneklerini gördüğümüz üzere, zaten polisçe varlıkları bilinen ve suç işleme potansiyeli yüksek sabıkalılar mecmuanın bazı sayılarında zaman zaman afişe edilmişlerdir. Katillerin bunların muhitlerine göre sorgulanarak bulunması gayet

---

⁸⁰ Jno Slayton, *Criminology, Crimes and Criminals*, s.22.

⁸¹ Mark Neocleous, *a.g.e.*, s.8.

⁸² *Polis Mecmuası*, sayı 70, 1 Haziran 1332.

mümkündür. 1914 yılında yayınlanan bir sayısında örnek olarak potansiyel suç işleme ihtimali olan sabıkalıların resimlerini koymuştur.⁸³

Suçun ve suçlunun masum kişilerden ayrılması ve tanınmaları için özellikle uzun bir zaman diliminde Avrupa'nın çeşitli yerlerinde sırtları dağlama, ellerin üzerini dağlama gibi yöntemlerin kullanıldığını biliyoruz. Özellikle Fransa'da suçluları dağlayarak diğerlerinden ayırma yönteminin ancak 1842 yılında, Rusya'da ise 1864 gibi geç bir tarihte sonlandığı Mecmua'da belirtilmiş ve aşağıda örneklerini sunacağımız yeni iki tasnif sisteminin uygulanmaya başladığı anlatılmıştır.⁸⁴

Mecmua günün şartları içerisinde “suç” kabul edilen her eyleme sayfalarında yer vermiştir. Sadece ölümlü sonuçlanan vakalar için değil, ölümlü sonuçlanmayan vakaların anlatılması bakımından oldukça değerlidir. Ancak biz yolumuza sonu “katil olmak”la biten hikâyelerle devam edeceğiz.

4.2. ALPHONSE BERTILLON VE ANTROPOMETRİ

22 Nisan 1853'de Fransa'da doğan Alphonse Bertillon, 1879'da Paris Emniyetine girmişti ve özel ilgi alanlarından birisi de antropolojydi.⁸⁵ İngiltere ve İskoçya'da bir süre Almanca ve Fransızca öğretmenliği yapan Bertillon, 1879 yılında Paris Emniyet müdürlüğüne kâtip olarak girmişti.⁸⁶

İnsanların beden ölçü birimlerinin değişmez niteliklere sahip olduğu ve bu özellikleri sayesinde her suçlunun kılık değiştirse dahi bulunabileceği tezini öne süren, 1883'de Paris Kriminal Kimlik Örgütü Başkanı Alphonse Bertillon'un buluşu olan

---

⁸³ Bkz. Ek I.

⁸⁴ *PM*, sayı 78, 1 Teşrinievvel 1332.

⁸⁵ Eugenia Parry, *Bir Albüm Dolusu Cinayet*, çev. Mehmet Harmanlı, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2004, s.18.

⁸⁶ *PM*, sayı 78, 1 Teşrinievvel 1332.

antropometri, Avrupa’da uygulanmaya başlanılan ilk bilimsel yöntemdi.⁸⁷ Mecmuanın, *Bertillonage* adıyla anılacak olan bu sistemi sayfalarına nasıl taşıdığına bir bakalım.

Bilimsel bölüm başlığı altında tanıtılan, Alphonse Bertillon yönteminin ana ilkesi olarak, yirmi yaşından sonra uzuvların ve beden ölçü birimlerinin değişmeyeceği ancak bazı ufak değişiklikler gösterebileceği vurgulanmıştır. Ayakta iken alınacak boy ölçüsüne ilave olarak, başın uzunluğu-genişliği, sağ kulağın genişliği, sol ayağın uzunluğu, sol el orta parmağın uzunluğu, sol el serçe parmağının uzunluğu, sol dirseğin uzunluğu, sağ kulağın uzunluğu ölçülerek bir deftere kaydedilmeli, sabıkalı kişi bir başka suça karıştığında buradan tespit edilmelidir.⁸⁸ Bu ölçümlerin nasıl yapıldığına dair ayrıntılı dosyalar hazırlayıp, detaylı anlatımlı resimlerle de Mecmua’ya basılmıştır.⁸⁹

İlk sabıkalısını 1883 yılında tespit eden Bertillon, 1884’e kadar 214 sabıkalıyı saptadı ve 1888’de Adli Kimlik Dairesi’nin başına geçerek 1892’de bu tespitlerinin sayısını 680’e ulaştırmayı başardı.⁹⁰ Eugenia Parry, Paris Polis kayıtlarında Bertillon’a ait bir defter bulmuş ve onun üzerinde çalışmasını yayınlamıştır. Burada, Bertillon’un antropometri adı verilen bir yöntem geliştirdiği ve bu yöntemle insanları ölçüp onların bu şekilde benzersizliğini ortaya koymasından bahsediyor.⁹¹

Bertillon’un yöntemlerinin Polis Mecmuası çıkmaya başladığı yıllarda uygulanmaya başladığını söyleyemeyiz. Çünkü mecmuadan çok daha uzun bir zaman öncesinde, antropometrinin İstanbul’da 1898-1899 yıllarından itibaren uygulanmaya başlaması da önemlidir.⁹² 1913 yılında Bertillon’un ölümüne kadar Antropometri bir dereceye kadar önemini koruyabildi, çok kısa bir süre içinde de, parmak izi yönteminin karşısında tutunamayacağı çok açıktı.

⁸⁷ Raymond B.Fosdick, *Avrupa Polis Sistemleri 1914*, çev. Fethullah Eraslan, EGM Yayınları, Ankara, 2006, s.214.

⁸⁸ *PM*, sayı 42, 1 Nisan 1331.

⁸⁹ Bkz. Ek II.

⁹⁰ Simon A.Cole, *Şüpheli Kimlikler*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2012, s.83.

⁹¹ Eugenia Parry, *a.g.e.*, s.19.

⁹² Sedat Bingöl, “Osmanlı Devleti’nde Tanzimat’tan Sonra Kriminal Kimlik Tespit Yöntemlerine Dair Notlar ve Belgeler” *Belleten*, cilt:247, TTK Basımevi, Ankara, 2011, s.857.

Fransız araştırmacı Jean Mare Berliere'nin 1991 yılında Üçüncü Cumhuriyet Fransa'sında polis kurumunu ve toplumla ilişkilerini inceleyen tezinde 1870-1914 yılları arasında polisteki uzmanlaşmanın geliştiği özellikle Bertillon'un çalışmalarında görülebileceği üzere, 1875-1914 yıllarının Polis için oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.⁹³ Bu tarihler, Fransız polisi için olduğu kadar Osmanlı polisi için de önemli tarihlerdir ve 1913 yılında Mecmuanın çıkışıyla birlikte en üst noktaya taşınmıştır.

Dergide karşımıza öyle ilginç bir detay çıkıyor ki, sanıyoruz antropometrinin Emniyet Müdürlüğüne ne denli önemsendiğinin bir başka detayının habercisidir. Bertillon'un resminin konulduğu ve Paris Emniyetinin bu önemli adamının geçen hafta öldüğü okuyucularına bir resimle duyurulmuştur.⁹⁴ Sadece Bertillon için değil, Fransa örneğinin teşkilat için ne kadar önemli olduğu göstermek adına, dergide bazen Fransız polis müdürlerinin bir listesi ve sıralamaları fotoğraflarıyla birlikte verilmiştir.⁹⁵

Bertillon'un da bugün kriminal kimlik tespiti üzerinde çalışan insanların ortak arayışı, insanların çok kolay bir şekilde kimliklerine göre kategorize edilmesidir.⁹⁶ Antropometri yönteminin etkinliğini yitirmesinde fotoğrafları çekilen sabıkalıların, bir olay meydana geldiği zaman teşhis edilebilmeleri artık mümkün olmuyordu, dolayısıyla binlerce yüzbinlerce fotoğraf arasından şüpheli arayışı zor bir durum haline gelmişti. Bütün bu kategorize etme ve suçluları bulma anlayışının ikinci ve belki de en önemli adımı olan, parmak izi yönteminin kısa bir tarihçesine bakma zamanı gelmiştir.

4.3. PARMAK İZLERİNE DAİR

1850'li yıllardan itibaren sömürge topraklarının bir bölümünde kimlik tespiti için kullanılan parmak izinin Avrupa çapında kriminal bir araç haline gelmesi çok uzun sürmeyecektir. Bir hekim olarak Tokyo'daki hastanelerde çalışan Henry Faulds, 1870'li

⁹³ Vincent Milliot, "Bir Tarihyazımı Denemesi: Yeni Bir Polis Tarihine Doğru mu?" *Jandarma ve Polis*, der. Noemi Levy, Nadir Özbek, Alexandre Toumarkine, s.95.

⁹⁴ *PM*, sayı 15, 15 Şubat 1329.

⁹⁵ *PM*, sayı 19, 15 Nisan 1330.

⁹⁶ Simon A.Cole, *a.g.e.*, s.82.

yılların sonunda eski Japon seramiklerinin üstündeki parmak izlerini dikkat çekici buldu.⁹⁷ 1871 yılında Londra Polis Müdürü Edward Henry, parmak izinin ya da yaygın kullanımıyla daktiloskopinin usullerini ortaya çıkardı. 1880 yılında Henry Faulds, bir bilim dergisinde parmak izlerinin delil sayılabileceğine dair yorumları, daha sonraları İngiliz bilim adamı ve parmak izlerinin değişmezliği üzerine çalışan Francis Galton'un da bu izlerin her insana özel oluşlarını ortaya koymaları ile geçerliliğini kanıtlamış oldu.⁹⁸ Francis Galton, yöntemin tanınmasına büyük katkılarda bulunmuştur. Bu araştırmalar sayesinde, daktiloskopi'nin yani parmak izinin kullanımı bütün Avrupa polis sistemleri içerisinde gittikçe yayılmaya başlamıştı.⁹⁹ Daktiloskopi'nin ortaya çıkması ve genişlemesi daha ziyade Almanya'ya özgün bir durum gibi gözükmektedir. 1904 yılından başlamak üzere Almanya'nın çeşitli polis merkezleri daktiloskopinin en önemli araç olarak kullanılmasına başlamışlardı.

Parmak izi yöntemi, bilimin yanılmazlığına olan inançla birlikte suçluya ulaşma aşamasının en inanılır yöntemi olmaya başladı. Viktorya Dönemi İngilteresi de dahil olmak üzere, parmak izi tüm dünyada modernleşme imajı olarak yansıtıldı ve bu imaj Polis Mecmuası'nın da en birinci derdi oldu.¹⁰⁰

15 Ağustos 1897'de Hindistan Butan'da bir çay bahçesinin işletmecisinin, 1897 yılında bir bıçakla öldürülmesi üzerine, maktule ait sandık açılmış ve içindeki para alınmıştı. Daha önce işletmeci tarafından hırsızlıkla suçlandığı için hapiste yatıp yeni çıkmış bir eski uşağın açılan bir sandık üzerinde kanlı bir parmak izinin bulunması ve eşleştirme sonucu parmak izinin ona ait olduğu kanıtlanmıştı. Bu olay, adli parmak izi kanıtına dayalı ilk ceza davasının başlangıcı olacaktı.¹⁰¹

Amerika'da ise 1850'lerde başlayan adli kimlik tespiti, Avrupada 1902 yılında bir dişçi muayenehanesinde boğulan bir odacı vakasında, kanlı bir parmak izinin bulunmasıyla gerçekleşmiştir.¹⁰² Paris bölge polisinin inceleme alanına girmesinden dolayı, departmanın kadrolu uzmanı olan Bertillon bu parmak izinin fotoğrafını çekerek, eski

⁹⁷ Cole, *a.g.e.*, s.117.

⁹⁸ Sedat Bingöl, "Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan Sonra..." s.859.

⁹⁹ Raymond B.Fosdick, *a.g.e.*, s.216.

¹⁰⁰ Dean Wilson, "Hafiyelikten Teknisyenliğe Geçiş Mi?" s.169.

¹⁰¹ Cole, *a.g.e.*, s.138.

¹⁰² Cole, *a.g.e.*, s.260.

bir mahkûmun kaydıyla eşleştirdi. Antropometrinin Avrupa şehirlerinde, parmak izinin ise kolonilerde ve emperyal devletlerin yönetimi altına aldığı fazla sayıda tanınmamış insanı ayırma yöntemi olarak bu yerlerde geliştiği yorumları vardır.

1898 yılında II. Abdülhamit'in saltanatının İstanbul'da sürdüğü yıllarda, Fransa Zabtiye Nezareti'nden gelen memur Mösyö Fouquet'in suçlu kişilerin eşkâllerinin alınması yöntemini polis memurlarına öğretmek üzere İstanbul'a geldiğini biliyoruz.¹⁰³ 1898 yılında bu faaliyet başlamış olmasına rağmen, 20 Ağustos 1912 yılındaki Emniyet-i Umumiye Nizamnamesi ile kimlerin parmak izi alınacağı ve bunlarla ilgili kayıtların nasıl tutulacağına dair genelgeyle belirlenmişti.¹⁰⁴

Peki, bizi katile götüren sadece ellerimizin izleri midir? Ayak izleri de öyle büyük bir önem taşımaktadır ki, suçlunun tutuklanması için en önemli verileri sağlamaktadır.¹⁰⁵ Antropometri, parmak izi, ayak izleri, fotoğraflar bizleri olay yerinin incelenmesinde katile ulaştırabilecek önemli basamaklardan olacaktır.

4.4. FOTOĞRAFLARA DAİR

Gerek antropometri yöntemi, gerekse parmak izi yöntemi olsun, aslında bu iki yöntemde kullanılabilirliğini sağlayacak olan en temel aracı fotoğraftır. Ve fotoğraf, polisin bugün bile kullanmaktan vazgeçemediği bir araç haline gelmiştir. Suçluların kim olduklarını saptamak için, polisin 1839 yılında fotoğrafın resmen icadından itibaren onu kullanmaya başlamış olduğu, Fransızların 1841'de hapiste olanların fotoğraflarını çekmesi, İngiliz polisinin 1840'larda bir fotoğrafçı tutması bunun en önemli göstergesidir.¹⁰⁶ Osmanlı İmparatorluğu'na ise fotoğrafçılığın girmesi ya da daha doğru bir ifadeyle fotoğrafın suçla mücadelede kullanılması, Sultan Abdülaziz'in

¹⁰³ Gülden Sarıyıldız, "Osmanlı Bürokrasisinde Fotoğraflı Belge Kullanımı ve Parmak İzi Uygulaması" *Tarih Dergisi*, sayı 47, İstanbul, 2009, s.195.

¹⁰⁴ Gülden Sarıyıldız, *a.g.m.*, s.196.

¹⁰⁵ Fosdick, *a.g.e.*, s.248.

¹⁰⁶ Cole, *a.g.e.*, s.42.

1868 tarihinde yankesicilik, hırsızlık suçlarını işleyenlerin fotoğraf ve isimlerinin bir deftere kayıt edilmesine dair iradesidir.¹⁰⁷

Fotoğrafın icadı ve hızlı yayılması, suçun takibini ve suçluyla uğraşmanın şeklini değiştirdi. Kısa bir süre sonra, parmak izlerinin alınmasını da beraberinde getirdi. Walter Benjamin'e göre, fotoğrafın keşfedilmesi ve dedektif romanlarının doğuşu arasında kronolojik bir bağlantı vardır ve bunun olması hiç te tesadüf değildir.¹⁰⁸ Aynı kronolojik bağlantı, suçların geniş bir şekilde soruşturulması ve aydınlatılması için de kullanılabilir. Fotoğrafi olan bir şahıs, devlet aygıtının elinde artık görünür ve tanınır bir şekle bürünmüştür. Fotoğrafi sadece suçluların tanınması için kullanılan bir araç olduğunu düşünmemek gerekir. Cinayet yerlerinin fotoğraflanması, antropometrik ölçüleri alınan insanların fotoğrafları, parmak izlerinin kaydı hep onun sayesinde olmaktadır. Belki de onu suçla uğraşma yöntemlerinin en başına yerleştirmek gerekiyor. Olay mahalline ya da suçluya dair bütün belleğimize kaydedişlerin ve yeniden eşleştirmenin tek aracı fotoğraf gibi gözükmektedir.

Fotoğrafla teşhis yönteminin, tüm Avrupa'da suç ve suçluyla uğraşmada geçirdiği evrimi küçük bir örnekle açıklamak mümkündür. Fotoğrafın, 1912 yılında Berlin Polis örgütü tarafından çok etkin bir şekilde kullanılması ve bu sayede 245 suçluyu teşhis edebilmiş olmaları önemli bir gelişmedir.¹⁰⁹

Polis Mecmuası, bazen bir cinayet olayının failinin meçhul kalması, bazen kaçması ya da polislerin olayı kısa sürede kapatmak için suçu işlemiş gibi gözükebilecek kişilerin üzerine atmasının önlenemesinin ve bu sayıların azalması için şahsa özel dosyaların hazırlanması gerektiğini belirtiyor. Berlin, Viyana, Budapeşte, Belçika, İtalya ve Fransa'da olduğu gibi suçlu dosyalarının çok sistemli bir şekilde merkezlerde toplandığı ve bizde de cinayet olaylarına dair kayıtların tutulmamasından şikâyet ediyor, *“zabıta canileri takip ederken başarılı olabilmek için onun hakkında*

---

¹⁰⁷ Gülden Sarıyıldız, a.g.m, s.185.

¹⁰⁸ Mandel, a.g.e, s.37.

¹⁰⁹ Fosdick, a.g.e, s.226.

malumatının olması gerekmektedir. Bunun için de her canı hakkında şahsi dosyalar tutmak lazımdır”¹¹⁰.

Aşağıda göreceğimiz örnekleri ile birlikte, Polis Mecmuası da sabıkalıların resimlerini çekerek ve yayınlayarak fotoğrafın öneminin farkında olduğunu göstermiştir.

4.4.1. Cinayetin Fotoğrafı

Cinayetin işlendiği yerin, cesedin bulunduğu şekliyle bütün her yerinden fotoğraflanması, Osmanlı zabıtası tarafından da farkına varılmış bir gerçek olmakla kalmamış polisin ilgili bütün birimleri, cesedlerin uygun fotoğraflarının alınabileceği odalar da dahil olmak üzere uygun dille uyarılmış ve fotoğrafın polis hizmetindeki önemini öğretmeye çalışmıştır.¹¹¹ Özellikle, cesedlerin üzerindeki yara izlerinin de alınması için uyarılarda bulunulmuş, yara izlerinin alınması için cesedin olay yerinde bulunup bulunmamasının önemli olmadığı belirtilmiştir. Bu fotoğraflar için, Paris Emniyeti'nin uygun ortamlar yarattıkları ve bunlar için özel makineler istihdam ettiklerini görmek Emniyet Müdürlüğünü hayran bırakır.¹¹²

Mecmuaya göre, cinayetin meydana geldiği ortamın fotoğraflanmadan önce krokilendirilmesi polis hizmeti görenlerin yararına olacaktır. Bir mahkeme esnasında, cinayet yargılaması süren suçluların ve hâkimlerin önlerine müstantık tarafından ne kadar iyi bir rapor sunulursa sunulsun, bu raporun fotoğraf kadar etkili olamayacağı açık bir şekilde anlatılmıştır.¹¹³

Cinayet yerlerinin fotoğraflarının çekilmesi hem bize hikâyeler sunmakta, hem de katile ulaşmamızı sağlamaktadır:

“İnsanların birbirlerini öldürdüklerinde yarattıkları karışıklık bir şeydir. Ama onlardan bir anlam çıkaracak olan bizler, katiller kadar karmakarışık olduğumuz

¹¹⁰ *PM*, sayı 154, 1 Teşrinievvel 1338.

¹¹¹ *PM*, sayı 57, 15 Teşrin-i Sani 1331.

¹¹² *PM*, sayı 57, 15 Teşrinisani 1331.

¹¹³ *PM*, sayı 84, 1 Kanunisani 1332.

takdirde bu adaletin çöküşü olur. Ben bu yerlerin fotoğraflarının çekilmesinin ne kadar önemli olduğunu anladım. Bir cinayetin çirkinliğini gören bir kimse başka bir karar veremez zaten. Kimi zaman, diğer bazı önemli unsurlar bir olayı çözebildiği için cinayet yeri fotoğrafı gereksizdir. Ama başlangıçta bunu bilemeyiz ki. Ayrıca, bu fotoğrafların her biri bir hikâye anlatmaktadır.”¹¹⁴

Cinayetleri fotoğraflamak kadar, olay yerinde gözden kaçmış olan ancak akıl yürütmeyle ortaya çıkabilecek kanıtlarda bütün bu karmaşıklığın içinden seçilmesi gereken detaylardır. Şimdi, sarı şeridin çekildiği alanda neler olduğuna dair merakımızı biraz olsun dindirelim.

4.5. OLAY YERİ İNCELEME

Olay yerindeki bütün izler, cesette dahil olmak üzere polisin katile ulaşmasında en önemli yardımcıları olacaktır. Esrar-ı Cinayat'ın polis dedektifi, Osman Sabri Bey, soruşturduğu bir genç kızın öldürülmesi olayında yıllar sonra Polis Mecmuası'nın da konu edineceği üzere cinayet mahallinin, müstantık oraya gidinceye kadar değiştirilmemesi talebini belirtir.¹¹⁵

Müstantık olay yerine varana kadar, her şey olduğu gibi yerli yerinde bırakılmalı, hatta onunla beraber adli tabip ve mümkünse bir de kan mütehassısı olay yerine gitmelidir.¹¹⁶ Cinayet bir odanın içerisinde işlendiği takdirde odanın kapıları kapatılacak, kapısının önüne bir bekçi konulacak ya da kapının kapatılması mümkün değilse nöbetçi değişimiyle cinayet ortamı muhafaza edilmelidir. Bu yazıda, müstantıktan önce olay yerine gelen memurların hiçbir şekilde cesetlere dokundurulmaması, adli memurların olay yerine ulaşmadan evvel daha önce gelenlerin isimlerinin bir kaydının alınması tavsiye edilmiştir. Cinayetin bir oda dışarısında açık bir alanda gerçekleştiği durumlarda ise söz konusu olay yeri, elli metrelik bir alanı kapsayacak şekilde

¹¹⁴ Eugenia Parry, *a.g.e.*, s.27.

¹¹⁵ Ahmet Mithat Efendi, *a.g.e.*, s.31.

¹¹⁶ *PM*, sayı 83, 15 Kanunievvel 1332.

korunmaya alınacak ve “*Tahkikat ile alakası olmıyan bilcümle eşhas (gazeteciler!) mahali cinayete takribden men idileceklerdir*”¹¹⁷

Gazeteciler uzak tutulmalıdır çünkü yanlış haber yazmamalarının, halkı galeyana getirmemelerini önlemenin tek yolu budur. Bu onların çalışma alanlarına tecavüzdür. Çünkü cinayet mahalli çalışmanın ve dikkatin en önemli olduğu alanlardan birisidir. Daha henüz 1914 yılındaki “Avrupa Polis Sistemleri” kitabı, Avrupa’daki polis teşkilatlarının cinayet mahalli üzerinde nasıl çalışmaları gerektiğini, örnekleriyle ortaya koymaktadır.

“Kamera, bir yardalık ölçü çubuğu, mikroskop, fizik ve kimya laboratuvarı, çeşidi ve sayıları yıldan yıla artan özel suç cihazları da yararlıdırlar. Örneğin, Dr. Gross’un ifadesine göre, bir puro yaprak sigara tutucusu, kehribar bir ağızlık, bir cinayet mahalli yanında bulunmuştu. Ağızlık sadece bir pozisyonda tutulabilecek biçimde oldukça biçimlendirilmişti. Yakından bir inceleme sonucunda, eşit uzunlukta olmayan iki diş tarafından yapılmış iki işaretin olduğu anlaşılmıştır. Aksine, öldürülmüş kişinin öyle düzensiz dişleri yoktu, fakat yeğenin o tür dişleri olduğu keşfedilmiştir.”¹¹⁸

Söz konusu dönemde faaliyette olan teşkilatın cinayet büro amirleri ve memurları da bu tarz buluşlar gerçekleştirmeye çok yakınlardı.

4.5.1. Katil nereden kaçtı?

Suç bir mekânda işlenir, suçlu mekânı herhangi bir yerden terk eder. Onun terk ettiği yön, polisler için bakılması gereken yerlerden birisi, hatta fikir yürütme açısından en önemlisidir. Dedektif Auguste Dupin de cinayeti işleyenlerin ki katilin bir hayvan olabileceği ihtimalini düşünmeden- önce hangi yoldan kaçmış olabileceklerini düşünür, evvela onu arar.¹¹⁹ Ne hikmetse, Dupin de bizdeki hikâyelere çok benzer, o da polis

¹¹⁷ *PM*, sayı 83, 15 Kanunievvel 1332.

¹¹⁸ Fosdick, *a.g.e.*, s.246.

¹¹⁹ Edgar Allen Poe, *Dedektif Auguste Dupin Öyküleri*, çev. Memet Fuat, Yurdanur Salman, Deniz Hakyemez, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2012, s.23.

teşkilatının dikkatini çekmiştir zekâsıyla ve onun da sık sık yardımına ihtiyaç duyulacaktı.¹²⁰ Mecmua bir cinayet mahalline gelmiş olan polislerin nelere baktığını veya bakması gerektiğini okuyucularına sorular sorarak anlatmaya çalışılır:

“Kapular her vakit açık mı, yoksa kilitle kapalı mı bulunduruluyordu? Kapılar cinayetin vuku bulduğu esnada açık mı, yoksa kapalı mı idi? Katiller haneye girdikleri zaman hane halkından biri tarafından görülebilmemiş midir, görülmemiş midir? Hanenin bir kapucusu var mı, yok mu? Hane kapusunda bir zil mevcud mudur, değil midir? Cinayet keşf olunduğu zaman zil hangi halde idi? ... Mahalli cinayet açık bir kır veya orman ise oraya yakın bir yol mevcud mudur? ... Oradan köpek geçiyor mu? Katil hangi yoldan sıvışabilecektir? Oraya yakın bir demir yolu veya tramvay mevkisi var mıdır?

Diğer bir şahıs tarafından görülmeksizin cinayetin vukua sahne olan hanenini damına çıkmak kabil midir? Oraya yakın bir yerde uzun bir merdiven veya iskelenin vücudu muhtemel midir? Bacalar bir âdemin girmesine müsaid derecede geniş midir? Oralarda bir âdemin geçtiğini dair izler var mıdır? ... Cinayet vuku bulduğu tahmin ve farz olunan zamanda hanede kimse var mıydı?”¹²¹

Bu sorulara verilecek olan cevaplar, olayın fail-i meçhul kalmaması için polislerin bakacağı yönü belirleyecektir.

4.5.2. Kan İzleri

Cesedin üzerinde, katilin üzerinde, cinayetin işlendiği yerde nerede bir kan lekesi varsa onun üzerine gitmek polislerin başlıca işi olmuştur. En önemli delillerden birisi parmak izlerini takip etmekse, diğeri de her ne şekilde olursa olsun kan izlerini takip etmektir.

Bertillon'un vücut ölçülerini ele alan antropometri yönteminin derginin yayınlanmaya başladığı yıllarda çoktan önemini kaybettiğini, bunun yerine parmak izi, daklitoskopi gibi yöntemlerin ağırlık kazanmaya başladığını daha önceden belirtmiştik. Bunların

¹²⁰ Poe, *a.g.e.*, s.41.

¹²¹ *PM*, sayı 84, 1 Kanunisani 1332.

yanında, parmak izi yöntemine yardımcı olacak, olay yerindeki izlerin de katile ulaşmada önemli bir yeri vardır. Kanın incelenmesi hususunda mecmua, Avrupa'daki son gelişmeleri hızla takip ederken, daha önceleri kan izlerinin olup olmaması soruşturmanın başlangıç aşamasında yeterliyken, kanın bir insan kanı mı, hayvan kanı mı olduğu gibi ayrıntıları da ortaya çıkaran, kan üzerinde 1901 yılından itibaren kullanılan yöntemi de okuyucuları ile paylaşmıştır.¹²² Yine aynı sayıda, bazı katillerin çamaşırları ve elbiseleri üzerine bulaşan kan lekelerini yıkayarak, üzerlerindeki cinayet şüphesini ortadan kaldırmak istedikleri, ancak böyle bir şüphe belirdiği takdirde, söz konusu çamaşırların suya batırıp daha sonra suyunu sıkarak kan lekesi oluşup oluşmadığını bakılmalıdır.

1890 ile 1910 yılları arasında Sherlock Holmes, döneminde kullanılmayan ancak ileride yukarıda da örneklerini gördüğümüz bazı bilimsel teknikler de ortaya koyar: Holmes bir kan teşhisi testi bulduğunu belirtir.¹²³ Cinayet aletleri üzerindeki kan izleri hemen korunmaya alınmalı, eğer cinayet sonrası odada bulunan kumaşlar üzerinde kan izleri kalmışsa bunlar da muhakkak korunmalıdır, aynı şekilde cinayet mahallinde ortaya çıkan ayak izlerinin de üzerleri bir tahta ile örtülerek muhafaza edilmelidir, çünkü bu izler cinayetin aydınlatılmasına katkı sağlayan en önemli ipuçlarıdır.¹²⁴ 1908 devrimi her ne kadar sokak köpeklerini temizlemeyi, programının en önemli parçalarından birisi olarak görmüşse de¹²⁵ polis hizmetlerinde köpeklerden yardım almaktan geri durmayacaktır. Kan izlerinin soruşturulmasında köpeklerden alınan yardımın her ne kadar bilincinde olsa da, Mecmua bazen de şüpheyle yaklaşmaktadır: “*bir cinayet vakasının aydınlatılması için en iyi polis köpeği getirilmişti. Köpek olay yerindeki katlin izlerini kokladıktan hemen sonra, müstantığın üzerine saldırdı*” diyerek bu şüphesini açıklamakta ve bu olayın masum bir vatandaş üzerinde olsaydı geri dönülmez hatalara yol açacağını söylemekten de geri durmaz.¹²⁶

Koyu renkte olan kanın, koyu renkli eşyalar üzerinde görülebilmesinin ve fark edilebilmesinin zor olacağını belirten Mecmua, eğer izler cinayet bölgesine giren

¹²² PM, sayı 85, 15 Kanunisanı 1332.

¹²³ Stephen Kern, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi*, Metis Yayınları, İstanbul, 2008, s.35.

¹²⁴ PM, sayı 88, 15 Mart 1333.

¹²⁵ Palmira Brummett, *İmge ve Emperyalizm 1908-1911*, İletişim Yayınları, s.420.

¹²⁶ PM, sayı 88, 15 Mart 1333.

ekiplerden birisine ait değilse, elbise ve ayakkabılardaki maddeler mikroskop ile incelenmeli, şüpheli şahısın üzerin de bu maddelere rastlanıldığında kesin sonuca ulaşılmasının daha kolay olacağını anlatır.¹²⁷

4.5.3. Cesetler Konuşuyor!

Cesedin incelenmesinde ceset üzerindeki açılmış olan yaraların ve izlerinde olayda bir cinayet olup olmadığını anlamının bir başka yoludur. Ölmek ve öldürmek sonuçta bir suç meselesidir. Öldüren kişiyi bir şekilde bulmayı başardık varsayalım, ancak ortada bir de ölen vardır ve bir cinayet mahallinde bazen katile dair hiçbir iz bulunmaz. Bu durumda öldürene ulaşmak için öleni de ciddi şekilde inceleme problemi ortaya çıkacaktır.

Adam öldürme vakalarında cesedin yani öldürülenin de polis yardımcı olabileceği noktalar olacaktır. Cesedin öncelikle ilk bulunduğu şekliyle, etrafındaki eşyalarla beraber fotoğrafının çekilmesi, bu fotoğraflar çekilirken cesedin cinayet aletine maruz kaldığı esnada kalkmamak üzere düşüp düşmediği ya da düştükten sonra hareket edip etmediği gibi detayların fotoğraf yardımıyla kaydedilmesi gerekliliği vurgulanır.¹²⁸ Yine aynı dosyada bahsedilen iki vakanın ilkinde, kalbinin bir tarafından girip diğer tarafından çıkmış bir kurşun sebebiyle ölen bir kadının, eğer intihar etmiş olsaydı silahının hemen yanbaşına düşeceği okuyucunun dikkatine sunulur. Ancak silahın 3 metre ileride bulunduğu, katilin de olayın üstünden yirmi dört saat sonra geçtikten sonra tutuklanması ile olay açıklığa kavuşturulur. İkinci olayda ise, ustura ile boğazi kesilmiş bir cesedin ne üzerinde ne de çevresinde bıçağın bulunamaması ancak uzak bir noktada bıçağa rastgelinmesi de olayın cinayet olduğunun vurgulanmasından sonra, Mecmua polis kurumunun cesetler üzerinde de titizlikle çalıştığını göstermeye çalışıyor.¹²⁹

¹²⁷ *PM*, sayı 85, 15 Kanunisanı 1332.

¹²⁸ *PM*, sayı 105, 1 Eylül 1334.

¹²⁹ *PM*, sayı 105, 1 Eylül 1334.

Ölen kişinin vücudunun vaziyeti kadar, o gün üzerinde giydikleri de cinayetin aydınlatılması için önemli araçlar olacaktır. Sadece cesetler üzerinde çalışıyor olmak, çok doğal olarak maktulün giydiği elbiselerin de bir şekilde incelenmesi gerektiğini hatırlatıyor bizlere. Zaten mecmua da bu konudan bi-haber değildir. Kıyafetlerin üzerlerindeki kan lekeleri, saç parçaları, değişik kumaş parçaları inceleniyordu. Mecmua, kıyafetlerin üzerinde buruşukluk, katlanma gibi ufak ayrıntılara bile dikkat edilmesini tavsiye eder çünkü bu tip katlanma ve buruşukluklar maktulün bir yerden başka bir yere sürüklenip sürüklenmediğinin anlaşılması için önemlidir.¹³⁰

Adli bilirkişi incelemesine sevk edilen bir polisin gece yarısı girdiği bir boğuşmada ölmesi üzerine ceketi ve yeleği incelettirilmiş, maktulün on bıçak darbesi yediği bunlardan sekizinin astarı delip geçebildiği, darbelerin çoğunun da polis yere düştükten sonra yukarıdan aşağıya doğru olduğu belirlenmiştir.¹³¹

Ceset üzerinde bulunabilecek kan izlerinin, cinayetin şeklini gösterebileceği gibi, cinayetten sonra da ne şekilde bırakıldığını gösterecek önemli deliller taşır ve bu izlerin kesinlikle yıkanmaması, olduğu gibi bırakılması gerekmektedir. Mecmua, kanın akış ve ve birikme şeklinin cinayeti aydınlatabilmesi için polislere şu önemli bilgileri verir:

“Misal, bir şahıs ayakda iken başından yaralanmıştır, değil mi? Bittabi kan yukarıdan aşağıya akar. Cesed-i maktul yatmış veya uzanmış bir vaziyette iken yaralanmış ise kan en aşağı cihete varmak için en kısa yolu takip eder. Şu halde bazı kanı yukarıdan aşağı akmış, sonra diğer bir mihri takip itmiş bir cesed maktul görüldüğü zaman maktulün ayakda iken başına vurulduğunu, bir müddet ayakda kaldıktan sonra yere düştüğü anlaşılır.¹³²”

Bütün bu izlerin yanı sıra bir başka önemli ayrıntı da tırnak izlerinin incelenmesidir. Olay gerçekleştiği esnada bir boğuşmanın ve mücadelenin var olduğunu gösteren bu izlerin çoğu fotoğraf ile tespit edilebilir ve ortaya çıkarılabilirken, cildin çok derinine

¹³⁰ *PM*, sayı 109, 1 Kanunisani 1335.

¹³¹ *PM*, sayı 109, 1 Kanunisani 1335.

¹³² *PM*, sayı 108, 1 Kanunievvel 1334.

girmiş olan tırnak izlerinde şüpheli şahsın tırnağının bir ölçüsü alınarak, katil olup olmadığının tespit edilebileceğinin de unutulmaması gerekir.¹³³

Cesetlerin muayene edilmesinin yanı sıra, otopsi yönteminin uzun bir süreden beri Osmanlı İmparatorluğu kurumlarında uygulanageldiğini biliyoruz. 1846 yılından önce ölümlü vakalarda, ölenin mirasını düzenlemekle görevli olan şer'i memurlar keşifte bulunurken, bu tarihte birlikte ölüm sebebinin daha iyi tedkik edilmesi amacıyla şeri memurla birlikte bilgili bir tabibin de olay yerine giderek ölüm hakkında incelemelerde bulunulması uygulamaya konuldu.¹³⁴

Bu örnek bize bir taraftan şunu da düşündürmektedir; Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan süreçte Adli tıp giderek kurumlaşmaya ve kök salmaya devam ederken, bu başlangıcı Tanzimat reformları vermiştir. Tanzimat sonrası ceza davalarında, adli bilirkişilik makamlarına başvurulmaya başlanmıştır. Adli bilirkişilik müessesesinin Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde kendisini gösterdiği tahmin ediliyor. 1880 yılında Feriköy'de Sokak ortasında çıkan bir kavgada silahla vurulan Kummerau adındaki Rus subayın, Şişli Le Paix hastanesinde yapılan otopsiyle beraber ilk bilirkişi incelemesini görebiliriz.¹³⁵

1908 yılında Makedonya'nın Pirlepe kasabasına bağlı, Drenova köyü sakinlerinden Osman'ın 22 Mayıs Cuma sabahı esrarengiz bir şekilde öldürülmesini çalışmasının ana hikâyesi olarak seçen Ahmet Yüksel'in makalesi de, kurşunla öldürülen bu kişinin, cesedi mezardan çıkartıldıktan sonra otopsisinin yapılmasını anlatırken,¹³⁶ cesetler üzerinde araştırma yapmanın, sadece Mecmua yayımlandığı zaman başlamadığını göstermesi bakımından önemli bir örnektir. Aynı yıllar içerisinde, bir adli vakada oraya ulaşan birimlerin arasında bazen bir doktor ve tercüman da bulunabiliyor, lüzum görülürse otopsi de yapılabilirdi.¹³⁷

¹³³ *PM*, sayı 108, 1 Kanunievvel 1334.

¹³⁴ Sedat Bingöl, "Tanzimat İlkeleri Işığında Osmanlı'da Adli Tababete Dair Notlar" *AÜ DTCTF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, sayı 42, Ankara, 2007, s.40.

¹³⁵ Alexandre Toumarkine, "Adli Doktorlar, Ruh Doktorları ve Şeyhler: Kummerau Olayı (1880) ve Bilirkişilik Meselesi" *Osmanlı'da Asayiş, Suç ve Ceza*, s.97.

¹³⁶ Ahmet Yüksel, "İki Soruşturma Arasında Bir Osmanlı Savcı Muavini" *History Studies*, vol.2/3, 2010, s.321.

¹³⁷ Ahmet Yüksel, *a.g.m.*, s.328.

4.5.4. Sahte Kanıtlar

Olay yeri incelemesinin en önemli ayaklarından birisinin, bulunan kanıtlar olduğunu belirtmiştik. Bu kanıtların en önemlileri kan izleri ve ceset üzerinde yapılacak araştırmalardır. Ancak ne var ki katiller, bazen kendilerini masum gösterebilmek, bazense cinayeti işlediğini reddetmek için olay yerinde sahte kanıtlar üretebilirler. Türk edebiyatının ilk polisiye romanının kahramanı Osman Sabri Bey, gazeteciler tarafından uyarılmasına rağmen cinayeti işleyenlerin sahte kanıt koymuş olabileceklerini göz ardı etmiştir.¹³⁸

Mecmua, sahte kanıtların dikkatle incelenmesi gerektiğini biliyordur. Bir adamı keserek cinayet işleyen bir kişi, elini sığır kanına bulayarak duvarlara ve ölen kişinin bıçağının üzerine sürmüştü, böylece kendisini savunmak için adamı öldürdüğü kanısı oluşması için bunları yapmıştır, ancak kendisinde yara izi olmamasını unutmuştur.¹³⁹ Yine bir başka vakada, bıçaklandığını öne süren şahıs, gömleğinde iki delik açmış ancak tek yara izi meydana getirmiş, inceleme sonucunda polis memurları bunun oluşması için ikiden fazla darbe yemiş olmasını gerektiğinden şahsın yalan söylediği sonucuna ulaşmışlardır.¹⁴⁰

4.6. SOKAĞIN İÇİNDEN GEÇERKEN

Tarihçiler için sokaktaki insanın hayatını öğrenmeye çalışmak, çoğu zaman arşivlerde devletin yapıp ettiklerini yazmaktan daha zor olduğu düşünülebilir. Fakat yine de devlet tarafından, devlet eliyle üretilen metinlerin satır aralarında dahi sokağın gürültüsünü duymak bazen çok kolay olabilir. Bu bölümde, kurumun ürettikleri üzerinden sokakları görmeye çalışacağız.

---

¹³⁸ Ahmet Mithat, *a.g.e.*, s.47.

¹³⁹ *PM*, sayı 85, 15 Kanunisanı 1332.

¹⁴⁰ *PM*, sayı 109, 1 Kanunisanı 1335.

Polis Mecmuası, yayın hayatına bir ölümle başlıyor. Bu ölüm, Sadrazam Mahmud Şevked Paşa'nın arabasının içerisinde öldürülmesi ve daha sonra İttihat ve Terakki'nin yönetimde daha fazla ağırlık kazandığı bir suikast¹⁴¹ hikâyesi olmuştur. Daha doğru bir deyişle dergi, ölümle açılmıştır.

Mecmua'nın cürüm istatistik cetvellerindeki suç türleri; cinayet nevinden sirkat, adi sirkat, yankesicilik, dolandırıcılık, karmonyacılık, ahz ve gasb, emniyeti suistimal, katl, darb ve cerh, vazife sırasında hakaret ve darb, zina ve livata, nizamam muhalefet, riayetsizlik, yol kesme, rüşvet, intihar, değişik suçlar olarak ayrılmaktaydı.¹⁴² Mecmua, bu suçlar içerisinde en önemlisi olarak görülebilecek katl cinayetlerini de, hırs, kıskançlık, aşk, siyasi cinayetler ve dikkatsizlik sonucunda işlenmiş olanlar olmak üzere beş farklı kategoride tanımlamayı uygun görmüştür.¹⁴³ Ancak bizim seçebildiğimiz hikâyelerin çoğunluğunu maddi olanaksızlıktan doğan bir ihtiyaç ortaya çıkarmıştır. Şiddet her yerden, her cemaatten, her bireyden, her yaştan insan tarafından düzenlenebilmektedir. Birbirlerini öldüren gayrimüslimler, para için evsahibini öldürenler bu geniş yelpazenin öyküsüdür. Cinayetler de hiçbir ayrıştırmaya yer bırakmadan ortaya çıkıyor.

Cinayetin diğer suçlara kıyasla daha zaman ve mekân odaklı olması Stephen Kern'in de ilgisini çekmiş "...çünkü son derece maksatlı, motivasyonu güçlü, hayli anlamlı olan cinayet bir arzunun yahut "çaba"nın sonucu olarak kesin bir hedefe yönelmekte, çoğunlukla da "belli bir nedenle" işlenmekteydi."¹⁴⁴ Bu nedenler de insanlığın hikâyesinin ta kendisidir. Nedenler, sıradan insan'a dair en önemli veriyi sunan şeylerdir. Modernleşmeye çalışan diğer polis teşkilatlarının da en önemli materyalleri haline gelmiştir.

Bu çalışma tarihsel bir eşzamanlılık kesitinden habersiz değildir. Özellikle, tüm dünya için 1914 ve 1918 yılları arası korkunç bir ölüm-kalım savaşı haline gelmişti. Bizim müstakil olarak ele aldığımız adam öldürme faaliyetleri, bu kitlesel ölümlerin yanında bir hiç kalırdı, çünkü yüzlerce insanın ölümü sadece hattınızı birkaç metre ileri ya da

¹⁴¹ *PM*, sayı 1, 1 Temmuz 1329.

¹⁴² *PM*, sayı 71, 15 Haziran 1332.

¹⁴³ *PM*, sayı 83, 15 Kanunievvel 1332.

¹⁴⁴ Stephen Kern, *a.g.e.*, s.13.

geri değiştirmenize yarar sağlıyordu o kadar.¹⁴⁵ Bu bir toplu cinayet sayılabilir miydi? Birbirlerini öldüren binlerce insanın bu soruya verecekleri yanıtlarda başka bir araştırmanın konusudur.

Kriminoloji ve kriminal suçların araştırılması, toplumun sokaktan başlayarak bir resminin çekilmesine, günlük yaşamdan ipuçları alınmasına katkı sağlayacaktır.¹⁴⁶ Çünkü uygulama alanı sokağın kendisidir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, cinayetlerin mutlaka bir sebebi olmak ortaya çıkmaktadır. Ancak çoğu zaman cinayet ilk bakışta anlık bir tepkinin sonucu gibi görülür, çok az ve nadiren planlı ve programlı bir şey gibidir. Bu bölümde, öldürenlerin bazen anlık bir tepki, bazen uzun uzun planlayarak işledikleri cinayet yerlerine gireceğiz.

Eric Fromm'un şu sözlerini ilerleyen bölümü okurken aklımızda tutmamız gerekiyor:

“Ne var ki, insan, bir katil olduğu gerçeğiyle hayvanlardan ayrılır. Biyolojik olsun, ekonomik olsun hiçbir nedene dayanmaksızın kendi türünün üyelerini öldüren, onlara işkence eden ve bunu yapmaktan haz duyan tek primat insandır.”¹⁴⁷

Aşağıda göreceğimiz vakalarda çok naif de olsa, bazen nedensiz, bazen de planlı bir şekilde türünün üyelerini öldüren insanlara bakma fırsatı bulacağız.

4.6.1. Parmak İzinden Ulaşılan Katiller

Parmak izlerinin tarihi gelişimi ve Mecmua'nın da konuya bakışını yukarıda belirtmiştik. Parmak izi uygulamasını çok daha erken bir dönemde, bilimdeki yeni gelişmeleri de okuyucularına aktaran *Servet-i Fünun* dergisi 1893 yılına denk gelen 119.sayısında, “bir adamın parmak ölçülerindeki çizgilerin vücuda getirdiği şekil

¹⁴⁵ Pieter Spierenburg, *a.g.e.*, s.307.

¹⁴⁶ Roger Deal, *a.g.e.*, p.12.

¹⁴⁷ Eric Fromm, *a.g.e.*, s.23.

dünyada başka hiçbir kimsenin parmak izine tamı tamına uymasına imkân yoktur”¹⁴⁸ diyerek tanıtmış, dünyanın bütün medeni memleketlerinde zabitanın hizmetinde olan bu tekniği duyurmuştur.

1910 yılında yayınlanan bir meslek kitabında, yazara mektub yazan Komiser Muavini Ali Rıza, İstanbul’da bir saatçi dükkânının soyulması esnasında mağazada bulunan cam bir sürahide bir elin bütün izlerini gördüklerini ancak henüz parmak izi yöntemi uygulanmadığı için hiçbirşey yapamadıklarını söylemiş,¹⁴⁹ Emniyet-i Umumiye müdürü Galib Beyefendi ve Polis Müdürü Kemal beyefendinin parmak izi dairesi oluşturmalarına duyduğu minneti belirtir.¹⁵⁰ Söz konusu uygulamanın daha önceki yıllarda uygulanmışlığı olsa da, 1912 yılında bu tarz bir şubenin oluşturulması bu şikâyetin yerinde olduğunu göstermektedir.

İstanbul Polisi, yaygınlaşmasından itibaren parmak izini kullandığını söz konusu dergide çözdükleri bir vaka üzerine hem bir reklam malzemesi olarak kullanmış, hem de başarısının bir yansıması olarak göstermiştir. İşte bu vakada, İstanbul Polis Müdüriyeti’nin teşkilatlanması içerisinde bir daktiloskopi şubesi olduğunu öğrenerek okumaya başlıyoruz.

Mecmua, Kasım 1916 yayınladığı bir vakada, parmak izlerinden katile nasıl ulaştığını derginin en önemli reklam malzemelerinden birisi olarak kullanıyor. Parmak izinin katile ulaşmadaki faydaları belirtildikten sonra, dünyada parmak izini takdir etmeyen hiçbir zabıta teşkilatı kalmadığı, Osmanlı zabıtasının da bu konuda çok bilgili olduğunu belirterek söz konusu olay anlatılmaya başlanıyor. İstanbul Polis Müdürlüğü Daktiloskopi (Parmak İzi) şubesi tarafından araştırması yapılan olay, Tahtakale’de Sabuncu Aris Efendi’nin mağazasında müstahdem olarak çalışan bir görevlinin öldürülmesi, Eminönü merkez memurluğuna bir telefonla bildirilmiştir. Olay yerine gelen ekipler önce cinayetin fotoğraflanmasını sağlamış¹⁵¹ sonrada cinayetin işlendiği odanın her tarafını taramış, sonuçta maktulün bulunduğu odadaki karyolanın demirlerinde ve odada bulunan lambanın üzerinde de parmak izleri bulunmuştur. Söz

¹⁴⁸ *Servet-i Fünun*, sayı 119.

¹⁴⁹ İbrahim Feridun, *Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye*, EGM Yayınları, Ankara, 2010, s.262

¹⁵⁰ İbrahim Feridun, a.g.e, s.264.

¹⁵¹ Bkz. Ek III.

konusu parmak izleri tedkik ettirilmiş, şüphelinin sağ elinin tamamının izlerinin bu lamba üzerindeki izlerle örtüştüğüne ve olay mahallindeki ayak izleriyle de birebir uyuşmasıyla katil olduğuna kanaat getirilmişti.¹⁵² Hem şüphelinin izleri alınmış, hem de olay yerinde bulunan izlerle şüphelinin parmak izleri karşılaştırılarak, izlerin büyük ölçüde benzerliği saptanarak katile ulaşılmıştır.¹⁵³ Bu olayın en önemli ayrıntılarından birisi de budur. Katilin akıl yürütme dışında bir yöntemle, reddedemeyeceği kesin kanıtlar sunarak onu yargıya teslim etmek.

Kriminal yöntemlere Emniyet Müdürlüğü de son derece aşınadır. Cinayetin işlendiği yerdeki kan izlerinden katile ulaşmak artık o kadar sıradan bir hal almıştır ki, artık suçu işlediklerini düşündükleri şahsın tırnak aralarının incelenmesine dahi mesai harcamaktadırlar. Cinayetten şüpheli bir şahıs üzerine arama yapılmış sıra ellerine gelmiştir, şüphelinin elleri titremeye başlamış ve bu ileri tedkiklerden suçunun ortaya çıkacağını anladıktan sonra, “*mademki tedkikatta bu kadar ileri gidiyorsunuz, hakikati olduğu gibi söyleyeceğim*” demiştir.¹⁵⁴ 1925 yılında çıkan Resimli Ay dergisinin 5.sayısında da, parmak izlerinin araştırılmasının geldiği nokta özetlenerek “*parmak izi namuslu adamlar için daha ziyade lazımdır*”¹⁵⁵ başlıklı bir dosyayla, masum insanların suçlu insanlardan ayrılmasının önemini anlatan bir yazı yayınlanmıştır. Bu yazıda 1903 yılında ABD’deki Leavenworth Cezaevi’ne giren Will West isimli bir şahsın, daha önce cinayetten mahkum olan aynı isimli bir başka şahısla karıştırılmış, ikinci Will West’le aralarındaki fark parmak izleriyle anlaşılmıştır. Ancak bu olayın, parmak izinin antropometri karşısındaki üstünlüğüne karşı planlanmış olduğunu savunan görüşlerde vardır.¹⁵⁶

---

¹⁵² *PM*, sayı 81, 15 Teşrinisani 1332.

¹⁵³ Bkz.Ek IV ve Ek V.

¹⁵⁴ *PM*, sayı 88, 15 Mart 1333.

¹⁵⁵ *Resimli Ay*, sayı 5.

¹⁵⁶ Simon A.Cole, *a.g.e*, s.218.

4.6.2. Para İçin Öldürmek

19.yüzyılda dahil olmak üzere Avrupa ve Amerika’da yapılan birçok çalışma, cinayetin ortaya çıkması için yoksulluğun, eğitim eksikliğinin, işsizliğin en önemli faktörler olduğunu ortaya koymaktaydı.¹⁵⁷ Bizim de seçtiğimiz örnekler özellikle savaş dönemlerinin ağır travmasını geçiren bir toplumun üyeleri için para sıkıntısının en önemli cinayet tetikleyicisi olduğunu görebiliriz. Fakat maddi konuların cinayeti işlemekteki tek sebep olduğu gibi bir yanılgıya düşmemek gerekiyor, her ne kadar para en önemli tetikleyicilerden birisi olsa da aşağıda göreceğimiz üzere maddi durumu iyi durumda olan insanlar da cinayet işlemekte bir sakınca görmemektedirler.

1912 yılının Nisan ayının Perşembe gecesini, İstanbul Çengelköyde Talimhane meydanında oturmakta olan Sarraf Süleyman ağanın evine hırsızlık için girdikleri esnada, hem sarrafı öldüren, hem de karısını yaralayanlar çok ağır suçlara çarptırılmıştır. Bunların resimleri ile birlikte, idama mahkûm edilen faillerden Kara Ahmed, Tatlıcı Raif, otuz sene küreğe mahkûm edilen hamal Yahya cinayeti işlemek için tek bir amaçta birleşmişlerdi.¹⁵⁸

Cinayeti işleyenlerin bazıları, para bulmak ümidiyle hırsızlık yapmak için “suçlu” olmaya çalıştıklarında, çalmak istedikleri paraların sahiplerini ya da onları koruyanları öldürerek “katil” olabiliyordu. Bunu daha net görebilmek için, 1917 yılının İstanbul’una gidiyoruz. Üsküdar çarşısında, Cemal Efendi’nin şekerleme dükkânında tezgâhtar olarak çalışan 65-70 yaşlarındaki Selim Ağa, her gece yatsı namazında kepenkleri indirerek fakat kilitlemeyerek Yeni Cami’de namaza gitmektedir. Rıza, Necip, Rıfat isimli şahıslar Arap Yaşar isminde birisinin söylediğine göre, Üsküdar’da Şekerci Cemal Efendi’nin dükkânında kasa bulunduğu ve tezgâhtar Selim Ağa’nın da yatsı namazları için dükkânı terk ettiğini öğrenmeleriyle kasadaki paraları çalmayı kararlaştırırlar. Bu sırada Üsküdar’da hayat kadınları arasında yaşamını sürdüren ve işsiz olan Konyalı Rıza (ve muhtemelen cinayetin bir numaralı zanlısı), işkenbeci dükkanından bir kase çorba alarak dostu Behice’nin evine gider. Çorbayı beraberce

¹⁵⁷ Kern, *a.g.e.*, s.163.

¹⁵⁸ *PM*, sayı 6, 1 Teşrinievvel 1329.

içtikten sonra geceleyin ekmek kestikleri kahverengi saplı bıçağı da alarak evden çıkar, Bakkal Alaaddin'den rakı alıp içerek olayı gerçekleştirmek üzere arkadaşlarına katılır. Yatsı namazı vaktinde, Selim Ağa'nın camiye gittiğini gören ve dükkâna girerek kasayı baltalarla açmaya çalışan grup, dükkanda bir lamba yandığını görüp gelen Selim'i öldürmüşler.

Rıza'nın Behice isimli bir dostu olduğunu öğrenen polis ekipleri, önce Rıza'yı daha sonra da Behice'yi sorguya almışlardı. O gün akşamüzeri Behice'yle çorbasını içen Rıza, ekmek kestikleri bıçağı da yanına alarak evden ayrılmış, gece saat 4'te kanlar içerisinde tekrar Behice'nin yanına dönmüştür. Bir kavgaya karıştığını söyleyen Rıza'nın cebinden dört tane çikolata ve bir miktar akide şekeri çıkarıp yemelerinden sonra uyumuşlar, ertesi sabah şekerci dükkânının önündeki kalabalıktan bir cinayet işlendiğini anlayan Behice de telaşlanmıştır. Cinayetin işlendiği ustura şahısların ifadesine göre bulunmuş, faillere suçları itiraf ettirilerek, *“bunun üzerine Rıza Selim ağanın başı dizi üzerine yatırarak ustura ile boğazından kesmek suretiyle katl imiş. Artık dükkanda yapılacak iş kalmadığı cihetle birer çikolata ve şeker aldıktan sonra dükkandan çıkarak firar eylemişler”* mahkemeye sevk edilmişlerdir.¹⁵⁹ Bu katillerin fotoğrafları da hemen dosyanın altına iliştilmiştir.¹⁶⁰ Dostoyevski'nin Suç ve Ceza romanının kahramanı Raskolnikov'un, yoksul bir öğrenci olarak küçük bir odada yaşadığını, öykünün başında iki gündür aç olduğu ve onu evsahibini öldürmeye, cinayete sürükleyen nedenlerden bir diğ erinin de nakit sıkıntısı olduğunu unutmamak gerekiyor.¹⁶¹

1926 yılının Haziran ayında, İstanbul Beşiktaş'ta Türkali Mahallesi 5 numaralı evde oturmakta olan Mustafa Efendi'nin evinden bir takım sesler geldiği Tütün işçisi Alaaddin isminde bir çocuk tarafından polis merkezine ihbar olunuyor. Çocuğun ihbarı ve mahalle muhtarının da onu teyit etmesiyle Mustafa Efendi'nin evinin kapısı önce vurulmuş daha sonrasında evin içerisine girildiğinde ikinci kata çıkan merdivenin başında Mustafa'nın cesedine rastlanmıştır. Evde kimseye rastgelinmemesi üzerine evin bahçesine bakılmış, bahçeden yan taraftaki bir başka evin bahçesini ayıran

¹⁵⁹ PM, sayı 89, 1 Nisan 1333.

¹⁶⁰ Bkz. Ek VI.

¹⁶¹ Kern, a.g.e, s.292.

çitlerden bir iki tanesinin kırık olduğu görülmüş ve diğer bahçenin köşesinde çömelmiş bulunan iki kişi sorguya alınmıştır. Cinayeti Mustafa'nın evinin bir odasında kiracı olarak oturan Tütün işçisi Aziz ve arkadaşının aralarında kararlaştırdıkları açıktır. Aziz'in olay gecesini ailesini misafirlige gönderdiği ve arkadaşlarıyla beraber parayı çalmak üzere Mustafa'nın odasına girdiklerinde hem parayı aldıkları hem de onu boğduklarını itiraf etmişlerdir.¹⁶² Bu olayda Müstantık Hakkı, zabıta doktoru Ali Beylerin de cesedin başında bulduklarını öğreniyoruz. İki katil, tasarlayarak ve planlayarak bu cinayeti gerçekleştirmişlerdir.

İstanbul'dan bir sandal kaçırıp, Karadeniz'de Mecmua'nın tabiriyle "korsanca" faaliyetler göstererek içinde fındık, yumurta gibi eşyalarla yüklü bir başka sandalı gasb etmişlerdir. Sandalın içindeki küçük çocukları taş bağlayarak denize atıp öldüren bu çete, yaptıklarından habersiz tekrar İstanbul'a döndüklerinde, deniz zabıtası çoktan olayı araştırmaya başlamıştı. Cinayeti işleyen beş kişi, İstanbul'a döndükten sonra hırsızlıktan kazandıkları parayı aralarında bölüşmüş, genelevlere giderek paraları harcamışlar, ancak daha önce bir sandalın kayıp olduğu bildirildiği ve harcamalarının göze batması üzerine bu şahısların suçlarını itiraf etmeleri sağlanmıştır.¹⁶³

Bu kez, İstanbul'un Avrupa yakasına, bugün Fatih ilçesi sınırlarında kalan Vezneciler semtine gidiyoruz. Miralay Mehmed Bey'in haremi iken, evde çalışan uşaklardan Giritli Ali ile yaşadıkları aşktan dolayı, Mehmed'in boşanıp evden gönderdiği 52 yaşındaki Şefika'nın cesedi, İstanbul Şehzadebaşı'nda 1920 yılının Kasım ayında, Askeri Müze Müdürü Ferik Muhtar Paşa'nın terk edilmiş konağının mahzeninde bulunmuştu. Üzerinde vişne renkli bir çarşaf parçasıyla, bir düğmesinden ve ağzında çürümüş peçetelerle birlikte tanınmasına olanak sağlayacak başka belirti olmamasına rağmen soruşturma neticesinde kimliği belirlenmişti. Ancak olayı daha da ilginç kılan, Şefikanın ikinci kocası Ali efendi tarafından aşağı yukarı 1 yıl önce öldürülüp, daha önce beraberce açtıkları lokantanın bodrum katına gömüldüğü ve bunu çalışanlarından Muhammed ile Nuri'nin bilmesidir. Şefika hanımın kaybolması üzerine araştırma yapan polis ekipleri, söz konusu lokantaya gitmişler ancak aşağıdan gelen kokunun pisliklerden kaynaklandığı söyleyen Muhammed, Ali'nin kendilerine bir miktar para

¹⁶² *PM*, sayı 198, (Miladi) 1 Ağustos 1926.

¹⁶³ *PM*, sayı 90, 15 Nisan 1333.

vermeleri karşılığında bu cinayeti sakladıklarını itiraf etmişlerdir. 1919 Eylül'ünde polisin tahkikat etmesi üzerine korkan Ali, cesedi Şehzadebaşındaki söz konusu konağın inşaat alanına attırmış ancak Mustafa namındaki askerede para verilerek cesedin demir kapaklı mahzene atılması sağlanmıştır. Muhammed cinayetdeki müdahilliğini kabul etmesine rağmen, tahkikatın sütunlara taşındığı Şubat 1921 yılında Ali'nin Bursaya kaçmış olmasından dolayı kendisinin tutuklanarak İstanbul'a gönderilmesinin henüz gerçekleşmediği de belirtiliyor.¹⁶⁴ Şefika'nın ikinci kocası Ali Efendi tarafından para için öldürüldüğü, daha önce de aralarında para dolayısıyla tartışma çıktığını belirten Mecmua için en mantıklı seçenektir. Cinayeti bir süre polisten gizlemeyi başaran askerlerin de derdi aynıdır. Şefika'nın günlerce cesedinin bodrum katında saklanmış olmayı çalışılması dahi bu cinayetin tek nedeninin sadece para olmasını garip kılıyor.

I. Dünya Savaşı'nın (1914-18) tüm şiddetiyle yaşanmaya devam ettiği yıllarda, Mecmua bu kez bizleri Bursa'ya götürüyor. Börkcü İbrahim'in karısı Şadiye ile Hamal Şahin'in kızı Gülizar, şehirde gezmekteyken bazı şahıslar tarafından parasının çalındığı Vasfiye ve Fatma isimli iki kadın tarafından zabıtaya haber verilmiştir. Gülizar aynı saatlerde Şadiye'nin terk edilmiş bir evde ölü olarak bulunduğunu zabıta ekiplerine söyler. Şadiye'nin baş, boyun ve yüzünde bıçakla yaralanma izlerinden dolayı öldüğü görülür. Olay dikkatlice araştırıldığında, Gülizarın on gün öncesinde Şadiyenin altınlarını istediği, daha sonra Şadiye'nin altınları almak için Gülizar'ın evine gittiğinde, Şadiye'nin Gülizar tarafından öldürüldüğü ve boş bir eve cesedinin atıldığı anlaşılmıştır. Bu esnada elleri kanlı bir şekilde katil Gülizar'ı gören 6 yaşlarında bir kız çocuğunu Gülizar susturmuş ve olayı kimseye söylememesi için tehdit etmiştir. Gülizar cinayete suçlandığı sorgusunda, suçu önce hamal İbrahim ve çoban Beytullah'ın üzerine atmaya çalışsa da evinde bulunan yeni yıkanmış bir atlet ve elbise bulduktan sonra, Gülizar bütün cinayeti annesi ile birlikte işlediğini, bu suç işlenirken de küçük kardeşi Mesire'nin kapıda gözcü olarak bulunduğunu itiraf etmiştir.¹⁶⁵ Yine bu cinayette de, faillerin resimleri cinayetin anlatıldığı dosyanın sonuna konulmuştur.¹⁶⁶ Bu cinayette olduğu gibi, 20.yüzyılın çoğunluğunda cinayet silahları içerisinde marjinal

¹⁶⁴ *PM*, sayı 134, 1 Şubat 1337.

¹⁶⁵ *PM*, sayı 94, 1 Teşrinievvel 1333.

¹⁶⁶ Bkz. Ek VII.

bir yere sahip olan bıçaklar, modern zamanlarda yaşıyor olsa kurtarılabilecek olan bir çok kurbanın ölmesine sebep oluyordu.¹⁶⁷

Savaşın ve ekonomik yıkımın getirdiği eylemlerden birisi olarak kasa hırsızlığını örneklerin fazlalığından dolayı başlıca suçlardan birisi olarak saymamız gerekiyor. 1921 yılında daha önce Beşiktaş'ta bir kunduracı dükkânının kasasındaki paraları çalmaya çalışırken bir polis memuruyla bekçiyi katleden Demirci lakabıyla bilinen Andon ve arkadaşları, Mahmutpaşa'da Yarımhan'da bir kez daha polisin karşısına çıkmışlardır. Yarımhan'da soygun yapmak üzere hanın tuvaletlerine gizlenen çete, hanın odacıbaşısının akrabası olan Yusuf isimli bir şahsın handa kalmak için anahtarla içeriye girdiğinde Yusuf'u öldürmüş, onun feryadını duyan polisler hemen harekete geçerek hanın içerisine girdiklerinde Yusuf'un cansız bedeniyle karşılaşmışlar. Kuyumcuyu soymaya çalışan çete, alet ve takımlarını orada bırakıp hemen kaçmışlardır. Olay yerine gelen bir merkez memuru, bir başkomiser ve Cinayet masası başkomiseri Nafiz beyler hemen hanın tüm çıkışlarını kontrollerine almışlar, Zabıta doktoru Ali İhsan'da ceset üzerinde incelemelerde bulunmuş ve öldüğünü teyit etmiştir.¹⁶⁸ Katillerin kimisi kiremitlerde, kimisi de aynı han içerisindeki bir derici mağazasında derilerin arasında yakalanmışlar ve adliyeye teslim edilmişlerdir.

İster Gülizar'ın işlediği altın ve nakit paralar için gerçekleşen cinayetler olsun, ister Beyoğlu'nda bir mağazanın kasasındaki paraları çalmak için girdiklerinde oraya girdiklerini gören bekçiyi öldürmek olsun, bunlar hep yukarıda cinayetin hep belirli bir nedenle işlenmiş olduğunun göstergeleridir. Bu cinayetler bizlere bir taraftan şunu da düşündürmektedir; cinayetler çoğu zaman anlık bir tepkinin sonucu gibi görünür. Ancak mecmuanın önümüze koyduğu örneklerden neredeyse tamamında anlık bir tepki yok gibidir, bunlar planlanmış ve hedefe odaklanmış cinayetlerdir.

Para için adam öldürmenin Mecmuadaki son örneğine doğru yol alıyoruz. Bu kez Cumhuriyet devri Türkiye'sinin sokaklarındayız ve bu sokaklar daha önce belirtmeye çalıştığımız savaşın getirdiği ekonomik bozukluğa biraz olsun yabancı sokaklardır. Bu örnek, para için insan hayatına kastetmenin herhangi bir dönem için geçerli olmadığını

¹⁶⁷ Spierenburg, *a.g.e.*, s.316.

¹⁶⁸ PM, sayı 140, 1 Ağustos 1337.

bir kez daha gösterecektir. 1 Mayıs 1927 yılında İstanbul Sirkeci'deki Meymenet Hanın koridorlarına gidiyoruz. Daha önce bu handa çalışmış olan Şükrü ve Hasan adlı iki şahsın, şirketin kasasını kendi anahtarlarıyla açılmış olduğunun tespit edilmesi üzerine suçlu olduklarına kanaat getirilmiş ve yakalanmışlardır. Hasan'ın elbiselerinde kan lekeleri görülmesi üzerine sorgulaması yapılmış ve cinayeti tek başına işlediğini söylemiş, Şükrü'nün ise cinayete bir bağlantısı kurulamamıştır. Handa bulunan şirketin yazıhanesinin penceresinden girerek kasalardaki paraları alan ancak bu esnada, hanın odacıbaşı yardımcısını keserle başından ve on altı yerinden katleden Hasan Nazmi, Mecmua'nın deyimiyile büyük bir soğukkanlılıkla verdiği ifadesinde, “*yıldız kumarhanesinde kaybettiği nakit paraları telafi etmek ve aynı zamanda nişanlı bulunduğu kızın ihtiyaçlarını karşılamak için*” söz konusu dükkâna girdiğini ifade ediyordu.¹⁶⁹ Aslında çoğu katl vakasının sonunda eğer olay çözüme ulaşmışsa olayın çözüme ulaşmasında adı geçen polis memurlarının tebrik edildiği satırlar dosyaların sonuna iliştilmiştir. Yukarıda anlattığımız olayın çözümlenmesi neticesinde Eminönü polis merkezi başkomiseri Naim, ikinci komiser İbrahim Hakkı, yardımcıları Fikri, Selim ve Taharri memurları takdir edilmişlerdir.

Bazı cinayetlerde vardır ki, onların ne için işlendiğini tam olarak anlayamayız. Ortada ne bir para vardır, ne de kişisel bir husumet geçerlidir. Mart 1917'de Tarabya'da Cevzlidere mahallesine babasının koyunlarını ve ineklerini otlatmak için erkenden evden çıkan 10 yaşlarındaki İbrahim, gece eve dönmediğinde babası onu aramaya koyulur. Çok geçmeden küçük çocuğun cesedi Cevzlidere'de bir tarlada üstü toprakla örtülmüş bir şekilde bulunur. Olay yerinde iki tane koyunun öldürülmüş olduğunu ve İbrahim'in başına kazmayla vurulduğunu bilen polis, asker kaçağı bir şahsı yakalayıp sorgular. Katil sorgusunda İbrahim'in kendisine kötü söz söylediğini bu yüzden başına kazmayla vurup öldürdüğünü anlatır. Şahsın evi arandığında evden iki koyun derisi, iki baş, sekiz koyun bacağı, bir miktar et ile kanlı bir şekilde bulunan kazma, onun cinayetin faili olduğuna kesin kanaat meydana getirmiştir.¹⁷⁰

Mecmua, kendisi bu hikâyeleri satırlarına yer vermekten geri durmazken, cinayet ve bu tarz suçlarla ilgili haberleri sütunlarına taşıyan gazeteleri suçluyordu. Belki de başarı ya

¹⁶⁹ PM, sayı 209, (Miladi) 1 Mayıs 1927.

¹⁷⁰ PM, sayı 88, 15 Mart 1333.

da başarısızlıklarını gazetecilerin sütunlarında değil, kendi seçtikleri ve sundukları şekliyle Mecmua da göstermek istiyorlardı. Gazetelerin canilerin resimlerini çekmesi, olayı anlatmaları, olay hakkında detaylı bilgi vermeleri suç işlemeye eğilimi olan kişileri bile etkilemektedir. Böyle bir durumda, Mecmua'ya göre cinayeti işleyenler daha fazla motivasyon buluyor, çünkü resimlerinin konulmasıyla “*cani büyük bir şöhret*”¹⁷¹ olmaktadır.

4.6.3. Kıskançlık ve İntikam

Yunan tragedyelerinden modern döneme kadar intikam, en önemli cinayet nedeni olagelmıştır zira esas oğlana yapılan büyük kötülük her zaman ilgi çekici oluyordu.¹⁷² İntikam duygusunda söz konusu kahramanın esas oğlan olmasına gerek yoktur, intikamın kaynağının nedeni bir kadında olabilir.

1 Nisan 1920’de Üsküdar’da Çalgıcı Andon’un hanesinde oturmakta olan, Ermeni tehciri sırasında Kayseri’de bulunan bir Ermeni aile, Ermeni vatandaşlığından vazgeçerek İstanbul’a gelip yaşamaya başlayan bir koca, 32 yaşında bir eş, 15 yaşlarında Artin isimli bir erkek, 12 ve 17 yaşlarında iki kız çocuğunun öldürülme sebepleri gerçekten ilginçtir. Söz konusu aile İstanbul’a geldiğinde mütareke sonrası Rusya’dan İstanbul’a dönen bir grup Kayserili Ermeni, bu aileye büyük bir kin ve nefret beslemektedir Mecmua’nın anlatımına göre. Tehcir esnasında ihtida ederek Kayseri’yi terk etmelerini hiç unutmayan, dört katil bütün bir aileyi öldürmüş, cinayet esnasında katillerden birine ait olan kahverengi şapkanın bulunmasıyla suçlarını itiraf etmişler ve adliyeye sevk edilmişlerdir.¹⁷³

1 Eylül 1920 yılında, Galata Postahanesinde bekçilikle uğraşan İbrahim’in öldürülmesi ise intikamın ve kişisel husumetin cinayetlerdeki en önemli nedenlerden birisi olduğunu gösteriyor. Beyoğlu’nda Arab camii civarında Taşhanı’nda kiracı olarak

¹⁷¹ *PM*, sayı 40, 1 Mart 1331.

¹⁷² Kern, *a.g.e.*, s.284.

¹⁷³ *PM*, sayı 124, 1 Nisan 1336.

oturan İbrahim'in, yan odasında asker kaçağı olan Malatyalı Ömer'i sürekli ihbar etmesi, Ömer'in İbrahim'e olan hıncını artırmış, askerlik hizmetinin tamamlanmasından sonra bulunduğu her yerde İbrahim'i öldüreceğini söylemiştir. Oda arkadaşı aşçı Niko ile beraber cinayeti gerçekleştirmişlerdi. İkili arasında yaşanan tartışmalarda zaman zaman karakollarda bitmiştir. Hacı Ömer tarafından bıçaklanarak, bu sırada Niko'nunda taşla vurularak ona yardım etmesi sonucu ölen İbrahim'in katili olduklarını önceleri inkâr eden bu iki arkadaşın, odalarında yapılan tahkikat neticesinde, Hacı Ömerin ceketinin sol eteğinin kana bulanmasından dolayı yıkandığı ve iç tarafında kan lekeleri bulunması, cinayet mahallindeki siyah bir düğmenin de bu cekete ait olduğunun anlaşılması üzerine, ifadeleri alınarak tutuklanmışlardır. Bu arada polisin çabasının cinayeti aydınlatıldığı belirtilerek, yakalanan iki şahıs "*fatih merkezine sevk edilmiş ve orada merkez memuru İzzet ve ikinci komiser Ziyaeddin beyler tarafından mahirane bir surette icra edilen isticvablarında*" suçlarını kabul etmişlerdir.¹⁷⁴

Cinayetin işlenme sebeplerinden diğerleri de cinsellik ve hormonlar yüzünden işlenen cinayetler olarak görülmektedir.¹⁷⁵ En dikkat çeken cinayet tiplerinden biriside, crime passionnel olarak adlandırabileceğimiz "*tutku cinayetleri*" idi. Bu tanım, 1832'den itibaren Fransız Ceza yasalarındaki hafifletici sebeplere bağlı olarak kullanılmaya başlanmıştı.

*"Halkın gözünde crime passionnel, aşk için, özellikle de kıskançlık ve hayal kırıklığı sebebiyle öldürmeyi anlatıyordu. Jüriler asla otomatik olarak beraata karar vermeseler de, sanığın işlediği fiili mazur görme eğilimindeydiler, çünkü kendilerini onun yerine koyabiliyorlardı."*¹⁷⁶

İstanbul sokaklarının sakinliği, canlılığı, insanı rahatsız edecek hiçbirşey olmamasının övüldüğü zamanlardan¹⁷⁷ artık çok uzaklarda kalındığı bir tarihe doğru gitmemiz gerekiyor. 1919 yılında İstanbul'da avukatlık yapmakta olan Üsküblü Bodosaki Efendi'nin öldürülmesi bize bambaşka dünyaların kapılarını açar. Sürekli sözler verdiği

¹⁷⁴ PM, sayı 129, 10 Receb 1338.

¹⁷⁵ Kern, a.g.e, s.213.

¹⁷⁶ Spierenburg, a.g.e, s.292.

¹⁷⁷ Karoly Kos, *İstanbul Şehir Tarihi ve Mimarisi*, s.114.

halde onunla gayr-ı meşru ilişki yaşamaya devam eden Viktorya, Bodosaki'nin başka bir kadınla nişanlı olmasını bir türlü kabullenememektedir. Diğer taraftan Bodosaki Viktorya'nın Gemlik ilçesinde bulunan arazilerini de üstüne geçirmeye çalışmaktadır. Viktorya, Küçükpazar Taşhanında Balık tuzlayıcısı olan bir şahsında Bodosaki ile husumetini öğrenmesi üzerine ikili sıkı bir cinayet planına girerler. Bodosaki'nin fotoğraflarını tuttukları adamlara vererek onlara hem bir miktar para vereceklerini, hemde öldürdükleri anda bu Üsküplünün üzerinde ne varsa onların olacağını söylerler. Verdikleri ifadede, cinayetin gerçekleşmesinden on gün kadar öncesinde tutulan üç şahıs, bir gece yarısında öldürme girişimlerinde başarısız olmuşlar, daha sonra Viktorya'nın kaldığı eve giderek onun evinde Bodosaki'yi öldürerek cesedini boş bir arsaya atmışlardır.¹⁷⁸ Kıskançlık mağduru bu adamın ölü fotoğrafı da okuyucunun merakını gidermek için konulmuş gibidir.¹⁷⁹ Dolayısıyla bu Üsküplü maktül, parası için öldürülmemiş, kadınlara karşı gösterdiği ikiyüzlülük ve dolandırıcılıktan hakkında büyük bir nefret doğmuş ve öldürülmüştür.

Yukarıda bahsettiğimiz Moralızade Vassaf ve Süleyman Sudi'nin roman serilerinin ilk kitabı “Kanlı Peri” de, İstanbul'da son yirmi yılda kayıt altına alınmamış birçok esrarengiz cinayet vakası gerçekleştiği, ilk bakışta para veya öfke gibi sebeplerle işlenmiş gözükken birçok cinayetin asıl sebebinin de kadınlar olduğu belirtilmektedir.¹⁸⁰ Bodosakinin katli de hem kadının etkili bir figür olduğunu, hem de intikam duygusuyla işlenen cinayetlere bir örnek teşkil ediyor.

Bu cinayetlerin izlerini polisler bir şekilde olay yerine vardıklarında sürüyorlardı. Ancak, belkide bu cinayet olaylarının takibini bazen arabacı kılığına girmiş bir taharri memuru, bir sivil polis sağlıyordu.

Yenidoğan cinayetleri olarak adlandırılan cinayetler, özellikle toplum tarafından dışlanan ilişki türlerinin sonucunda doğan çocuklarda rastlanır ve bu terim genellikle bir bebeğin öldürülmesi manasına gelmektedir.¹⁸¹ Osmanlı İmparatorluğu'nun da 1838 yılında geniş kapsamlı olarak çocuk düşürmeyi önlemeyi amaçlayan kanunları ortaya

¹⁷⁸ *PM*, sayı 121, 1 Kanunisani 1335.

¹⁷⁹ Bkz. Ek VIII.

¹⁸⁰ Didem Büyükarman, *a.g.m.*, s.199.

¹⁸¹ Spierenburg, *a.g.e.*, s.225.

koyduğunu biliyoruz.¹⁸² Çocuk düşürme olaylarının önlenilmesi için, özellikle uzunca bir süre 4 çocuktan fazlasını sahip olmak isteyen ailelere para yardımıyla bulunulması söz konusu olmuştur.¹⁸³ Mecmua bu konu hakkındaki hassasiyetini bazı sayılarının bölüm başlıklarına “Nevzad nerede? Evlad katilliği” gibi adlar vererek, dosyalarla anlatmayı seçmiştir.

Mecmua, yeni doğmuş bir çocuğun yani nevzadın öldürülmesini evlad katilliği olarak sayılması gerektiğini özellikle Fransa üzerinden örnekler vererek anlatmakta, evlad katilliğinin gayr-ı meşru çocuk doğurma ve bakım zorluğu gibi sebeplerden çıkabileceğini belirtmektedir. Fransa Adalet Bakanlığı'nın 1880 yılında tuttuğu kayıtlarda 1841-1880 arasında 8568 çocuk katilliği görüldüğü ve bunun önceki yıllara göre çok yüksek olduğuda Mecmuada yayınlanmıştır.¹⁸⁴ Bu artışın ülkemiz içinde geçerli olabileceği kaygısını belirtmektedir.

İskat-ı cenin ya da çocuk düşürme olarak gerçekleşen vakaların ülkemizde artış gösterdiği “*çocuk düşürmek cinayeti, gittikçe memleketin en ücra köşelerine kadar sirayet eden bir adet haline giriyor*”, annenin suçlu ya da suçsuz olup olmayacağını bilemeyeceğimizin bizlere gösterildiği dosyalar oluyor.¹⁸⁵ Bugün de üzerinde, cinayet olup olmadığı üzerine geniş tartışmalar bulunan bir konu hakkında, dergi yüzyıl öncesinin kabul edilmişliklerini vurguluyor ve aynı dosyada Avrupanın çoğu ülkesinde de bu tarz ölümleri engellemek için önlemler alındığını belirtiyor.

Yenidoğan cinayetlerindeki en büyük zorluk, bu tarz ölü doğumları cinayetten ayırt etmekteki zorluklardır ve sanıkların cezadan kurtulmalarını sağlayabilmekteydi.¹⁸⁶

¹⁸² Detaylı bilgi için bkz. Selçuk Akşin Somel “The issue of Abortion in 19. Century of Ottoman Empire” *IX. International Congress of Economic and Social History of Turkey*, 20-23 August 2002.

¹⁸³ Fatma Şimşek, Haldun Eroğlu, Güven Dinç “Osmanlı İmparatorluğu’nda İskat-ı Cenin (Çocuk Düşürme)” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Kış 2009, s.606.

¹⁸⁴ *PM*, sayı 86, 1 Şubat 1332.

¹⁸⁵ *PM*, sayı 82, 1 Kanunievvel 1332.

¹⁸⁶ Spierenburg, *a.g.e.*, s.231.

4.6.4. Öldürülen Polisler ve Katiller

Polis Mecmuası, önemli bir toplumsal yansımayı göstermesinin yanında “...*Osmanlı payitahtının Batı'ya özenirken Batı'nın çıkınında ne varsa Osmanlı topraklarına getirildiğini kanıtıyor.*”¹⁸⁷ Osmanlı başkentinde suça ve suçluya dair değişim 1913 yılından başlamamıştır elbette. Devletin polisin geldiği noktayı ve reklamını yapma ihtiyacı dergi ile başlamıştır demek daha doğru olacaktır. Ancak gerek savaşın getirdiği toplumsal çöküntü, gerek işgalin ve milli mücadele yıllarının meydana getirdiği ekonomik yetersizlik, kentlerdeki mücrim takımı için yeni hedefler belirlemeyi kolaylaştırmıştır. Bunun sonucunda Mecmuada örneklerini gördüğümüz üzere, Osmanlı polis kuvvetide gelişen bu yeni suç türlerine karşı kendisini modernize etmek zorunda kalıyordu.¹⁸⁸

Bir taraftan tüm hızıyla cephelerde askerlerin mücadelesi sürerken, diğer taraftan Anadolu'nun her yerinde şehirlerin asayişini ve güvenliğini sağlamak için gerek sivil olsun gerek üniformalı polisler görevlerini sürdürüyordu. Polisin İstanbul sokaklarını gece-gündüz devriye gezmesi, 21 Mayıs 1895'teki teşkilat kanunnamesine kadar uzanır.¹⁸⁹ Böylece aşağıda bazı hikâyelerde karşımıza çıkan polisle gece yarısı karşılaşmanın İstanbul sokakları için ne denli doğal olduğunu göreceğiz. Savaş tüm şiddetiyle sürerken, sokakların bize başka hikâyelerde sunduğunu görüyoruz. 1918 yılında çıkan mecmuanın bir sayısında, 1917 yılında Kayseri yakınlarında cepheye götürülmeye çalışılan bir sandık merminin iki atlı tarafından kaçırıldığını haber alan, karakol kumandanı ve bir jandarma Kayseri'nin Ağırnas ilçesi yakınlarında öldürülürler. Kuruköprü yakınlarına geldiklerine köylülere bu mühimmatın bir kısmını veren Tütün kaçakçısı Şevki ve Sefer takip taburunda görevli olduklarını söylerler. Evlerinde yapılan araştırmalar neticesinde Osmanlı tüfenkleri ve jandarmaya ait bir tüfek bulunur ve bu iki şahıs idama mahkûm edilir.¹⁹⁰ Savaşın insanları içine soktuğu

¹⁸⁷ Zafer Toprak, *a.g.m.*, s.276.

¹⁸⁸ Zafer Toprak, *a.g.e.*, s.278.

¹⁸⁹ Nadir Özbek, *a.g.m.*, s.80.

¹⁹⁰ *PM*, sayı 100, 1 Nisan 1334.

çaresiz durumdan yararlanmaya çalışan kaçakçıların cezası, güvenlik güçlerini de öldürmelerinden dolayı mümkün olan en ağır cezaya çarptırılmışlardır.

Derginin bize çoğu yerde rastlayamayacağımız, sıradan insan'a dair hikâyeler sunacağını daha önceden belirtmiştik. Bartın'da bir polis memurunun öldürülmesini anlattıkları bir dosyada, karşımızda bildikleri ve tanıdıkları Gazhane caddesinde genelev işleten Hatice'nin evine girmek için, kapıyı üç kez tıklattıktan sonra "*menteşe oğlu*" diyerek kapının açtırılmasını söylerler. Kapı açılmayınca aralarında baya sarhoş olan Muhammed isimli şahsın havaya ateş etmesi üzerine olay yerine gelen polislerle çatışmaya giren üç arkadaş, polis memuru Hasan'ı vururlar. Hasan hastaneye kaldırıldıktan 12 saat sonra ölür.¹⁹¹ Savaşın tüm şiddetiyle ülke genelinde sürdüğünün düşünüldüğü bir ortamda, Bartın'da savaşa gitmemiş ve alkol alarak insanları rahatsız etmeyi umursamayan birkaç adam, 1916 yılının sadece cephelerde değil, Bartın gibi ufak bir Anadolu kasabasının haritada yeri zor bulunacak bir noktasında, sırf polise teslim olmamak için erdikleri mücadelede, silah seslerinde de yaşanmaktadır.

Polis, hem yaptığı uygulamalarla hemde verdiği teorik eğitimle suçla mücadelenin bütün unsurlarını okuyucularına anlatmayı bir görev saymıştır. İmparatorluğun idaresini sürdürdüğü her yerde polis ve faaliyetleri söz konusuydu. 1916 yılında Kudüs'te bir grup kaçakçıyı yakalamak üzere harekete geçen polis memuru Kamil Vehbi ve yanındaki bir asker, Megaribe kapısında birkaç kişiyi gördüklerinde oraya doğru gittiklerinde Kamil Vehbi vurulur ve yanındaki askere "*arkadaşlarına haber vir uruldum ölüyorum*" dedikten sonra ölür ve yapılan araştırmalar neticesinde, vurulduğu yerde bırakılan şeker torbalarının benzerleri faillerin evlerinde bulunur. Zanlıların ifadesiyle "*zevcim bu gice akşam yemeğinden sonra haneden çıkdı. Sabaha karşı geldi. Kendisi çok titriyordu. Meseleyi sordum. İki çuval şeker çaldık. Megaribe kapusuna geldiğimizde polis memurları tutmak istedi. Tabanca atdım, zan idersem polis vuruldu. Tabanca ve anahtarları sakla, dedi. Tabanca ile anahtarları dam üzerinde sakladım*" mücadelede uzun sürmüş ve bu cesur ve gayretkar polisin şehit edilmesi derginin en önemli dosya konusu olmuştur.¹⁹²

¹⁹¹ PM, sayı 72, 1 Temmuz 1332.

¹⁹² PM, sayı 52, 1 Eylül 1331.

1 Ekim 1920’de dokuz ay önce işlediği cinayetlerden dolayı aranmakta olan, Harisantos isimli bir suçlu, uzun bir zaman sonra tekrar geldiği İstanbul’da kendisini takip eden polislerle çatışmaya girmiş, bu sırada düşürdüğü şapkasının içinde arkadaşlık içerisinde olduğu kadının ismi çıkması üzerine onun kesin olarak Hrisantos olduğuna kanaat getirilerek, araştırmalar genişletilir. Tatavla’da harap bir evde bulunduğu anlaşılmaya üzerine polis memurları Muharrem ve Tayyar, eve gizlice yavaşmışlar, fark edildikleri anda yaşanan çatışmada öldürülür. Kurşunlardan birisi Tayyar efendinin göbeğinin sol tarafına isabet etmişse de, başkaca bir iz bırakmamıştır.¹⁹³ Aynı dosyanın sonunda polis memurlarının, katili yakalamadaki üstün başarılarından dolayı yirmişer lira ikramiye alarak, terfi ettirildikleri belirtilmiştir.

Yukarıda bazen polis memurlarının ölümleri, bazen de onların başarılarını anlatan hikâyeleri gördük. Dergi, polislerin ölümlerinin bazılarında onların nasıl bir görev aşkı içerisinde olduklarını göstermek istemiş, bazılarında ise öldürülen polislerin ailesinin Emniyet Müdürlüğü tarafından korunacağı ve kollanacağı mesajını vermiştir. 1918’de Bursa’nın çeşitli mahalle ve köylerinde soygun, hırsızlık yapmakta olan dört asker kaçağı şahıs uzun süredir aranmaktadırlar. Genelevlerde vakitlerini geçiren bu dört soyguncu, söz konusu yerlerde devriye görevi yapmakta olan polislerin geleceğinden korkarak buldukları mekânı erkenden terk ederler. Namazgah mahallesine giden köprünün üzerinde polisle girdikleri çatışmada Namazgahlı Ali ve polis memuru Naim ölür. Hastaneye nakl edilmesine rağmen ölen polis memurunun cenazesine ilin bütün önde gelen devlet adamları katılmış, öldürülen polisin ailesinin hem madden hem de manen desteklendiği vurgulanmıştır.¹⁹⁴

Örnekler daha da fazladır, önemli olan şudur ki, eğer bir cinayet vakasından bahsediliyorsa, mecmua o vakanın çözülmesi için gerekli gördüğü ve zamanın biliminin geldiği noktayıda yansıtarak bazen reklam yaparak, bazen de gerçekten iş yaparak göstermiştir.

---

¹⁹³ *PM*, sayı 130, 1 Teşrinievvel 1336.

¹⁹⁴ *PM*, sayı 101, 1 Mayıs 1334.

4.6.5. Değişen Dergi

Mecmuada 1913'ten başlayarak, 1922 yılına kadar kesintili aralıklarla olmak üzere cinayetlerin kriminal olarak araştırılması ve soruşturulması safhaları verilirken, diğer taraftan da mesleğin üyelerine dergiye almayı uygun gördükleri enteresan hikayeleri ve vakaları çözmekteki başarılarını anlatan polisiye yazı dizileri yayınlanmıştır.

1924 yılında Türkiye Cumhuriyeti Dahiliye Vekaleti tarafından çıkarılmaya devam eden Mecmua, suça dair yeni bilimsel gelişmelerin ortaya çıkmamasından ya da yeni kurulan rejimin “suç” meselesine farklı bakmasından dolayı makale yelpazesini sınırlamaya başlamıştır. Öyle ki, bunun için Mecmua'nın ilk sayısının ve son sayısının arasındaki içerik farklılığı anlatmak istediklerimizi rahatça ortaya çıkacaktır. 1 Temmuz 1329 (1913) tarihli ilk sayıda “Polis Köpekleri, Paris'te Polis Teşkilatı ve Suret-i İfa-yı Vezaiifi, Paris Emniyet Müdür-i Esbakı Mösyö Goro'nun Hatıratı'ndan”¹⁹⁵ gibi bölüm başlıkları varken, derginin Ağustos-Eylül 1928 aylarını kapsayan 224-226 ortak sayısında ise “Büyük Gazimizin İstanbul'dan Mürafakatları, Büyük Gazimizin Pek Sevimli ve İ'cazkar Bir Nutku, Büyük Gazimizin Hitabe ve Nutukları”¹⁹⁶ gibi bölüm başlıkları dikkatimizi çekmektedir. Nitekim bu durum, 1924 yılından itibaren örneklerini göstermektedir.

Bunlardan en önemlilerinden birisi, Kurtuluş Savaşı sırasında Milli Mücadele'ye yardım etmiş ancak daha sonra eski İttihat ve Terakki üyelerinin lideri haline gelmiş olan Kara Kemal dosyasıdır. Kara Kemal'in 1926 yılında Mustafa Kemal'e karşı suikast girişimi ile suçlanmıştır. Bu dosyada nasıl takip edildiği ve bu uzun takibin kendisini nasıl intihara sürüklediğiyle ilgili 2-3 sayı boyunca devam eden bir yazı dizisi bulunmuştur. Burada Kara Kemal'in yerinin tespit edilmesi için çalışan bütün polis memurlarının resimleri dergiye konulmuş, derginin diliyle Cumhuriyet'in banisi ve koruyucusu Mustafa Kemal gibi bir dehaya karşı yürütülen bu komplo çetesinin başı

¹⁹⁵ *PM*, sayı 1, Temmuz 1329.

¹⁹⁶ *PM*, sayı 224-226, 1 Temmuz 1928.

çareyi intihar etmekte bulmuştur.¹⁹⁷ Mecmua, dosyanın sonunda intihar etmiş olan Kara Kemal'in ölü bedenini teşhir etmiştir.¹⁹⁸

Bizim çalışmamızda ise, polisin anlattığı hikâyelerinin çoğu para ve bir anlık intikam hırsı gibi gözükmektedir. Daha çeşitli kategorilere ayırmak için çok daha geniş kaynaklardan yararlanılması gereklidir. Bütün bu tablo bize, Tanzimat'la birlikte başlayan Avrupa'nın toplumsal yaşamındaki öğeleri hayatımıza katmanın, toplumsal davranışlarını örnek almanın yanında, güvenlik meselesin de de örnek aldığımızın resmidir aslında.¹⁹⁹

4.6.6. Hapishanedeki Katiller

Elbette bu çalışmanın doğal sonucu olarak insanlar, cinayet suçunu işleyenlerin suçları sabit görüldüğü takdirde hapishanelerdeki durumlarını da merak etmekten geri duramayacaklardır. Cinayeti işleyenlerin, elleri kelepçeli götürüldükleri bir yer mutlaka olacaktır. Onlar hapishanelerin kapısından içeri girerken, onların arkasından son bir kez bakmak için, hapishane sistemi üzerine çok kısa birkaç cümle kurmak gereklidir.

Çalışma her ne kadar adalet ve hapishane sistemleri incelemesi içermese de birkaç bilgi vermek, katillerin hapishanedeki durumlarına kapıyı biraz aralayıp bakmak yerinde ve faydalı olacaktır. Cinayet en ağır suçlardan birisi olarak kabul edildiği için hapishanelerdeki sağlıksız ortam dolayısıyla bu tarz ağır suçlardan içeride bulunanlar hüküm giymeden hastanalarak ölmekte ya da firar etmekteydi.²⁰⁰ Dolayısıyla hapishanelerin sağlıksız bir koşulda ve durumda olduğunu anlamak çok da zor değildir.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gelen genel af hapishanelerin nüfuslarında önemli bir azalmayı beraberinde getirir, daha sonraki yıllarda yaşanan yoğun kitlesel göç ve yaşanan savaşların etkisiyle hapishaneler tekrar önemli bir figür haline gelecektir.

¹⁹⁷ PM, sayı 200, 1 Ağustos 1926.

¹⁹⁸ Bkz. Ek IX.

¹⁹⁹ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, çev. Boğaç Babür Turna, Arkadaş Yayınları, Ankara, 2011, s.143.

²⁰⁰ Ömer Şen, *Osmanlıda Mahkûm Olmak*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007, s.21.

4.6.7. Cinayetin Geleceği

Gündelik hayatı tecrübe ettiğimiz sokakları arşınlarken rastlayabileceğimiz bütün insanlar, metin içerisindekilere benzeyebilir. Öldürülen şekerlemeciler, hizmetliler, iş yeri sahipleri cinayetin failinin de, katilinin de hiçbir sosyal statü farkı göstermediğini, cinayetin sebeplerinin ise çoğu zaman aynı olabileceğini düşünmek, onun zamansızlık ve mekânsızlığını açıklayabilir. Satırlarımıza taşıdığımız her sıra dışı cinayet, birkaç gün önce okuduğumuz bugüne ait gazetelerin sütunlarında da bize aynı gelebilir. Şiddetin en azını isteyen her iyimser insan gibi, araştırılacak insan ölümlerinin kalmayacağı bir tarih diliminin olup olmayacağını merak içinde olmak, tez başladığında da bittiğinde de kafamızda olan sorudur.

Dünyada suçla uğraşmanın bugün dahi kabaca iki yöntemi var gözükmemtedir, tutuklanan şahısların sorgulanması ve olay yerinde bulunan kanıtların geçerliliği. Bu ikisinin de ulaşmaya çalıştığı soru, cinayeti kimin işlediği üzerinedir. Bütün kanıtların, ifadelerin bir ok gibi şüpheliyi gösterdiği davalarda, şahsın gerçekten fiili işleyip işlemediğini bilemeyiz. Gerçekte nelerin yaşandığını, Üsküdar'da yukarıda adı geçen dükkânlardaki ölen ve öldürülenler bilmektedir, ölenlere de failleri ile ilgili soru sorma imkânımız olmadığı için geriye tek bir şey kalıyor: hikayelerini eğip bükmeden anlatmak.

Cinâyetler üzerindeki sır perdelerinin kalkması, içinde bulunduğumuz çağında en önemli isteklerindendir. Yirminci yüzyılın başına Simon A.Cole'un da değindiği gibi, daktiloskopi çağı dersek, aynı şekilde bu yüzyılın sonunada genetik çağı dememiz mümkündür, çünkü artık suçun araştırılmasının içine DNA girmeye başlamıştır.²⁰¹ Sadece DNA araştırmaları değil, ceset üzerindeki böcek türlerinden, toprak izlerinden olayın işlendiği yerin, vücutta bulunan zehirleyici maddelerin miktarının, olay yerinde bulunan mermi çekirdeklerinin ayrı laboratuvarlarda incelenmesine kadar değışik teknikler kullanılmaya başlanmıştır.

---

²⁰¹ Cole, *a.g.e.*, s.464.

Cinayetin şekli ve görüntüsü aynı kalmaya devam ederken, onun gerçekleşmesine sebep olanların çok daha hızlı ortaya çıkacağı bir gelecekte bahsetmek mümkündür. Cinâyetin görüntüsü ve şekli değişen her şey gibi değişmiştir. Eskiden cinâyeti şerefli bir savunma eylemi ya da çok doğal bir şekilde intikam alma yolu olarak görülmesine rağmen, son yüzyılla birlikte üzerinde düşünülmesi gereken ve önlem alınmasını zaruri bir şiddet eylemi hâline gelmiştir.²⁰² Mecmua'nın 74.sayısında yer alan bir yazıda, son yarım asırda cinayetlerin yarı yarıya azaldığı, ancak adam yaralamaların üç kat arttığı belirtilmiştir.²⁰³ Bugünde söz konusu tarihin üzerinden yüzyıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen bu azalan miktarın hiç bitmediği görülmektedir. Öyle ki nüfusun çoğunluğunun şehirlerdeki kameralar vasıtasıyla izlendiği 21. yüzyıl toplumlarında bile, insanlardaki bu öldürme dürtüsü kendisine engel bulamamış, cinayetler işlenmeye devam etmiştir ve etmektedir. Dolayısıyla cinayete ilgili düşünmenin bugün dahi son bulamayacağı aşikârdır.

---

²⁰² Spierenburg, *a.g.e.*, s.343.

²⁰³ *PM*, sayı 74, 1 Ağustos 1332.

SONUÇ

Tezin ilk bölümlerinde, metnin içerisine aldığımız her şeyin kendimizce makul cevaplarını sunmaya çalıştık. Sonuç bölümünde karşımıza iki farklı tümevarım çıkıyor. Birincisi, polis kurumunun Avrupa ve dünyadaki “suçla uğraşma” ya dair gerçekleştirdiği yakın takip net olarak ortaya konulabilmektedir. İkincisi, kurumun yapıp ettiklerinin çok uzağında, gündelik hayatın yavaş ilerleyen zamanında, bireyler arasındaki şiddetin ne kadar önlenmeye çalışırsa çalışılsın bir şekilde gerçekleştiğidir. Polis Mecmuası ülkenin içerisinden geçtiği birçok önemli olaya rağmen sadece ve sadece birer meslek yayını olarak kalmayı görev edinmiştir. Bu durum, Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber değişecek, özellikle Mecmua'nın merkezinin Ankara'ya taşınmasından itibaren rejimin ve ona muhalif olanların afişe edildiği bir dergi olmaya başlayacaktır. Elbette Polisin toplumsal kontrol mekanizmasında devletin en yetkili aygıtı olarak görev aldığı ve onun bütün yapıp ettiklerinin bir kontrol ve şekillendirme çabasının ürünü olduğunu söylemek rahat bir yorumdur. Mecmua yayınlanmaya başladığı ilk yıllarda ve sonraki 10 yıl içerisinde onu rahatça bu tanım içerisine sokmak çok zor olacaktır. Ancak bu tarz yayınlarda farklı bir anlatım tarzı gözümüzün önünde cereyan etmektedir. Polis, vakalarla nasıl ilgilendiğini ortaya koyma gerekliliğini hissetmenin yanında bazen bizatihi vakaları sütunlarına taşıyarak bu başarılı çalışmalarının örneklemesini yapmaktadır.

Polis Mecmuası'nın 1913-1928 yılları aralığında modernleşme süreciyle eklemlenmeye çalışan fakat bu arada birçok toplumsal ve siyasi olayı bünyesine tesir eden bir iklimde, polisin ilk kez hem de “polis” adıyla mesleğin bütün üyelerine seslenme imkânı bulmuştur.

Çokça söylendiği ve tekrar edildiği üzere, Batıdan örnek alınan tekniklerin hiç de öyle yüzeysel olmadığı, bu tekniklerin hiç olmazsa suçluyla uğraşma özelinde hayatın içerisine karıştığını görme şansı bulduk.

Ölüm yaşamın hemen dibindedir, onunla yan yanadır ve sıklıkla ondan çok uzak bir şeymiş gibi görülür. Ya da öyle gösterilmeye çalışılır. Cinayet de öyledir, hemen

yanibaşımızda alt katımızda üst katımızda, karşı caddemizde gerçekleşir ve çoğu zaman üçüncü sayfa haberlerine konu olan bizatihi kendimiz oluruz. Bir cinayet işlenir, birileri tutuklanır ve cezalarını çekmeleri için hapisyaneye gönderilirler.

İnsanoğlu hem kendi eliyle oluşturduğu bu vahşet tablosunu kendi eliyle çizmeye devam ederken, bu tabloyu tasvir etmeyede çalışmıştır. Bu anlamda klasiklerin, dinsel metinlerin, yol gösterici kılavuzların en eski çağdan günümüze konularının içinde hep ölüm olmuştur. Polisiye türünün ortaya çıktığı kaynakta hep cinayetler, hep ölümler olmuştur. Arsene Lupenvari hırsız polis kovalamacalarının dışında, polisiye olan hep ölümle bağlantısını korumuştur.

Suç ve suçlu arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaracak kişilerin, dönemin ideolojisindeki yerleri unutulmamalıdır. Sokakta başımıza gelen her şey gibi, suç'un yerini ve tanımını belirleyen siyasal iktidar ve onun görünürdeki en büyük kudreti olan polistir. Ortada bir ceset durmaktadır, fiilin işlendiği mahalde ayan beyan gözükmekte ve bu cesedin başında düşüncelere dalmış dört-beş görevli durmaktadır. Cinayetlerin çevresine sarı şeridi çeken görevliler, cesedin bir şekilde fotoğrafını çekmeye ve olayın aslını öğrenmeye çalışan gazeteciler ve bütün bu çemberin dışarısından olayların anlatılmasını gerekli gören polisiye yazarları da bütün bu sürecin bir parçasıdır. Katilin kim olduğu üzerine yapılan araştırmalar, 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha fazla netlik kazanmaya başlamış, yirminci yüzyılın başlarında ise tamamen bilimsel bir temele oturma imkânı yakalamıştır. Osmanlı Devleti'de Batı'da gerçekleşen bu çalışmaların çok yakından takipçisi olmuş, bizatihi uygulamış, Polis kurumunu değiştirip dönüştürmüştür. Kurum ise hem bütün bu yöntemlerin uygulanışını mesleğin üyelerine anlatmaya çalışmış, hem başarılarını ortaya koyma ihtiyacı hissetmiştir. Bu noktada suçun ve suçlunun tarifini yapmış, onları kategorilendirmiş ve yeni yetişen polislere "yakalanacak kişileri" tarif etmiştir.

Suçun ve suçlunun tarifini yapmak elbetteki her dönem ve şartta değişebilmektedir. Çalışmanın totalinden elde edebileceğimiz sonuçlardan birisi şudur, özellikle suçla bütün yönleriyle savaşmaya çalışmak ve yeni yöntemlerle buna katkı sağlamak görece hem dünya hem de Osmanlı coğrafyası için oldukça yeni başlayan bir şeydir. Derginin bu alanda ülkemizdeki ilk teori ve polisiye hikâyeler anlatan resmi bir mecmua olması,

ancak yavaş yavaş bütün bu konularda uzmanlaşma ve becerileri geliştikçe de, suç ve suçlu meselesinin ideolojik olarak kullanılmasının farkına vardığını söyleyebiliriz. Belki de bütün bu farkındalığa çıktığı ilk sayıdan itibaren sahipti. İlerleyen yıllarda bilimsel açıdan suçlu takibinde yeni gelişmeler olmadıkça mecmuanın da bu eksenenden yavaş yavaş da olsa kaymaya başladığı söylenebilir.

İster kabul edelim, ister kabul etmeyelim aradan geçen onlarca yıla rağmen bizim de çalışmamıza aldığımız örneklerdeki katiller ve maktuller hiç değişmemektedir. Bıçaklamak, boğmak, silahla öldürmek, boğazını kesmek, vücudunda yaralar açarak öldürmek bugünde katil olan herkesin kullandığı metotlardır.

Kurum tarihini anlatmamaya çalışırken, cinayetin de bir tarihini anlattığımızı varsaymak düşük bir ses volümünde kalacaktır. Kısık sesle ve duyulamayacak derecede. Ancak tezi okuyan gerek akademi üyeleri, gerekse bu meslekle profesyonel olarak ilgilenmeyen okuyucuların zihnini biraz olsun “büyük adamların” yapıp ettiklerinden uzaklaştırsak ve onları biraz daha sokakların sesine itibilsek dahi büyük bir başarı olacaktır. Bir kurum için dergi çıkarmanın, özellikle ideolojinin hizmetine girebileceğinin görülmesi üzerine sokaktaki seslerin biraz daha kısılmasına sebep olmuştur diyebiliriz. Polisin varlığının bambaşka alanlarda kullanımının farkına kısa sayılmayacak sürede varılmıştır.

Yine de, getirilen kriminal yöntemlerin ve onların uygulama şekillerinin yönetici elit kadro tarafından getirildiğini de unutmamamız gerekiyor. Bir bitmişlik ve tamamlanmışlık duygusu ne çalışma sırasında ne de bu satırları yazarken hiç ortaya çıkmadı, umarım hiç çıkmaz. De Quincey’in kitabına önsöz yazan Emre Ayvaz’ın da dediği gibi, cinayeti bol olan ancak cinayet üzerine düşünenleri az olan bir ülkede çok fazla olmasa da okunsa dahi bu tez kar olarak kalacaktır.²⁰⁴ Suçluya ulaşmadaki bilimsellik arttıkça, bireyler arasındaki şiddetin azalacağı ve sifıra yaklaşacağına dair bir umutta doğurabilecektir.

Cinayetler üzerine çalışmak, bir bakıma insan doğası üzerinde söz söylemek manasına da gelmektedir. Tarihsel perspektifinden ziyade psikolojik ve sosyolojik faktörlerin

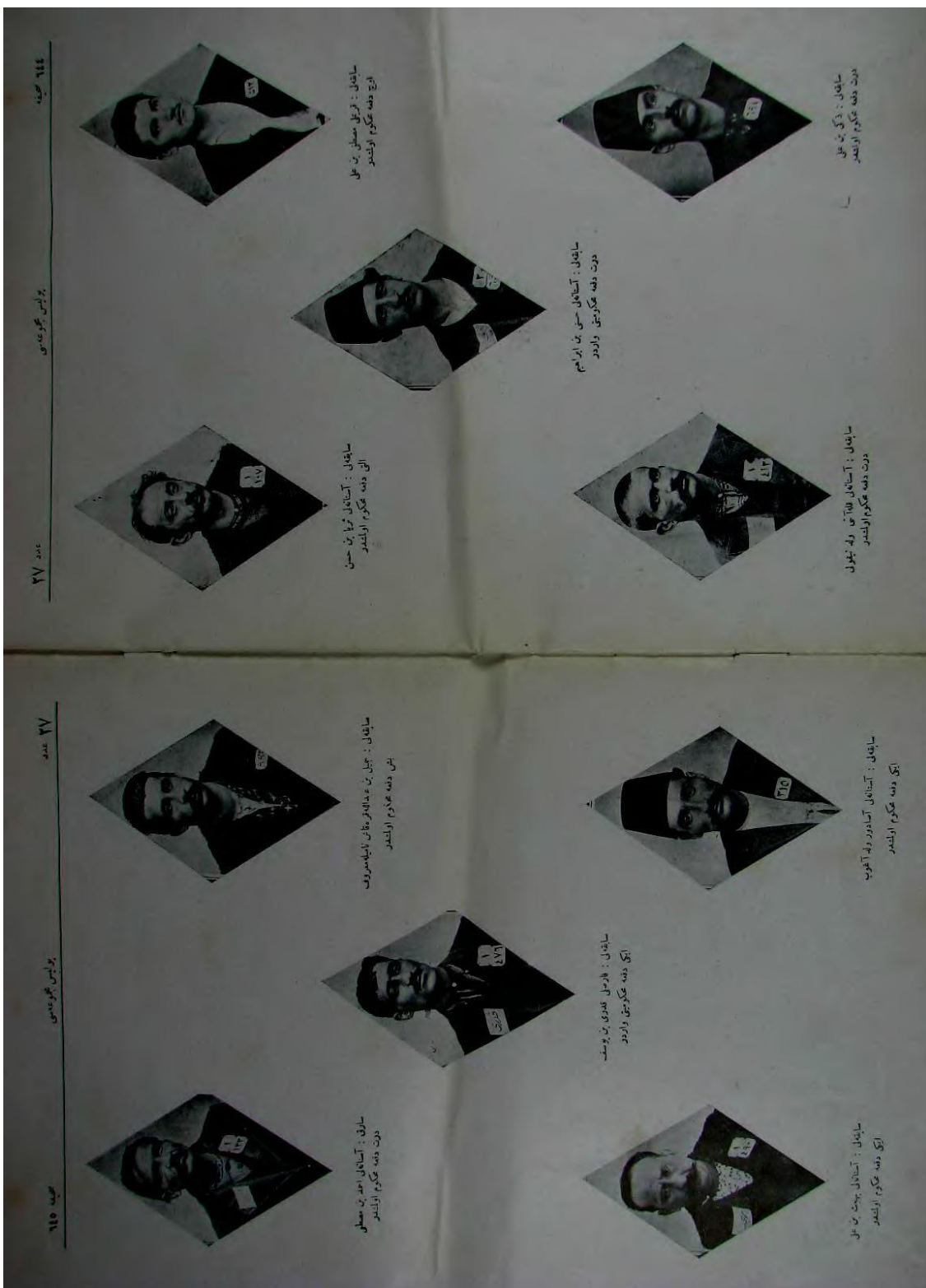
---

²⁰⁴ De Quincey, *a.g.e.*, s.15.

daha fazla göz önüne alınmasını gerektiren bir süreçtir. Polis Mecmuası, tamamen bitmiş bir sürecin parçası değildir. Nihayetinde, cinayet üzerine, polislik mesleği üzerine söylenebilecek sözlerin hepsini tek bir metinde bulmaya çalışmak zordur. İstanbul ya da başka Osmanlı şehirleri üzerine yapılacak daha ileriki çalışmalar kişiler arasındaki şiddet olaylarının kategorize edilmesi ve çeşitlenmesine imkân sağlayacaktır.

Sonuç olarak, işlenen bir cinayetin araştırılma safhasının bir basılı yayın olarak meslek üyelerine anlatılmasının, bu yayınlar ortaya çıkana kadar ki süreci de es geçmeksizin anlatmayı denemiştir. Hiçbir zaman tamamlık iddiası taşımayacak önyargılarla yola çıkılmıştır, bu ön yargıların makul bir zeminde tartışılabilir ve yanlışlanabilir savlar olması en büyük mutluluk olacaktır.

EK. I

۱۱۴ عدد

پولیس مجموعہ نمبر ۱۱۴

۲۷ عدد

سابقہ : قریب مصطفیٰ بن علی
ایک دفعہ حکوم اولیڈیو

سابقہ : ذکی بن علی
ایک دفعہ حکوم اولیڈیو

سابقہ : آسمانل حسنی بن ابراہیم
دو دفعہ حکومیتی واردو

سابقہ : آسمانل ثریا بن حسن
ایک دفعہ حکوم اولیڈیو

سابقہ : آسمانل علی بن ولہ نیول
دو دفعہ حکوم اولیڈیو

۲۷ عدد

پولیس مجموعہ نمبر ۱۱۵

۱۱۵ عدد

سابقہ : عیال بن عبدالقادر خان ایسپروف
پس دفعہ حکوم اولیڈیو

سابقہ : آسمانل آسامور ولہ آفوب
ایک دفعہ حکوم اولیڈیو

سابقہ : لامل عدوی بن یوسف
ایک دفعہ حکومیتی واردو

سابقہ : آسمانل احمد بن مصطفیٰ
دو دفعہ حکوم اولیڈیو

سابقہ : آسمانل یحییٰ بن علی
ایک دفعہ حکوم اولیڈیو

EK. II

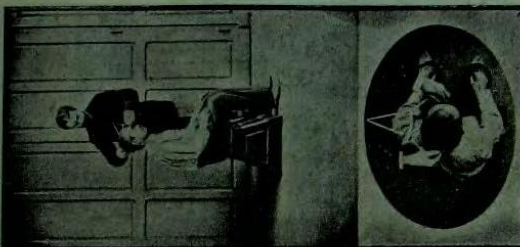
بوابه الذی زیاده غیر موافق و غیر مساعد بر حاله
 واقعه .
 شوقه یه ده علاوه ایگ اجاب ایبر که بخبره ،
 بالنسب سینه کویک اولان بر (فیش) قوکیسوتنه
 احرا ایلمدر، قی الطینه (فیشک) مقداری طلسان بیگ
 کی آو عقده یه ایسی، بونک یوندر که موسیو (برتیون)
 ساحه اعصابی، تین مویه مدار اولاجی بکانه واسطه

(شکل ۳) کویکه اولیوسی

عد اییور ویاکتر ، اولا غیغیان و تدقیقانه بر حقه
 ایشدار ، (فیشک) ترتیب و تصنیف شده بر اساس
 اولای اوزره قبول اییور . اولی - یوقاییده تبع
 ایسکیکز و حقه - سور عدیده واصل متوجه سازه
 ایله انجام واکال اییور .
 فیشک ترتیب واصلی
 ساحه اعصابک ، برتیون اولان کوره ، ماهیت

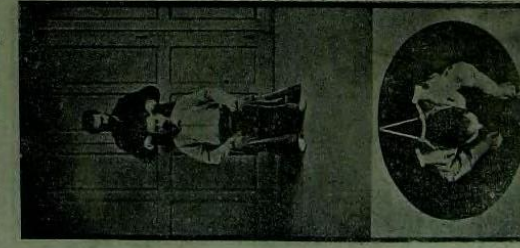
اصلیسی فیشک تصنیفی و هر فیشک مانه اولاجی
 حیره زده توزیع و تقسیم تحت نامیه آلی ورفیشک
 تخربینه اولی کال سونک و بلا مکتان اله ایسکی
 عکن قیلنده اولیسیر .
 اوله ده بیان ایلمک و حقه موسیو (برتیون)
 دایما بر سورت منظمه ده (ذوی الاقسام تنه) اویچه
 قسم ایگان اصولی استعمال اییوردی . مثلا (برتیون)

(شکل ۴) باشک طولنک اولیوسی

اسولده ، فیشک عمومی ، انسان باشک طولنک
 کوره اوج غریبه قسم اولونور .
 بوغریک برنجیسی : الک بیوک طول اولان
 باشکری ، ایکنجیسی : متوسط درجه ده طول اولان
 باشکری ، اوجنجیسی : نیسه درجه ده طول حائر
 اولان باشکری اجزا ایبر .
 بهمه بیوک طول اولان باشکری ، عرضده کوره .

کوردولونور که الک صحیح و نقلی ساحه اولا ، ویک
 شینی اولان ده الک سکره استعمال اولونور .
 [فراسیده تعین مویت و اشکال اییون استعمال
 اولان ساحه اعصاب فیشک تصنیفی حددی تقسیمات
 بالا حیره منطک اولونه حیره .]
 بیوک ، موسیو کویچک درجه طولده اولان حیره
 ایلیق اوج قسم عامیسی ، و قله اشارت و اراه اولونور .

(شکل ۵) باشک عرضنک اولیوسی

ایک طرف باشک اولیوسی استعمال ویا (طبقه
 قویچه) تک بیی کوزک لون وونکنی حای اولان
 طبقه تک اوج و درجای کی اجی اولان مادمز ،
 (ساحه اعصاب) ایشال ویا یارمی ایزلینک اندی
 کی شیلر علاوه اولونه اییور . موسیو کویچک درجه ترتیب
 ایلمکدن سکره بو حیره دمی آکایرک اوزونلقلقه
 و بونک بو ککاکله کوره بر تقسیمه اوغرا .

(شکل ۶) صاخ قولانک اولیوسی

ایله اشارت اولونور .
 موسیو کویچک باشک الک بیوک طولی : [۱۹۰۰]
 (۵) حرق ووجهده منبیا وحد اعظمی اراه
 وانعام ایگان اییون استعمال اولونور (اومغا) حریفور .
 متوسط اولان باشک (۸۰۴) دن (۱۸۰۹)
 قلم اولانلردو . کویچک طولده اولان باشک ایله
 (۵) حرق ایگ اشارت اولانلردو کویچک (۱۸۰۳)

EK. III

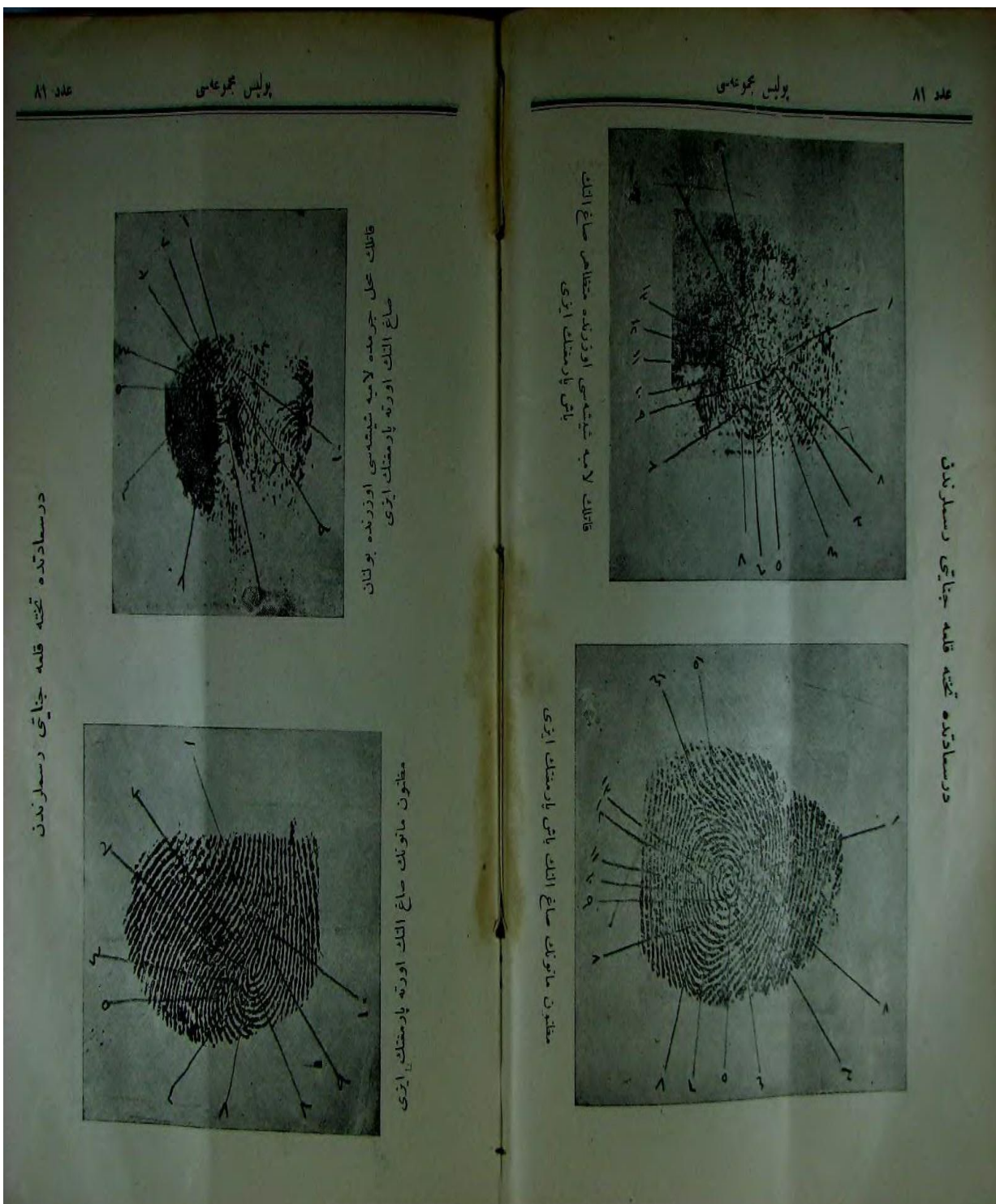
بوليس مجموعەسى

عدد ۸۱

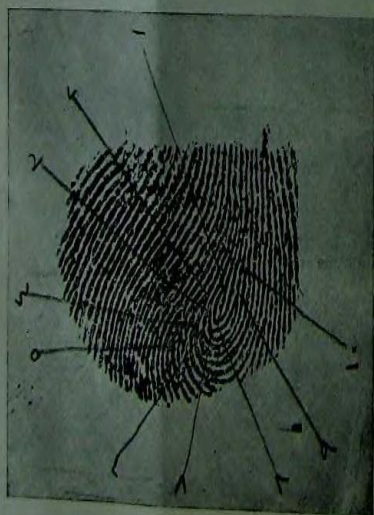

كچن تشرىن اولك اوز بىنچى صالى كېجەسى درسعادتدە تىخە قلمەدە سابونچى آرىس اقدىك
مغازەسندە بېكچى مېراط ولد كېوسك مقتولا بولدىنى جرمەك داخلى - مقتولك بولدىنى وضعيت
[مذكور وقمە جانيه حقتدە كى قضيلا ت بولسە مزمە مندر جدر .]

EK. IV

درستادنده نشانه قلمه جنایی رسمارندن

مظنون مانونک ساغ التک اورته پارمتهک ایزی

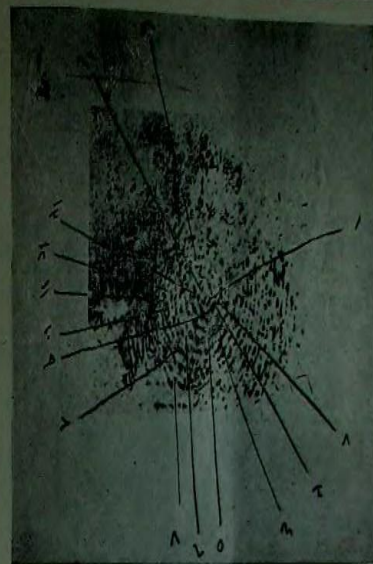

فانک عمل جرمده لامیه شیشه سی اوزونده بولان
ساغ التک اورته پارمتهک ایزی

درستادنده نشانه قلمه جنایی رسمارندن

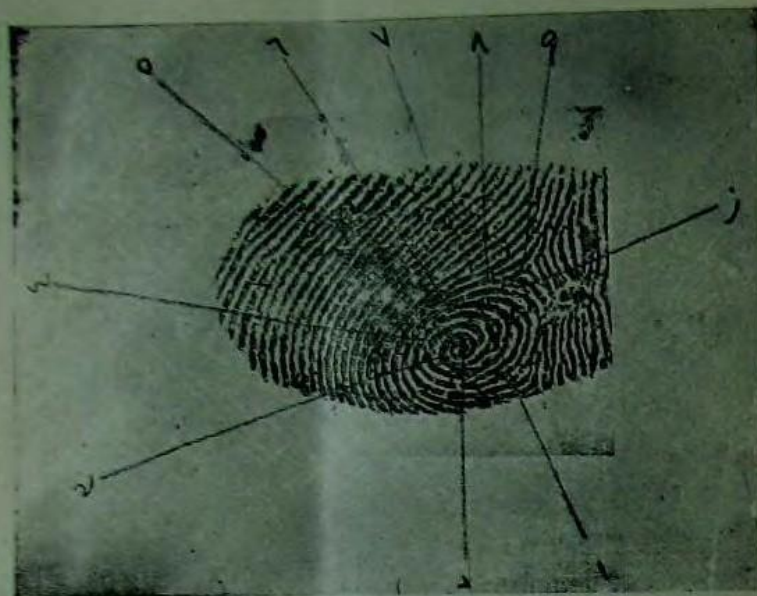
مظنون مانونک ساغ التک ایزی

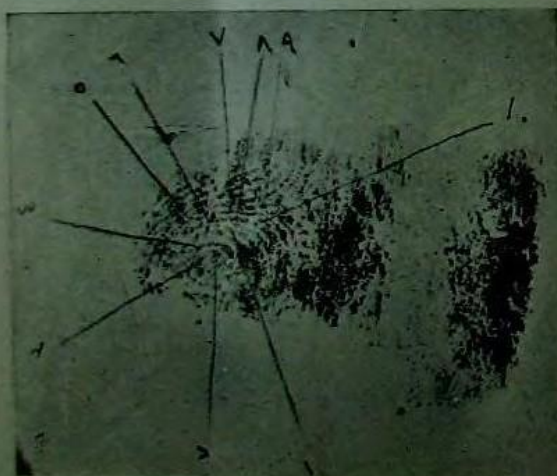
فانک عمل جرمده لامیه شیشه سی اوزونده بولان
ساغ التک اورته پارمتهک ایزی

EK. V

درسهادنده تخمه قلمه چنایي وسپارندن

مظنون پانوںک صاغ الٹک آدستر بارمٹنک ایزی

قائلک محل جرمدہ لامیہ شیشمسی اوزرنده کوریلین
صاغ الٹک آدستر بارمٹنک ایزی

EK. VI

عدد ۸۸

بولیس مجموعه سی

اسکدار جنایتی فاعلاری

۳۳۳ سنه سی مارتک اون اوچتی صالی کونی اقسامی اسکدار چارشوسنده شکرچی
 جمال افندیگ دکانه دستکاهدار آراجلی سلیمک - دکانه کی قاصه بی صوبیق مقصدیله -
 جرح وقتلندن طولایی مظنون علیه اولان مولوی حاجی احمد دده تک اوغلی
 قونیله رضا

اسکدار چارشوسنده شکرچی جمال افندیگ دستکاهداری آراجلی سلیمک قاتلرندن
 بروسه تک شیخ ثابت محله سندن تاتار شریف اوغلی نجیب

EK. VII

بوليس مجموعى

عدد ۹۳

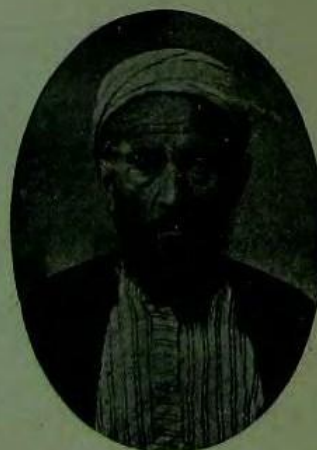
بروسه ده نمازگاه محله سنده بوركى ابراهيمك
كريمى شاذيه نك قاتلارندن جمال هاشمك
قىزى كامتار

بروسه ده نمازگاه محله سنده بوركى ابراهيمك
كريمى شاذيه نك قاتلارندن جمال هاشمك
زوجه سى فاطمه

بروسه ده نمازگاه محله سنده بوركى ابراهيمك
كريمى شاذيه نك ماده قتلنده فرعا
مدخلدار جمال هاشمك قىزى ميسره

بروسه ده نمازگاه محله سنده بوركى ابراهيمك
كريمى شاذيه نك ماده قتلنده فرعا
مدخلدار اولان جمال هاشم

EK. VIII

صفحه ۳۸۴

پولیس مجموعہ سی

عدد ۱۲۱

متجاسر لری حائده مأمورین عائدہ سی طرفندن تنظیم و مراجع
عائدینہ تقدیم اولنان راپور صورتیدر :
اشو بیک اوچووز اوتوز بش سنہ سی تشرین
ثانیسنک کچن بکرمی ایکدی جمعہ ایرتسی کونی ایکی
اوجی ایشلمہ لی براوجفورله اخناق صورنیله بعدالقتل

مقتول بودوسا کی افندی

بودوسا کی افندی قاتلرندن : بودوسا کی افندی قاتلرندن
مصطفی بن شا کر مصطفی بن عبدالرحیم

وجودینک متعدد و مختلف محللرندن جرح ایدلدیکی حالده
پاپاس کورپسینک موجبی سواقغنده انیقه علیکسیادینک
عرصہ سنہ آتیلمش اولان و عندالتحقیق بک اوغلنده
قارناووله سواقغنده مادام خربستانک ۲۵ نوسرولو

نوسرولو خلیل ابراهیم اقتدیله تجلیصیه مدالیہ سی اعطاسنه
بالاستیذان ارادہ سنیة حضرت پادشاهی شرف متعلق
سورلشدر .

— تقدیر نامہ —

ایزیت مرکزی پولیس مأمورلرندن ۱۲ نوسروده
مقید ارکوبلی عزیز حیدر افندی، بش بیک ایکی پوز بکرمی
لیرالق برمانی محقق اولان ضیاع قارشینسنده اغذا ایلدیکی
تدابیر صائبہ ایلہ عسافظه وبلا آخره مرکز مأمورلری
واسطہ سیاه صاحبته اعاده ایتدیکنندن دولایی موی ایلہ
محلثیه برقطه تقدیر نامہ ایلہ نلطیف اولمشدر .

اوامر و تبلیغات عمومیہ

وقوعات شہریہ جدوللرینک منتظماً کوندرلہ سی
یوزندن معاملات ضابطہ انتظام تام داخانده قید وثبیت
ایدیلہ مہمکله برابر تره لردہ نہ مقدار منحل بولندییہ
وقت وزمانیله آکلاشیله مامقده اولسنہ وبو حال تشوش
معاملہ فی استلزام ایتکده بولنسنہ بناء جداول مد کورہ نک
عائد اولدینی آیک نہایتندہ ہیمہ حال پوستہ خانہ بہ تودیعاً
صورت منتظمہ دہ تصیاری ضمنده اہمیت عمومیہ مدیریت
علیہ سندن ولایات پولیس مدیریتلرلہ الویہ غیر ملحقہ
مرکز مأمورلرلرینہ وسائر انجباب ایدلرہ تعمیماً
تبلیغات اجرا ایدلشدر .

اعتذر .

کثرت مندرجات دولایسیلہ، پولیس مخطرہ سنک
بوسخہ بہ علاوہ سی ممکن اولہ ماشدر .

—

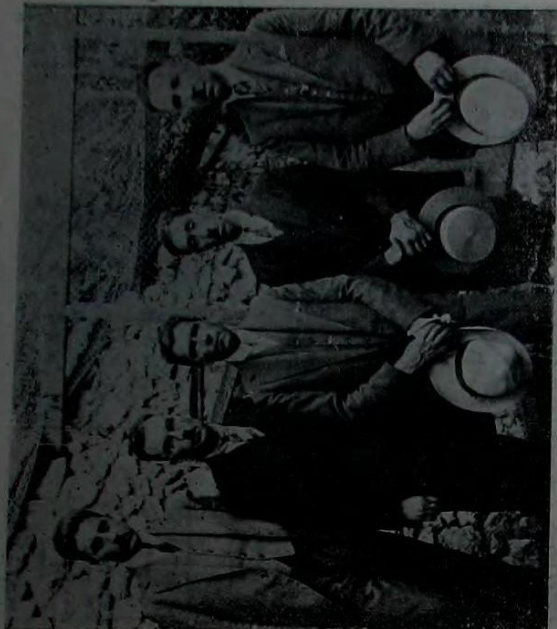
وقوعات و موقیبات ضابطہ

کینتہ صورت خیمہ دقتل اولنان دعوی وکیلرندن
ارکوبلی بودوسا کی اورتہ کیدی افندی قاتلرندن قتل ووقه

EK. IX

صفحه ۱۲۸ عدو ۲۰۰ پوليس مجموعه

مشر قارا كالك قصب وروستنده بالوات عورتورار موقبت اولاره ازاله ماموره ضابطه :

اوزهده : استابول پوليس مدير عجزى اكرم بك
سولان ساقه دورى : ۱ - استابول پوليس مديرى قسيسى برنجى قسم آسرى خلوصى بك
۲ - پوليس مديرى رفائقه مامور راسم بك
۳ - مركز مامورى خيا بك
۴ - هفت محققه آسرى سيد بك

اعدامه محكوم بولون قارا كالك - شهر ضابطه سنان
القدرتدار و عزيمكار راس ناند نظرى استابول
پوليس مدير عجزى اكرم بكلك باللات اخذ وساعى
آرقا شريك نطقده سالان استحسان و تذكار
برموقبت ابرار ايلديكى قداير مؤثره نتيجه مننده -
فيع بر صورنده كور مشدر .

صفحه ۱۲۹ عدو ۲۰۰ پوليس مجموعه

بناء عليه قمتل پوليس مدير مركز و معيت
فقاله سى تشكيل ايدوراك بالخاصه بوازلك تهقيه
قارا كالك وروستنده اعظمى اهتمام عيرت صرف ايلدين
بسر متكلان مامورين ضابطه مركز شو بك مهم و فقتلارنى
كلان قدرات ايله ياد ايدور و كنديار ينك غروب خالده
فطو غرا افلارنى بالاده كي حقيقه مامور مشدر لاجار ايدان
سوراكى وضعت حزينه سنى مامور رسنى دهى
زروه درج ايلدك مامور خصوصى مركز مراجعات

مشر قارا كالك اتخاردن سوراكى وضعت حزينه سى :

KAYNAKÇA

Arşiv Malzemesi

Dahiliye Nezareti – Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti, Emniyet Şubesi(DH. EUM.EMN)

Dergiler

Polis Mecmuası, 1913-1928

Resimli Ay, sayı 5.

Servet-i Fünun, sayı 119.

İkincil Kaynaklar

ALYOT, Halim, *Türkiye’de Zabıta*, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1947.

ARENDR, Hannah, *Şiddet Üzerine*, çev. Bülent Peker, İletişim Yayınları, İstanbul,

ARSLAN, Ali ve BOZKURT, Abdurrahman ve GÜLLÜ, Ramazan Erhan, *Milli Mücadelede Polisler*, Paraf Yayınları, İstanbul, 2011.

BARDAKOĞLU, Ali “Katil” *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.25, 45-48, TDV Yayınları, Ankara, 2002.

BİNGÖL, Sedat, “Tanzimat İlkeleri Işığında Osmanlı’da Adli Tababete Dair Notlar”, *Ankara Üniversitesi DTÇF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara, 2007, sayı.42, cilt.26, s.37-65.

___, “Osmanlı Devleti’nde Tanzimattan Sonra Kriminal Kimlik Tespit Yöntemlerine Dair Notlar ve Belgeler” *Belleten*, cilt:247, TTK Yayınları, Ankara, 2011.

___, “XIX. Yüzyıl Osmanlı Mahkemeleri’nde Adli Tıp Uygulamaları”, *XV. TTK Kongre Bildirileri*, 4.cilt, 2.kısım, s.1351-1365, TTK Basımevi, Ankara, 2010.

BİRİNCİ, Ali “Türk Emniyet Teşkilatı’nda İlkler” *Polis Bilimleri Dergisi*, cilt 1 (3).

- BÜYÜKARMAN, Didem A, “Moralizade Vassâf Kadri ve Süleyman Sûdî’nin Ortak Romanları *Milli Cinâyât Koleksiyonu*” *A.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 40, Erzurum 2009.
- BRUMMET, Palmira, *İmge ve Emperyalizm 1908-1911*, İletişim Yayınları.
- COLE, Simon A, *Şüpheli Kimlikler*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2012.
- CRISS, Bilge, *İşgal Altında İstanbul 1918-1923*, çev. Ahmet Kaçmaz, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
- DEAL, Roger A, *Crimes of Honor, Drunken Brawls and Murder*, Libra Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- DE QUINCEY, Thomas, *Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Cinayet*, çev. İsmet Birkan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
- DENIS, Vincent, “Eski Kumaştan Yeni Elbise Çıkarmak ya da Devrim’in Başlarında Paris Polisinin Çelişkileri (1789-1792)” *Jandarma ve Polis*, İstanbul, 2009.
- DEMİRBAŞ, Timur, *Kriminoloji*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- DÖNMEZER, Sulhi, *Kriminoloji*, Beta Yayınevi, İstanbul, 1994.
- EMSLEY, Clive, MAYKOV, Haipa Shypayer, *Polis Dedektifliğinin Tarihi 1750-1950*, çev. Ayşe Handan, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2012.
- ERASLAN, Fethullah ve METİN, İsmail, *Türk Polis Tarihi*, c.1, EGM Yayınları, Ankara, 1984.
- ERGUT, Ferdan “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve” *Jandarma ve Polis*, der. Noemi Levy, Nadir Özbek, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.
- _____, *Modern Devlet ve Polis*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

- FAROQHI, Suraiya, “Bursa’da Cinayet: Bir Cui Bono Vakası” , *Osmanlı’da Asayiş Suç ve Ceza*, der. Noemi Levy, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2006.
- FERİDUN, İbrahim, *Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010.
- FINDLEY, Carter V, *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire*, Princeton University Press, New Jersey, 1980.
- FOUCAULT, Michel, *İktidarın Gözü*, çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012.
- ___, der., *19.Yüzyılda Bir Aile Cinayeti*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012.
- FROMM, Eric, *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*, 1.kitap, çev. Şükrü Alpagut, Payel Yayınları, İstanbul, 2011.
- FOSDICK, Raymond B, *Avrupa Polis Sistemleri 1914*, çev. Fethullah Eraslan, EGM Yayınları, Ankara, 2006.
- GAWRYCH, Georg W, “The Culture and Politics of Violence in Turkish Society, 1903-14” *Middle Eastern Studies*, vol.22, no.3, July 1986, Taylor and Francis Ltd, pp. 307-330.
- HEYD, Uriel, *Studies in Old Ottoman Criminal Law*, Oxford at the Clarendon Press, 1973.
- HORVÂTH, Bêla, *Anadolu 1913*, çev. Tarık Demirkan, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2007.
- İNCE, Özdemir “İlk Polis Tanrı’dır” *Hürriyet*, 14 Ocak 2001.
- İstanbul 1920*, ed. Clarence Richard Johnson, çev. Sönmez Taner, Tarih Vakfı yurt Yayınları, İstanbul 2011.
- KAYNAR, Hakan, *Projesiz Modernleşme*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2012.

- KEANE, John, *Şiddetin Uzun Yüzyılı*, çev. Bülent Peker, Dost Kitabevi yayınları, Ankara, 1998.
- KERN, Stephen, *Nedenselliğin Kültürel Tarihi*, Metis Yayınları, İstanbul, 2008.
- LEVY, Noemi, “Polislikle İlgili Bilgilerin Dolaşım Tarzları: Osmanlı Polisi İçin Fransız Modeli mi?” *Jandarma ve Polis*, der. Noemi Levy, Nadir Özbek, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.
- LEWIS, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, çev. Boğaç Babür Turna, Arkadaş Yayınları, Ankara, 2011.
- LİANG, Hsi Huey, *The Rise of Modern Police and the European State System from Metternich to the Second World War*, Cambridge University Press, Cambridge, 1992.
- MANDEL, Ernest, *Hoş Cinâyet*, çev. N.Saraçoğlu, Yazın Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- MASON, David, “The Role of Amanvermez Avni (No Quarter Avni) the “Turkish Sherlock Holmes” in the Construction of Turkish Identity”, *Art Journal vol.1*, University Of Toronto, 2008.
- MİLLİOT, Vincent “Bir Tarihyazım Denemesi: Yeni Bir Polis Tarihine Doğru Mu?” *Jandarma ve Polis*, der. Noemi Levy, Nadir Özbek, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.
- MİTHAT, Ahmet, *Esrar-ı Cinayat*, haz. Nurullah Şenol, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2012.
- NEOCLEOUS, Mark, *Toplumsal Düzenin İnşası*, çev. Ahmet Bekmen, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.
- OKÇABOL, Derviş, *Türk Zabıta Tarihi ve Teşkilat Tarihçesi*, Polis Enstitüsü Neşriyatı, Ankara, 1940.
- ORTAYLI, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2008.

- ÖZBEK, Nadir “Tarih Yazıcılığında Güvenlik Kurum ve Pratiklerine İlişkin Bir Değerlendirme”, *Jandarma ve Polis*, der. Noemi Levy, Nadir Özbek, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.
- ___, “Osmanlı İmparatorluğu’nda İç Güvenlik, Siyaset ve Devlet,1876-1908” *Türklük Araştırmaları Dergisi*, Güz, 2004.
- ÖZTÜRK, Mustafa “Kur’an, Kitab-ı Mukaddes ve Sümer Mitolojisinde Hâbil-Kâbil Kıssası” *ÇÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.4, sayı.1, 147-164, 2004.
- PARRY, Eugenia, *Bir Albüm Dolusu Cinayet*, çev. Mehmet Harmancı, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2004.
- PETROV, Milen, “Everyday Forms of Compliance: Subaltern Commentaries on Ottoman Reform, 1864-1868” *Comparative Studies in Society and History*, vol.46, No.4 pp.730-759 Cambridge University Press, 2004.
- POE, Edgar Allen, *Dedektif Auguste Dupin Öyküleri*, çev. Memet Fuat, Yurdanur Salman, Deniz Hakyemez, İŞ Bankası Yayınları, İstanbul, 2012.
- ROLOFF, Bernhard, SEEBLEN, Georg, *Cinayet Sineması*, çev. Süheyla- Saliha N.Kaya, der. Veysel Atayman, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- SARIYILDIZ, Gülden “Osmanlı Bürokrasisinde Fotoğraflı Belge Kullanımı ve Parmak İzi Uygulaması” *Tarih Dergisi*, sayı 47, sayfa 183-208, İstanbul, 2009.
- SLAYTON, Jno, *Criminology, Crimes and Criminals*, Published (1910) by Forgotten Books, 2012.
- SOMEL, Selçuk Akşin “The Issue of Abortion in 19. Century of Ottoman Empire” IX. International Congress of Economic and Social History of Turkey, s.339-346, Dubrovnik, 2002.
- SPIERENBURG, Pieter, *Cinayetin Tarihi*, çev. Yiğit Yavuz, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.

SWANSON, Glen W, “The Ottoman Police” , *Journal of Contemporary History*, p. 243-260, Sage Publications, 1972.

ŞAHİN, Eyüp “Polis Dergisinin Tarihçesi” *Polis Dergisi*, c.35.

ŞEN, Ömer, *Osmanlı'da Mahkûm Olmak*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007.

ŞİMŞEK, Fatma, EROĞLU, Haldun, DİNÇ, Güven “Osmanlı İmparatorluğu’nda İskat-
1 Cenin (Çocuk Düşürme)” *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı 6, s. 593-
609, Kış, 2009.

TOUMARKINE, Alexandre “Adli Doktorlar, Ruh Doktorları ve Şeyhler: Kummerau Olayı (1880) ve Bilirkişilik Meselesi” *Osmanlı'da Asayiş Suç ve Ceza*, der. Noemi Levy, Alexandre Toumarkine, Tarih Vakfı Yurt Yay.

TOPRAK, Zafer, “Osmanlı’nın Son Döneminde İstanbul Sokaklarında Marjinaller: Hırsızlar, Dolandırıcılar ve Yankesiciler” *İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, no. 38.

TURAN, Güven “ Nasıl, Neden, Kim?” *Kitap-lık*, sayı 81.

ÜYEPAZARCI, Erol, *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes*, II cilt, Oğlak Yayınları, İstanbul, 2008.

Varlık, sayı 1007, Varlık Yayınları, Ağustos 1991.

YÜKSEL, Ahmet “İki Soruşturma Arasında Bir Osmanlı Savcı Muavini” *History Studies*, vol.2/3, 2010.

ZARINEBAF, Fariba, *Crime and Punishment in İstanbul 1700-1800*, University of California, London, 2010.